

การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ปริญญานิพนธ์
ของ
ยุทธนา ภาระนันท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ตุลาคม 2550

การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ปริญญานิพนธ์
ของ
ยุทธนา ภาระนันท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ตุลาคม 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ของ
ยุทธนา ภาระนันท์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการควบคุมสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล)

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อยู่น้อย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อยู่น้อย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดุชนันท์ โยเหลา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิรญา บัวศรี)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อ่อน้อย กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางอย่างละเอียดทุกขั้นตอน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ดุชนิ โยเหลา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิรญา บัวศรีที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการดำเนินการสนทนากลุ่มและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรจิตวิทยาการให้คำปรึกษา

ขอกราบขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้การบริหารจัดการโครงการสนับสนุนทุนวิทยานิพนธ์ของ สสส. ที่ได้มอบทุนสนับสนุนในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์นวรรณ์ ปลื้มสติ อาจารย์ฝ่ายแนะแนว โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญที่กรุณาเอื้ออำนวยในการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย กราบขอบพระคุณท่านผู้บริหารโรงเรียนและบิดามารดาของนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและการทดลองจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ Family & Children's Service ที่กรุณาส่ง Research Report: The Minnesota Family Strength Project จากต่างประเทศมายังผู้วิจัยที่กรุงเทพฯ

ขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ปริญญาเอกสาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษาที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจการทำปริญญานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่และบรรณดีภาระนั้นท์ภรรยาสุดที่รักที่เป็นกำลังใจและอยู่เคียงข้างเสมอ

สุดท้าย ขอกราบนมัสการองค์พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงประทานสติปัญญา โอกาสและการทรงนำตลอดมา จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ยุทธนา ภาระนันท์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ภายใต้การบริหารจัดการ
โครงการสนับสนุนทุนวิทยานิพนธ์ของ สสส.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
	ความสำคัญของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
	ตัวแปรที่ศึกษา	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
	สมมติฐานในการวิจัย.....	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความเข้มแข็งของครอบครัว	12
	ความหมายของครอบครัว	12
	ประเภทของครอบครัว	13
	ลักษณะครอบครัวไทยและทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว	15
	ความหมายและองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว	16
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว	19
	การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษา ครอบครัว	19
	การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบ กลุ่ม	24
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องความเข้มแข็งของครอบครัว	26
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม	26
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	29

สารบัญ (ต่อ)

2(ต่อ)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโมเดล	32
3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	40
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	49
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล	52
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	71
สังเขปความมุ่งหมายของการวิจัย สมมติฐาน และวิธีการวิจัย	71
สรุปผลการวิจัย	73
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	86
ภาคผนวก	95
ประวัติย่อผู้วิจัย	214

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 โมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว.....	18
2 แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design.....	45
3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	55
4 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและโดยรวม	56
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว	57
6 ค่าดัชนีทดสอบประสิทธิภาพของโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว.....	59
7 คำนำน้าหนักองค์ประกอบ (Factor loading) และผลการทดสอบความเหมาะสมของ องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้าน.....	60
8 คำนำน้าหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ขององค์ประกอบความเข้มแข็งของ ครอบครัวรายด้านและรายด้านย่อย.....	62
9 ค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็ง ของครอบครัว	65
10 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=8).....	66
11 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายครอบครัว (n=8).....	67
12 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้าน รายด้านย่อยและโดยรวม ของกลุ่ม ตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว.....	68
13 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและโดยรวม ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อน และหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จำแนกเป็นราย ครอบครัว	69
14 ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว.....	104
15 ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถามจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	108
16 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวรายข้อ	113
17 ข้อคำถามที่ได้รับการคัดเลือกไว้	114
18 ค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็ง ของครอบครัว	125

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
19 ผลการประเมินการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวผ่านการทดลองใช้ (Try out) โมเดลการ พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว	128
20 คณะองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการ พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว	204
21 ปัจจัยการบำบัดที่พบได้ทั่วไป	206
22 ปัจจัยการบำบัดที่พบได้ในการให้คำปรึกษาแบบรายกลุ่ม	208

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษองศ์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว.....	10
2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว	11
3 โมเดลโครงสร้างอะตอม	33
4 โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน.....	34
5 โมเดลสติปัญญาของกิลฟอร์ด	35
6 โมเดลแสดงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสติปัญญาของบุตร	36
7 ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลเชิงทฤษฎีกับทฤษฎี	37
8 ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลเชิงปฏิบัติกับทฤษฎี	37
9 โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว.....	38
10 ำหนดองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว.....	62
11 กราฟควิพล็อต (Q-Plot) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับ ค่าควอไทล์ปกติ	64

การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

บทคัดย่อ
ของ
ยุทธนา ภาระนันท์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา
ตุลาคม 2550

ยุทธนา ภาระนันท์. (2550) การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว.

ปริญญาโท กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล, ศาสตราจารย์ ดร. ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร. สมสร

วงษ์อยู่น้อย.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัวเป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง และโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม จำนวน 781 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวเป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) จำนวน 8 คน ที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวและโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัว พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วย 3 ด้านได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีค่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ น้ำหนักองค์ประกอบแต่ละด้านมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัว

2. ความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.92$) เมื่อพิจารณารายละเอียดของความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้าน พบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวเกี่ยวกับการให้เกียรติ ($\bar{X}=3.27$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ การเป็นเอกภาพ การผูกพันทางอารมณ์ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การจัดระเบียบครอบครัว การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต การสื่อสารภายในครอบครัว และใช้เวลาร่วมกัน ตามลำดับ ($\bar{X}=3.03, 3.00, 2.98, 2.98, 2.87, 2.81, 2.71$ และ 2.70 ตามลำดับ)

3. โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วยการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว จำนวน 11 ครั้งซึ่งบูรณาการจากทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัว 5 ทฤษฎีได้แก่ ทฤษฎีที่เน้นโครงสร้างครอบครัว โมเดลมิลาน (Milan model) ทฤษฎีประสบการณ์นิยม ทฤษฎีเน้นการรู้จักและพฤติกรรม ทฤษฎีเน้นสร้างสรรค์นิยามทางสังคม และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม และโมเดลการพัฒนา

ความเข้มแข็งของครอบครัวได้ผ่านการตรวจสอบโดยวิเคราะห์หลักฐานเชิงคุณลักษณะมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

4. ความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.27

A STUDY AND MODEL CONSTRUCTION OF FAMILY STRENGTH DEVELOPMENT

AN ABSTRACT
BY
YOUTHANA PARANAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Counseling Psychology
at Srinakarinwirot University
October 2007

Youthana Paranan.(2007). *A Study and Model Construction of Family Strength Development*. Dissertation, Ed.D. (Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor committee: Assoc. Prof. Dr.Khompert Chatsupakul, Prof. Dr.Pongpan Kirdpitak, Assoc. Prof. Dr.Somson Wongyounoi.

The purposes of this research were to study and construct model of family strength development. Subjects for the study were fathers or mothers and students of Mathayom Suksa I – III of Chanhunbumpen school and Bungthonglang Mathayom school and Ladpracountpittaykom school in Bangkok. The research focused on a factorial study of family strength of 781 fathers or mothers and students. The second purpose of the research was to construct a family strength development model and the third purpose was to compare family strength scores of family before and after participating in the family strength development model. Research instruments composed of family strength questionnaire and family strength development model.

The results of the research were as follows:

1. The confirmatory factor analysis significantly confirmed that the family strength could be characterized into 3 factors: family functioning, family satisfaction and family stability. These 3 factors had high factor loading at .05 level and could be able to measure the family strength factors.

2. The total mean score of family strength components of 781 samples revealed average ($\bar{X}$ =2.92) while each dimension scores of family strengths classified as follows: respect dimension score was highest ($\bar{X}$ =3.27). The dimensions of unity, affective involvement, problem solving, self economy, organizing, health and life development, communication, and time sharing showed average. ($\bar{X}$ =3.03, 3.00, 2.98, 2.98, 2.87, 2.81, 2.71 and 2.70 respectively).

3. Family strength development model was composed of 11 times of family group counseling which were integrated from group counseling and 5 family counseling theories: Structural model; Milan model; Experiential model; Behavior/Cognitive model; and Social

constructionist model. Index of item-objective congruence which approved qualitative evidence analysis of family strength development model scored 1.00

4. The difference in the family strength scores of family before and after participating in the family strength development model was statistically significant at .01 level. Total family strength scores increased 21.27%.

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คนและครอบครัวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างถาวรตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ครอบครัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญทางสังคม เพราะเป็นแหล่งบ่มเพาะสมาชิกในทุกๆ ด้าน ครอบครัวยังเป็นตาข่ายนิรภัย (Safety Net) ชั้นแรกที่ทำให้หลักประกัน คุ่มครอง ช่วยเหลือ เกื้อกูล สมาชิกเมื่อตกทุกข์ได้ยาก อาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทยที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ช่วยแก้ปัญหาความยากจน ทำให้คนมีจิตสำนึกสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลและการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อพิจารณาถึงภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนด้านชีวิตครอบครัว โดยรวมพบว่ามีแนวโน้มลดลงตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยช่วงก่อนวิกฤตดัชนีชีวิตครอบครัวที่มีค่าร้อยละ 68.5 ลดลงเหลือ 66.9 เมื่อเกิดวิกฤต และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 63.3 ภายหลังวิกฤต และร้อยละ 63.2 ในปี 2545 เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบหลักของดัชนีพบว่า ด้านสัมพันธภาพของครอบครัวขาดความอบอุ่น เพราะการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยมีความเปราะบาง การอยู่ร่วมกันโดยไม่จดทะเบียนและการหย่าร้างมีมากขึ้น มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เด็กและผู้สูงอายุมีแนวโน้มถูกทอดทิ้งมากขึ้น ขณะที่ด้านความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ นับเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง จากการศึกษาครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายร้อยละ 10 ขึ้นไปพบว่า ยังมีครอบครัวกว่า 1.8 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 40 ของครัวเรือนทั้งประเทศไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ (สันติ บางอ้อ. 2548: ออนไลน์)

ในขณะเดียวกันสถาบันครอบครัวกำลังเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมไทยเองและภายนอกประเทศ ทำให้ในปัจจุบันครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการ ตัวอย่างเช่น ขนาดของครอบครัวเล็กลง ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น การก้าวไปสู่สังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ทำให้คนต้องออกไปทำงานนอกบ้าน วิถีชีวิตกับสัมพันธภาพในครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงไป ความแปลกแยก / แตกต่าง ช่องว่างระหว่างวัย ขณะที่กระแสการเปลี่ยนแปลงภายนอกประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ได้เข้าสู่สังคมไทยส่งผลกระทบต่อสังคมไทยแรงขึ้นและเร็วขึ้น เช่น กระแสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยเสี่ยงที่กระทบต่อครอบครัวไทยเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อาชญากรรม ยาเสพติด สถานบันเทิงเรีงรมย์ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ที่ไม่สร้างสรรค์ (สมบัติ ชูตินันท์. 2548: ออนไลน์). การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวจะมีแนวโน้มมองข้ามความผูกพันทางอารมณ์และการตอบสนองทางอารมณ์ต่อกันมากขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าทำให้บุคคลมีความสัมพันธ์ในวงกว้างมากขึ้นจนอาจทำให้ละเลยการเอาใจใส่ต่อ

ความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกทั้งสังคมไทยปัจจุบันเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นอาจทำให้ไม่ให้ความสำคัญต่อการอุทิศตัวให้กับครอบครัวอย่างแต่ก่อน (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 74-77)

ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวในนานาประเทศประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น อัตราการหย่าร้างและการใช้ความรุนแรงที่สูงขึ้น รวมทั้งความสัมพันธ์ที่เหินห่างระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องทำการฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว จนได้ประกาศในปี คริสตศักราช 1994 เป็นปีครอบครัวสากล

สำหรับประเทศไทย รัฐได้มีนโยบายและแผนว่าด้วยการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวในการพัฒนาคุณภาพของประชากร ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พศ. 2545-2549) สีน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2548: ออนไลน์) ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความเห็นว่าครอบครัวที่พึงประสงค์ คือครอบครัวที่มีความรักใคร่กลมเกลียว ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อกันในครอบครัว ประกอบอาชีพสุจริต มีความมั่นคงและพื้นฐานที่พึ่งพาตนเอง สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาต่อรุ่นเยาว์ได้มีสถานภาพสุขภาพที่แข็งแรง สามารถจุนเจือสังคม และมีความเป็นประชาธิปไตย แผนงานเพื่อให้บรรลุถึงครอบครัวที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะการมีครอบครัวที่ดี มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ นั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแกนในการจัดทำแผนงานพัฒนาสถาบันครอบครัว ที่มุ่งเน้นพัฒนาครอบครัวให้มีความมั่นคงเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ปรับปรุงกฎหมายให้สามารถคุ้มครองครอบครัว พัฒนากลไกรองรับการดำเนินงานด้าน ครอบครัว รวมทั้งศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างครอบครัวให้เป็นสุข-ชุมชนเข้มแข็ง และเมื่อครอบครัวมีคุณภาพแล้วจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดาซึ่งเป็นส่วนสำคัญของความเข้มแข็งของครอบครัวนั้น ดิงค์เมเยอร์และคณะ (Dinkmeyer; et al. 1997 : 10) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรธิดามีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานมาจากความเสมอภาคและความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งบุตรธิดาจะนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นแนวทางและหลักการในการปฏิบัติต่อไป โดยที่ระบบต่าง ๆ ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันนี้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากเราไม่สามารถเปลี่ยนตัวบิดามารดา และบุตรธิดาได้ และสิ่งที่สามารถปรับเปลี่ยนได้คือระบบและวิธีปฏิบัติสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัวศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัวไว้หลากหลาย ตัวอย่างเช่น กอดดาร์ด (Goddard. 2005: online) ได้ให้ความเห็นว่า ครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นครอบครัวที่ยังคงรักษาความสุข (Happy) และความแข็งแรง (Strong) ไว้ได้ท่ามกลางปัญหาอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากสมาชิกครอบครัวร่วมกันสร้างสิ่งเหล่านี้

ขึ้นในครอบครัวได้แก่ การห่วงใยและการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน การผูกพันผูกติด การสื่อสาร การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การทำงานร่วมกัน การยืดหยุ่นและพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

ศูนย์ช่วยเหลือครอบครัวและเด็ก (Family; & Children's Service. 2005: online) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่มีความเข้มแข็งว่ามีสัญญาณ 9 ประการที่บ่งชี้ถึงความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่ สุขภาพ (Health) ซึ่งรวมสุขภาพกาย สุขภาพจิตและภาวะทางการเงิน การให้เกียรติ (Respect) การเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) การใช้เวลาร่วมกัน (Time together) การสื่อสาร (Communication) การเข้าถึงด้านจิตวิญญาณ (Spirituality) การช่วยเหลือสนับสนุน (Support) การแผ่ขยายครอบครัว (Extended family) การมีวัฒนธรรมในครอบครัว (Cultural tradition) เป็นต้น

เทมส์และโทมาสัน. (Thames; & Thomason.2002: online) ให้ความเห็นว่า ครอบครัวที่เข้มแข็งนั้นหมายถึงครอบครัวที่มีความแข็งแรง (Strong) และสุขภาพดี (Healthy) โดยครอบครัวเหล่านี้ต้องประกอบด้วย สัมพันธภาพในชีวิตสมรสที่น่าพึงพอใจ การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม การสื่อสารในครอบครัว การยอมรับและเห็นคุณค่าต่อกัน การใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ การแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การถ่ายทอดจิตวิญญาณในครอบครัว เป็นต้น

สกินเนอร์ สไตน์ฮอลเลอร์และซานตาบารา. (Skinner; Steinhauer; & Santa-Barbara.1995:1) ให้ความเห็นว่า ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของครอบครัวสามารถตรวจวัดได้จากการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อันประกอบด้วย ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของครอบครัว การแสดงบทบาท การสื่อสาร การแสดงออกทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม ค่านิยม

สำหรับในประเทศไทย ดุษฎี โยเหลา และคณะ. (2545: 4) ให้ผลสรุปจากงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาเยาวชนและบิดามารดา จำนวน 1,089 ครอบครัวว่า ครอบครัวสุขภาพดีซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของครอบครัวที่เข้มแข็งนั้น จะประกอบด้วย การสื่อสารทางบวก มีความขัดแย้งระหว่างบิดา-มารดาต่ำ มีความใกล้ชิดผูกพันสูงและ มีการรับรู้สภาพของเศรษฐกิจของครอบครัว และพรรณพิมล หล่อตระกูล. (2542: 320) ได้ทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัวไว้ในหัวข้อเรื่อง พฤติกรรมของคู่สมรสไทยในการทำหน้าที่ในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างครอบครัวปกติที่เข้าอบรมโครงการโรงเรียนสำหรับพ่อแม่จำนวน 556 รายพบว่าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีการทำหน้าที่ในด้านการสื่อสารและการทำหน้าที่ทั่วๆไปดีกว่าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

นอกจากนี้ผลการสำรวจจาก “สวนดุสิตโพล” สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน, ครู/อาจารย์และผู้ปกครองจำนวน 1,360 คนในกรุงเทพฯและปริมณฑลระหว่างวันที่ 8-9 มิถุนายน 2546 เห็นตรงกันว่าผู้ที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้คำปรึกษาและครอบครัวมีปัญหาเป็นสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นก่อความรุนแรงได้คิดเป็นร้อยละ 21.14 ซึ่งเป็นสาเหตุอันดับที่ 3 รองจากอันดับที่ 1 การขาดสติยับยั้งชั่งใจและอันดับที่ 2 ห่างจากศาสนามากเกินไปซึ่ง คิดเป็นร้อยละ

35.01 และ 21.32 ตามลำดับ อีกทั้งร้อยละ 59.22 เห็นว่าจะมีแนวโน้มเหตุการณ์รุนแรงของวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสื่อต่างๆ และสภาพแวดล้อมที่เป็นแรงยั่ว และเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขที่เป็นรูปธรรมของครอบครัวอันดับที่ 1 คือ ผู้ปกครองควรให้คำปรึกษาและชี้แนะในสิ่งที่ผิดและถูกซึ่งคิดเป็นร้อยละ 32.68 รองลงไปได้แก่ ควรให้มีเวลาให้กันและกันมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ควรดูแลเอาใจใส่ให้ความรักความอบอุ่นกับลูก คุยกับลูกด้วยเหตุผลและเข้าใจวัยรุ่นและให้อภัยเมื่อทำผิด เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกและไม่สั่งสอนลูกในทางที่ผิด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 22.96, 21.18, 17.59 และ 5.59 ตามลำดับ (สวนดุสิตโพล.2546: ออนไลน์)

เมื่อพิจารณาภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นในครอบครัวไทย ผลการวิจัยเรื่อง “เด็กไทยวันนี้ เป็นอยู่อย่างไร: บทสรุปจากโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย” จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนไทยทั้งสิ้น 9,488 คนกระจายทั่วภูมิภาค พบว่า อันดับที่ 1 เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 61 รองลงมาได้แก่ เกิดจากปัญหาภายในครอบครัวที่ไม่สามารถแก้ไขได้และเกิดจากคู่สมรสมีปัญหาหย่าร้างหรือแยกทางกันซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30 และ 15 ตามลำดับ (ลัดดา เหมาะสุวรรณ. 2546: ออนไลน์)

อีกด้านหนึ่ง ในความคิดเห็นของพ่อแม่ (ที่มีลูกอายุ 5-15 ปี) ทาง“สวนดุสิตโพล” สถาบันราชภัฏสวนดุสิตได้สำรวจเกี่ยวกับ “ความหนักใจในการเลี้ยงดูลูก ในปัจจุบัน” โดยสอบถามจากพ่อแม่ที่พาบุตรหลานไปเที่ยงงาน “วันเด็ก” ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 1,218 คนพบว่า สำหรับลูกชายความหนักใจอันดับที่ 1 ได้แก่ การเอาแต่ใจ, ดื้อ, เกเร คิดเป็นร้อยละ 31.19 รองลงมาได้แก่ ปัญหายาเสพติด ไม่สนใจเรียน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 18.35 และ 11.31 ตามลำดับ สำหรับลูกสาวความหนักใจอันดับที่ 1 ได้แก่ การเอาแต่ใจ, ดื้อ, เกเร คิดเป็นร้อยละ 26.74 รองลงมาได้แก่ ไม่สนใจเรียน ไม่เชื่อฟังซึ่งคิดเป็นร้อยละ 17.44 และ 11.63 ตามลำดับ (สวนดุสิตโพล. 2549: ออนไลน์)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาที่ครอบครัวต้องการป้องกันแก้ไขเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ซึ่งสอบถามจากสามีหรือภรรยาจำนวน 20 คน พบว่าครอบครัวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและต้องการความช่วยเหลืออย่างมากในปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้ ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ได้แก่ การนอกใจ การไม่ยอมรับหรือขาดความภาคภูมิใจในสมาชิกครอบครัว ปัญหาเพศสัมพันธ์ในชีวิตคู่ ต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจซึ่งกันและกัน คิดเป็นร้อยละ 78.9, 78.9, 73.7 และ 70.0 ตามลำดับ ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารและความขัดแย้งของครอบครัว เช่น ทศนคติไม่ตรงกันและไม่อาจปรับตัวเข้าหากันได้ ไม่สามารถสื่อสารความต้องการของตนให้แก่คนอื่นได้ มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 60.0, 57.9 และ 55.0 ตามลำดับ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว เช่น การแบ่งงานและหน้าที่ภายในบ้านอย่างไม่เหมาะสม การไม่รับผิดชอบครอบครัว การใช้อำนาจเหนือคนอื่น คิดเป็นร้อยละ 60.0, 60.0 และ 50.0 ตามลำดับ

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าครอบครัวกำลังประสบปัญหาและได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและจากครอบครัวคือสมาชิกครอบครัวเองด้วย อัน

ส่งผลเสียต่อระบบครอบครัว ต่อเด็กและเยาวชนซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว อันจะเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาของครอบครัวและช่วยลดผลกระทบจากปัญหาสังคมที่มีต่อครอบครัวไปพร้อมกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาและสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว
2. เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
3. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมการพัฒนาความ

เข้มแข็งของครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งสามารถนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความเข้มแข็งของครอบครัว ตลอดจนเป็นแนวทางในการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้เป็นบิดามารดาและครอบครัว รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันครอบครัวและการให้คำปรึกษาครอบครัวได้มีแนวทางในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบิดามารดาและครอบครัวต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร อันได้แก่ บิดาหรือมารดาและนักเรียนจำนวน 451,320 คนซึ่งมาจาก 225,660 ครอบครัว (กลุ่มนโยบายและแผนงาน.2549: ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มดังนี้

- 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว เป็น

บิดาหรือมารดาและนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม จำนวน 781 คน ซึ่งมาจาก 403 ครอบครัว ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2540: 284; อ้างอิงจาก Yamane. 1967: 886-887)

2 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม ที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ที่สมัครใจเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 8 คนซึ่งมาจาก 4 ครอบครัวที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มตัวอย่างในข้อ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว คือ ความเข้มแข็งของครอบครัว

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่

- 1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
- 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้มแข็งของครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1 ความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข อันประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว

ด้านที่ 1 ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว และการสร้างเสริมพัฒนาการ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ การออกกฎระเบียบ และการกำหนดขอบเขตโครงสร้างการดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 1.1.1 การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
- 1.1.2 การออกกฎระเบียบในครอบครัว
- 1.1.3 การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล
- 1.1.4 การได้รับผลจากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ

1.2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 1.2.1 การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว

1.2.2 การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง

1.2.3 การสื่อสารที่สอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสมกับวัย

1.2.4 การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

1.3 การสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต หมายถึง การพัฒนาสมาชิก

ครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพทางอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านจิตวิญญาณและด้านสังคม ได้แก่

1.3.1 การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสมกับวัย

1.3.2 การออกกำลังกาย

1.3.3 การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน

1.3.4 การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน

1.3.5 การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว

1.3.6 การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย

1.3.7 การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม

1.3.8 การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย

1.3.9 การอาสาช่วยเหลือสังคม

1.3.10 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

ด้านที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าพึงพอใจ ประกอบด้วย การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ และการใช้เวลาร่วมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

2.1.1 การกอดสัมผัสหรือลูบหัวลูบหลังด้วยความรักใคร่

2.1.2 การไต่ถามรับฟังด้วยความห่วงใย

2.1.3 การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

การให้ความเคารพนับถือ

การสื่อสารด้วยใจต่อกัน

การตระหนักถึงคุณค่าของกันและกัน

การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว

การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

ด้านที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่ ได้แก่

3.1.1 การประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้

3.1.2 การปรึกษาเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน

3.1.3 การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

3.2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่

3.2.1 การปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน

3.2.2 การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค

3.2.3 การสามารถรับมือได้กับปัญหาในภาวะคับขัน

3.3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขและการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

3.3.1 การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก

3.3.2 การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล

3.3.3 การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า

3.3.4 การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

2 ครอบครัว หมายถึง บิดาหรือมารดาและนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

3 โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง รูปแบบโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว (Therapeutic intervention) กระบวนการให้คำปรึกษาและองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว โดยบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว 5 โมเดล ได้แก่ โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โมเดลมิลาน (Milan Model) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) โมเดลสร้างสรรคนิยม (Social constructionist Model) และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) ประกอบกันขึ้นเป็นการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวจำนวน 11 ครั้ง เพื่อพัฒนาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการให้คำปรึกษา 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นเริ่มต้น ชั้นดำเนินการและชั้นสรุป

ชั้นเริ่มต้น เป็นการทำความรู้จัก วางกรอบกติกา และเปิดโอกาสให้ซักถาม เล่าถึงความคาดหวังและปัญหาของตนเอง เพื่อสร้างสัมพันธภาพ ชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความพร้อมในการพัฒนาร่วมกัน

ขั้นตอนการ เป็นการอธิบายสาระสำคัญของความเข้มแข็งของครอบครัว การสำรวจปัญหา ค้นหาข้อมูลสาเหตุของปัญหา ค้นหาความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อสร้างความเข้าใจและเปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้เทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษาครอบครัว ได้แก่ การเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining and accommodating) การถามรอบวง (Circular questioning) การเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) การสร้างขอบเขต (Making boundary) การปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) เทคนิค”ฉัน”ประโยค (I statement) เทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้อง (Congruence communication) การสะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) การสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) การปั้นครอบครัว (Family Sculpture) การให้กำลังใจ (Encouragement) เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) การตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) การอุปมา (Metaphor) การมองภาพใหม่ (Reframe) การถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions) เป็นต้น

ขั้นสรุป เป็นช่วยให้ครอบครัวเรียนรู้ในการเลือกใช้แนวคิดและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆได้ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้บุคคลแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวต่อกัน ชักถามเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้ครอบครัวมั่นใจในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

ผู้วิจัยนำแนวคิดความเข้มแข็งของครอบครัวจากการประมวลเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่า “ความเข้มแข็งของครอบครัวควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง” ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวได้รับพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ดังภาพประกอบ 2 นี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

สมมติฐานในการวิจัย

ความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความเข้มแข็งของครอบครัว

ความหมายของครอบครัว

ประเภทของครอบครัว

ลักษณะครอบครัวไทยและทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว

ความหมายและองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัว

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโมเดล

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความเข้มแข็งของครอบครัว

1.1 ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกของสังคม เป็นจุดเริ่มต้นที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกช่วงอายุของการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ ดังนี้

สารานุกรมบริแทนนิกาฉบับย่อ (Britannica Concise Encyclopedia. 2007: Online) ให้ความหมายว่า ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่ผูกพันอยู่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวด้วยการแต่งงาน สายเลือด หรือรับเป็นบุตรบุญธรรมมาอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ครอบครัวเป็นแหล่งแห่งการจัดสรร ชุบเลี้ยง อบรมสั่งสอนบุตรธิดา ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และความปลอดภัยแก่สมาชิกครอบครัว

กู๊ด (เมธินินท์ ภิญญชน. 2539:1; อ้างอิงจาก Good. 1982.) กล่าวว่า ครอบครัวหมายถึง การที่หญิงชายใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา มีความรับผิดชอบร่วมกัน แบ่งงานสิ่งของเครื่องใช้ ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต มีกิจกรรมทางสังคมต่างๆร่วมกัน และเมื่อมีลูก บิดามารดาก็ต้องอบรมสั่งสอนให้ลูกรับทราบบทบาทของการเป็นพี่น้อง ให้รู้จักแบ่งปันดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542:220) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง สถาบัน พื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและหมายความถึงลูกด้วย

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2543:93) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบัน ทางสังคมที่สำคัญที่สุดซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างเพศตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ทางเพศซึ่งกันและกัน อาจมีบุตรด้วยกันโดยการสืบสายเลือด หรือมีบุตรบุญธรรมโดยกฎเกณฑ์ของสังคมก็ได้ และมีความผูกพันกันทางเศรษฐกิจ และสังคมที่ดี จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการอบรมสั่งสอน สมาชิกในครอบครัวให้มีระเบียบวินัย นั่นคือตั้งอยู่ในแบบแผนของขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2546:1) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึงสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

จากความหมายของครอบครัวดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมที่เริ่มต้นจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มาอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ใช้ชีวิตร่วมกันมีความผูกพันกันทางเศรษฐกิจและสังคม จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีความประพฤติที่ดีงามและถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่กันและกัน

1.2 ประเภทของครอบครัว

สุพัตรา สุภาพ (2539 : 66) ได้แบ่งครอบครัวเป็น 3 ประเภท

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตร (หรือ บุตรบุญธรรม)เป็นครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุด ครอบครัวประเภทนี้มีอิสระสูงมาก แต่ก็ทำให้ห่างเหินจากญาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความหวาดหวาดและความอบอุ่นได้ในภายหลัง

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย ครอบครัวเดี่ยวและญาติพี่น้อง ซึ่งอาจพักอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกันหรืออยู่ในเขตบ้านเดียวกันหรืออาจอยู่ใกล้เคียงกันก็ได้ โดยมีพี่น้องที่สมรสแล้วหลายคู่ และมี ปู่ ย่า ตา ยาย รวมอยู่ด้วยซึ่งบางครอบครัวอาจมีสมาชิกถึง 20 คนก็ได้ ญาติพี่น้องต่างก็ช่วยกันเลี้ยงดูลูกหลาน ถือว่าครอบครัวประเภทนี้เป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น สมาชิกอาวุโสสูงสุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวคอยควบคุมดูแลทุกข์สุข ของสมาชิกในครอบครัว

3. ครอบครัวที่มีสามีหนึ่งคนและภรรยาหลายคน (Polygamous Family) ครอบครัวประเภทนี้ เป็นครอบครัวเดี่ยว 2 ครอบครัวหรือมากกว่า โดยมีสามีและพ่อร่วมกัน

ฟรีดแมน (Friedman.1986: 284) ได้ศึกษาประเภทต่าง ๆ ของครอบครัวในโลกตะวันตก ประกอบด้วย

1. ครอบครัวแบบดั้งเดิม

1.1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่มีคู่สามี - ภรรยา และบุตรอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน

1.2. ครอบครัวคู่สามี - ภรรยา (Nuclear Dyad) เป็นครอบครัวที่มีคู่สามี - ภรรยาอยู่ร่วมกันแต่ยังไม่มีบุตร

1.3. ครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว (Single – Parent Family) เป็น ครอบครัวที่คู่สมรสหย่า หรือเป็นหม้าย

1.4 ครอบครัวที่มีคนโสดอยู่เพียงคนเดียว (Single Adult Living Alone) เป็น คนโสดที่ไม่ได้แต่งงาน และแยกออกจากครอบครัวเดิมอยู่เพียงลำพังคนเดียว

1.5 ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกทางด้านสามี หรือภรรยาอยู่ร่วมด้วย

1.6. ครอบครัวคู่ชรา (Elderly of Middle – Aged Couple) เป็นครอบครัวที่เหลือเพียงคู่สามี - ภรรยาเท่านั้นบุตรได้แยกออกไปจากครอบครัวหมดแล้ว

1.7. ครอบครัวเครือญาติ (Kin Network) เป็นครอบครัวที่สมาชิกที่ยังไม่แต่งงานอยู่ร่วมกันหรืออยู่ในบริเวณที่ไม่ห่างกัน และมีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ครอบครัวที่แตกต่างจากแบบดั้งเดิม

2.1 ครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน (Commune Family) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายครอบครัวในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีการแบ่งปันและใช้สิ่งจำเป็นต่าง ๆ ร่วมกันใน กลุ่ม รวมทั้งมีการเลี้ยงดูเด็ก ๆ ของครอบครัวที่อยู่ร่วมกันด้วย

2.2. ครอบครัวที่บิดา – มารดาไม่ได้สมรส (Unmarried Parents and Child Family) เป็นครอบครัวที่บิดา - มารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรส ซึ่งบิดา - มารดาอาจยังอยู่ ร่วมกันหรือแยกกันอยู่ แต่ส่วนใหญ่มักพบว่าเป็นครอบครัวที่มารดาที่ไม่ได้สมรสเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง

2.3. คู่อยู่ร่วมกัน (Cohabiting Couple) เป็นการที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน โดยที่ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะครองคู่ในอนาคต และยังมีได้สมรสกัน

2.4. กลุ่มรักร่วมเพศ (Homosexual Unions) เป็นบุคคลเพศเดียวกันอยู่ร่วมกันฉันท์สามี - ภรรยา

กล่าวโดยสรุปประเภทของครอบครัว ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย และ ครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน 2 ครอบครัว หรือ มากกว่า ซึ่งรูปแบบ และโครงสร้างของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของครอบครัว

1.3 ลักษณะครอบครัวไทยและทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว

ลักษณะครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ ตามนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว (2542 : ออนไลน์) ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2. สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และ รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3. พ่อแม่ และ สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและอดออม ร่วมกันเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง

4. พ่อ แม่ หรือ หัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ให้เป็นคนดี และมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา

5. พ่อแม่ หัวหน้าครอบครัว หรือ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้ และ ภูมิปัญญาแก่สมาชิก และ ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล

6. สมาชิกครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย

7. สมาชิกครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุง รักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และ วัฒนธรรมไทย

8. สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สันติ บางอ้อ (2548: ออนไลน์) ได้ให้แนวทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการว่าอย่างน้อยควรรีความสำคัญกับประเด็นดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัวอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา กาย ใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เพื่อให้สมาชิกมีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีจิตสำนึก ทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีต่อสังคม

2. การสร้างหลักประกันคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งแก่ครอบครัวทั่วไป ครอบครัวเสี่ยงและครอบครัวในภาวะวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออม การประกันสุขภาพ หรือระบบประกันภัยแก่ครอบครัวให้พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้

3. การสร้างระบบหรือกลไกการบริหารจัดการให้เกื้อหนุนการสร้างครอบครัวที่ เข้มแข็ง เช่น การใช้สื่อที่สร้างสรรค์ครอบครัว การปฏิรูปกฎหมาย การดำเนินมาตรการทางภาษีที่เอื้ออำนวย และการมีระบบข้อมูลเพื่อการติดตามประเมินผลการพัฒนาครอบครัว

4. การสนับสนุนบทบาทของสถาบันครอบครัวในการเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2548: ออนไลน์) ให้ความเห็นว่าครอบครัวที่พึงประสงค์ คือ ครอบครัวที่มีความรักใคร่กลมเกลียว ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อสมาชิกครอบครัว ประกอบอาชีพสุจริต มีความมั่นคงและพื้นฐานที่พึ่งพาตนเอง สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาต่อรุ่นเยาว์ ได้มีสถานภาพสุขภาพที่แข็งแรง สามารถจุนเจือสังคม และมีความเป็นประชาธิปไตย และเพื่อให้บรรลุถึงครอบครัวที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะการมีครอบครัวที่ดี มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ นั้น ควรมีการจัดทำแผนงานพัฒนาสถาบันครอบครัว ที่มุ่งเน้นพัฒนาครอบครัว ให้มีความมั่นคงเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ปรับปรุงกฎหมายให้สามารถคุ้มครองครอบครัว พัฒนากลไกรองรับการดำเนินงานด้าน ครอบครัว รวมทั้งศึกษาวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างครอบครัวให้เป็นสุข-ชุมชนเข้มแข็ง และเมื่อครอบครัวมีคุณภาพแล้วจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

นิตยา คชภักดี (2548: ออนไลน์) ให้ความเห็นว่าควรมีหน่วยงานทั้งระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ระดับชุมชน รวมทั้งนักวิชาการช่วยกันขับเคลื่อนเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีโครงการในลักษณะพหุภาคีแบบเครือข่าย

จิระศักดิ์ ศรีพรหมมา (2548: ออนไลน์) ให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการของครอบครัวจะต้องอาศัยการพัฒนาสมาชิกทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และมิติที่ควรนำมาใช้คือ มิติความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ควรให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาครอบครัวให้เข้มแข็งเพราะเด็กจะเป็น ทุนทางสังคมที่ดีในอนาคต เด็กควรได้รับการซึมซับขัดเกลาด้วยมิติความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย จากการศึกษาของนักวิชาการ พบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวส่วนหนึ่งเกิดจากความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ พ่อแม่ การที่เด็กถูกทารุณกรรมทางเพศจากผู้ใหญ่ และเด็กด้วยกันเองมิติเหล่านี้ควรนำมาพิจารณาอย่างเป็นองค์รวม ถ้าเด็กได้รับการถ่ายทอด/ปลูกฝังการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ครอบครัวคงไม่มีปัญหาแตกร้าง แต่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งและเอื้ออาทร

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาสถาบันครอบครัวเพื่อไปบรรลุถึงครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ได้นั้น ต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ โดยมีภาคครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอันประกอบด้วยสมาชิกครอบครัวทุกคนให้ความร่วมมือ

1.4 ความหมายและองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัวศึกษาได้ให้แนวคิดไว้หลายประการด้วยกัน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว ดังนี้

กอดดาร์ด (Goddard. 2005: online) ได้ให้ความเห็นว่า ครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นครอบครัวที่ยังคงรักษาความสุข (Happy) และความแข็งแรง (Strong) ไว้ได้ท่ามกลางปัญหาอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากสมาชิกครอบครัวร่วมกันสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นในครอบครัวได้แก่ การห่วงใยและการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน การผูกพันอุทิศตัว การสื่อสาร การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การทำงานร่วมกัน การยืดหยุ่นและพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง

ศูนย์ช่วยเหลือครอบครัวและเด็ก (Family; & Children's Service. 2005: online) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่มีความเข้มแข็งว่ามีสัญญาณ 9 ประการที่บ่งชี้ถึงความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่ สุขภาพ (Health) ซึ่งรวมสุขภาพกาย สุขภาพจิตและภาวะทางการเงิน การให้เกียรติ (Respect) การเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) การใช้เวลาร่วมกัน (Time together) การสื่อสาร (Communication) การเข้าถึงด้านจิตวิญญาณ (Spirituality) การช่วยเหลือสนับสนุน (Support) การแผ่ขยายครอบครัว (Extended family) การมีวัฒนธรรมในครอบครัว (Cultural tradition)

โอลสันและสิปาหิมาลานี. (Olson; & Sipahimalani. 2003: online) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่เข้มแข็งว่าเป็นครอบครัวที่มีสุขภาพดี (Healthy) ที่สมาชิกพบว่าตนเองมีความแข็งแรงและปรารถนาจะพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้นในด้านต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ การสื่อสาร การใช้เวลาร่วมกัน การจัดการด้านการเงิน การถ่ายทอดด้านจิตวิญญาณ การสนับสนุนให้กำลังใจ

เทมส์และโทมาสัน. (Thames; & Thomason.2002: online) ให้ความเห็นว่า ครอบครัวที่เข้มแข็งนั้นหมายถึงครอบครัวที่มีความแข็งแรง (Strong) และสุขภาพดี (Healthy) โดยครอบครัวเหล่านี้ต้องประกอบด้วย สัมพันธภาพในชีวิตสมรสที่น่าพึงพอใจ การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม การสื่อสารในครอบครัว การยอมรับและเห็นคุณค่าต่อกัน การใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ การแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การถ่ายทอดจิตวิญญาณในครอบครัว

แอนนี่ (Annie.1999: online) ได้กล่าวว่าครอบครัวที่มีความเข้มแข็งนั้น สมาชิกในครอบครัวจะปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสมในเรื่องเหล่านี้ ได้แก่ การสื่อสาร การให้กำลังใจ การผูกพันอุทิศตัว การแบ่งปันด้านจิตวิญญาณ การมีส่วนร่วมในชุมชน การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกถึงความภาคภูมิใจต่อกัน การมีบทบาทที่ชัดเจน การใช้เวลาด้วยกัน

สตินเนท (Stinnet. 1999: online) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัวว่าต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้ ได้แก่ การเห็นคุณค่าต่อกัน การใช้เวลาร่วมกัน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การผูกพันอุทิศตัว การถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนา

สกินเนอร์ สไตน์ฮอลเลอร์และซานตาบาร์บารา. (Skinner; Steinhauer; & Santa-Barbara.1995:1) ให้ความเห็นว่า ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของครอบครัวสามารถตรวจวัดได้จากการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว อันประกอบด้วย ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของครอบครัว การแสดงบทบาท การสื่อสาร การแสดงออกทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม ค่านิยม

อีริค โฟรมม์ (โสภา สปีลมันน์.2543:2-4; อ้างอิงจาก อีริคโฟรมม์) มีแนวคิดว่าครอบครัวเข้มแข็งต้องมีลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน การรู้จักสนิทสนมกันเป็นอย่างดี การให้ความเคารพต่อกัน การมีความรับผิดชอบ

ดุษฎี โยเหลาและคนอื่นๆ (2545:4) ได้กล่าวสรุปความสอดคล้องระหว่างข้อค้นพบของงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับครอบครัวว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวมีลักษณะดังนี้ ได้แก่ การแสดงความรักและยอมรับระหว่างกัน ความใกล้ชิดผูกพัน การสื่อสารทางบวก การกำหนดคุณค่ามาตรฐานพฤติกรรมและค่านิยมระหว่างสมาชิก ความสามารถในการเผชิญและจัดการความเครียดและความขัดแย้งอย่างเหมาะสม

วิชัย เทียนถาวรและทัศนภรณ์ ขำปัญญา (2543:12) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่เข้มแข็งว่ามีลักษณะ 12 ประการ ได้แก่ มีการสื่อสารสัมพันธ์ที่จริงใจและเปิดเผย มีความเชื่อใจและเคารพซึ่งกันและกัน มีความทะนุถนอม ห่วงใย เกื้อกูลต่อกัน มีความสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน มีความปลอดภัยจากความโหดร้ายทารุณต่างๆ มีความยืดหยุ่นประนีประนอม มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบและตัดสินใจร่วมกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีความเกื้อกูลระหว่างสมาชิกทุกวัย มีความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาในภาวะคับขันและขัดแย้ง มีความเกื้อกูลแก่ครอบครัวอื่นและเพื่อน มีการฉลองและแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆร่วมกัน

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2542: 60-65) ได้อธิบายถึงลักษณะความเข้มแข็งของครอบครัวสรุปได้ดังนี้ ได้แก่ การเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน การร่วมทุกข์ร่วมสุข มีการปรับความเข้าใจกัน พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก พ่อแม่พร้อมที่จะรับฟังลูก พ่อแม่ควรสื่อสารภาษาเดียวกันกับลูก พ่อแม่มีเวลาให้ลูกเสมอ มีการรู้จักขอโทษและให้อภัยต่อกัน การรักษาน้ำใจต่อกัน มีสุขภาพจิตที่ดี

สายสุรี จุติกุล (2536:5-7) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่มีความสุขซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นครอบครัวที่เข้มแข็งว่า ครอบครัวควรประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้ ได้แก่ สุขภาพของสมาชิกแข็งแรง มีเวลาให้กัน มีการสื่อสารกันรู้เรื่อง มีการจัดการเรื่องเงินเหมาะสม มีการแบ่งความรับผิดชอบ มีความรักเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือกันทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข

จากข้อมูลดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวหมายถึงการปฏิบัติต่อกันของสมาชิกครอบครัวอย่างเหมาะสมเพื่อให้ครอบครัวทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุขและมีความมั่นคงแข็งแรง อันประกอบด้วยเรื่องเหล่านี้ได้แก่ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในครอบครัว การสื่อสาร การใช้เวลาร่วมกัน การผูกพันอุทิศตัว การห่วงใยและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน การแสดงออกทางอารมณ์ การจัดการด้านการเงิน การถ่ายทอดด้านจิตวิญญาณ การแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การยืดหยุ่นและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในชุมชน

2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว

ความหมายการให้คำปรึกษาครอบครัว

การให้คำปรึกษาครอบครัว (Family Counseling) และครอบครัวบำบัด (Family Therapy) เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันและเป็นที่เข้าใจกันในวงการศึกษาว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือครอบครัวในลักษณะเดียวกัน

กรณีการณ์ นรราชสุวจน์. (2545 : 323) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาครอบครัว เป็นวิธีการให้คำปรึกษาลักษณะหนึ่งที่มุ่งให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีปัญหา โดยมีแนวคิดในการช่วยเหลือว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัว หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับสมาชิกต่าง ๆ ในครอบครัวนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการมองภาพรวมทั้งระบบครอบครัวซึ่งมีความเกี่ยวพันกันและส่งผลซึ่งกันและกัน มิใช่มุ่งแก้ไขที่บุคคลหนึ่งเท่านั้น และมีความเชื่อว่าเราไม่สามารถแยกบุคคลออกจากกระบวนครอบครัวหรือระบบสังคมที่เขาอยู่ได้

คำว่า “ครอบครัวบำบัด” นั้นมีความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวทั้งครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่สองคนขึ้นไปเข้ารับการบำบัดช่วยเหลือ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการทำหน้าที่ในครอบครัว และสมาชิกทุกคนสามารถจัดการกับความทุกข์ที่ประสบได้ดีขึ้นและปรับตัวได้ดีขึ้น

โดยสรุปแล้วคำว่า “การให้คำปรึกษาครอบครัว” และ “ครอบครัวบำบัด” สามารถใช้ในความหมายเดียวกัน

ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

ในปัจจุบันทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวถูกเรียกอีกอย่างว่าโมเดลการให้คำปรึกษาครอบครัว ผู้วิจัยขอเสนอ 5 โมเดลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (Goldenberg;& Goldenberg. 2004:464 – 466; Carlson; et al.1997.) ดังในตารางและคำอธิบายถัดไปนี้

ตาราง 1 โมเดลและเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว

ที่	ชื่อโมเดล	จุดมุ่งหมาย	เทคนิคที่เกี่ยวข้อง
1	โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model)	จัดระเบียบโครงสร้างครอบครัวใหม่ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ ปฏิสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ ลดอาการที่เป็นปัญหาในรายบุคคล	● การเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining and accommodating) ● การสร้างขอบเขต (Making boundary) ● เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment)

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	ชื่อโมเดล	จุดมุ่งหมาย	เทคนิคที่เกี่ยวข้อง
2	โมเดลมิลาน (Milan Model)	เปลี่ยนระบบภายในครอบครัว โดยสมาชิกครอบครัวเลือก และตัดสินใจ ให้ความหมายใหม่แก่รูปแบบ ชีวิตครอบครัว	● การถามรอบวง (Circular questioning)
3	โมเดลประสบการณ์ นิยม (Experiential Model)	สร้างบรรยากาศแห่งความ จริงใจและเปิดเผย เรียนรู้การแสดงออกซึ่ง ความรู้สึกต่อกัน สร้างความรู้สึกร่วมกันและ อิสระต่อกันอย่างสมดุล คลี่คลายอารมณ์ที่เก็บกดที่ ขัดขวางการเติบโต	● การเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ● เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ● เทคนิค ข้อความแบบ "ฉัน" (I statement) ● การปั้นครอบครัว (Family Sculpture) ● การอุปมา (Metaphor) ● การมองภาพใหม่ (Reframing)
4	โมเดลเน้นพฤติกรรม และการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model)	ปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ต่อกัน เปลี่ยนโครงสร้างแนวคิดและ วิธีคิดให้เหมาะสม	● การปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) ● การสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) ● การตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill)
5	โมเดลสร้างสรรค์นิยม (Social constructionist Model)	เรียนรู้และสร้างมุมมองใหม่ ผ่านการให้ความหมายใหม่แก่ ชุดปัญหาที่เผชิญอยู่	● การถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions)

โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับปัจจุบันและอนาคต มีมุมมองว่ามนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงต้องพิจารณาปัญหาอย่างเป็นองค์รวมโดยคำนึงถึงบริบทของสภาพแวดล้อมซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าปัจจัยทางพันธุกรรม ครอบครัวมีโครงสร้างที่ประกอบไปด้วยชุดของรูปแบบการติดต่อทำการ (Transactions) ซึ่งกำหนดพฤติกรรม อาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการใช้อำนาจปกครองซึ่งชี้ถึงวิธีการสั่งการและวิธีการตัดสินใจ รูปแบบการต่อรองเพื่อให้ได้สิ่งที่คาดหวังของสมาชิกครอบครัวแต่ละคน โมเดลนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดระเบียบโครงสร้างครอบครัวใหม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ ลดอาการที่เป็นปัญหาในรายบุคคล (Goldenberg;& Goldenberg. 2004: 224 – 225; Carlson; et al.1997:65 – 67) เทคนิคที่ใช้ได้แก่

1. การเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining and accommodating) เป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพอย่างมีประสิทธิภาพกับครอบครัวเพื่อการบำบัด โดยการให้ความสนใจ การใช้ภาษาที่คล้ายคลึงทั้งภาษากายและคำพูด การติดตามเรื่องราวเพื่อทำความเข้าใจโดยไม่ขัดจังหวะ
2. เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) เป็นการสร้างความชัดเจนและยืดหยุ่นอย่างเหมาะสมให้แก่ครอบครัวในเรื่องกฎระเบียบ โครงสร้างปกครองดูแล บทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อกัน โดยการผู้ให้คำปรึกษาตั้งคำถามและเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในเรื่องดังกล่าว
3. เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) เป็นวิธีทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมาจริง ๆ ในชั่วโมงบำบัดระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้สังเกตเห็นได้ว่าจะอะไรที่เป็นปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครทำอะไรกับใคร ใครตอบสนองอย่างไร ช่วยทำให้เข้าใจได้ชัดเจนกว่าการพูดปัญหาออกมาเฉย ๆ

โมเดลมิลาน (Milan Model) เป็นแนวคิดที่มองว่าปัญหาครอบครัวเกิดขึ้นจากระบบความเชื่อ ค่านิยม ความคิดที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็มุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนระบบความเชื่อ ค่านิยมความคิดโดยการให้ข้อมูลใหม่ที่เหมาะสมแก่สมาชิกครอบครัว อีกทั้งมองว่าครอบครัวกำลังเปลี่ยนแปลงสมาชิกครอบครัวผู้ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันและส่งอิทธิพลต่อกันและกันอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เนื่องจากรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นประวัติครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยอธิบายระบบความเชื่อ ค่านิยม ความคิด การรับรู้และจินตนาการที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัว โมเดลนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการคิดของสมาชิกครอบครัวอย่างมีส่วนร่วมในการเลือกและตัดสินใจ ช่วยให้สมาชิกครอบครัวค้นพบกฎหรือเหตุผลเบื้องหลังของเกมส์และปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันด้วยการให้ความหมายใหม่แก่รูปแบบชีวิตครอบครัว ยิ่งกว่านั้นครอบครัวสามารถสร้างวิธีแก้ไขปัญหาลักษณะต่างไปจากที่วิธีของผู้ให้คำปรึกษาได้ (Carlson; et al.1997:54 – 57) เทคนิคที่ใช้ได้แก่ เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อของสมาชิกครอบครัวในเรื่องที่เป็นปัญหาจนครบวง เพื่อแต่ละคนจะเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกคนอื่น ๆ ที่มีต่อเรื่องนั้นๆและที่มีต่อกัน อันนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมและความคิดของตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

โมเดลประสบการณ์นิยม (Experiential Model) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการสัมผัสประสบการณ์และการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกแบบที่นี้และขณะนี้ (Here and Now) ส่งเสริมการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติของครอบครัว นำมาซึ่งการระลึกถึงการยืดหยุ่นระหว่างความเป็นตัวเอง (Autonomy) กับ การเป็นเจ้าของระหว่างกัน (Interpersonal belonging) ภายในครอบครัว โมเดลนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความจริงใจและเปิดเผย เรียนรู้การแสดงออกซึ่งความรู้สึกต่อกัน สร้างความรู้สึกผูกพันและอิสระต่อกันอย่างสมดุล คลี่คลายอารมณ์ที่เก็บกดที่ขัดขวางการเติบโต (Carlson; et al.1997:50 – 54) เทคนิคที่ใช้ได้แก่

1. เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) เป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่น
2. เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้คิดทบทวนผ่านกิจกรรมสะท้อนตัวตน ได้แก่ การตอบคำถามเกี่ยวกับตนเองหรือสมาชิกกลุ่ม การวาดภาพที่เกี่ยวกับตนเอง การพูดเล่าถึงตนเอง ทำให้รู้สึกตัวถึงสิ่งดีที่มีอยู่ในตนเองและเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับตนเอง
3. เทคนิคข้อความแบบ "ฉัน" (I statement) เป็นการพูดความรู้สึก ความคิด ความต้องการของตนเอง เพื่อช่วยให้บุคคลได้กลับบอกจุดยืน, กล้าปฏิเสธ, กล้าแสดงความเป็นตัวเองอย่างสุภาพให้ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอารมณ์ความรู้สึกต่อกันในครอบครัว แทนที่จะเก็บกดไว้ หรือฝากให้คนอื่นพูดแทน หรือพูดอย่างใช้อารมณ์ต่อกันทำได้โดยอาศัยขั้นตอน 4 ขั้น
 - ก) ฉัน... : เริ่มต้นประโยคด้วยสรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ฉัน, ผม, หนู, ดิฉัน, ชื่อตนเอง เป็นต้น
 - ข) บอกความรู้สึก-ความต้องการ : กล่าวอย่างนุ่มนวลสุภาพ, กล่าวลักษณะขอความช่วยเหลือ
 - ค) อธิบายเหตุผล : บอกความจำเป็น, พูดถึงผลที่ดีที่จะได้รับ
 - ง) ถามความเห็น : จะดีมั๊ย คิดว่าอย่างไร คงไม่ว่าอะไรนะ
4. เทคนิคการปั้นครอบครัว (Family Sculpture) เป็นวิธีแสดงออกถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกครอบครัวผ่านภาษากาย (Body language) โดยให้สมาชิกคนหนึ่งปั้นสมาชิกคนอื่นในครอบครัวว่ามีอากัปกริยา สีหน้า ท่าทาง สายตา ระยะห่างต่อกัน พร้อมกับเล่าบอกความรู้สึกที่มีต่อกันระหว่างปั้น อันก่อให้เกิดการตระหนักรู้และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติตัวต่อกันของสมาชิกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. เทคนิคอุปมา (Metaphor) เป็นการใช้สิ่งเปรียบเทียบในการเปิดประเด็นสำคัญที่พูดยากให้ง่ายต่อการแสดงออก อันนำมาซึ่งการเข้าใจและเปิดมุมมองใหม่ต่อประเด็นนั้นๆ ในครอบครัว
6. เทคนิคมองภาพใหม่ (Reframing) เป็นการเปลี่ยนแนวคิดและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เผชิญอยู่จากแง่ลบไปสู่แง่บวก ทำให้เกิดกำลังใจและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงยิ่งขึ้น โดยถามคำถามเหล่านี้

- “แม้ปัญหาจะยังไม่คลี่คลาย แต่มีสิ่งดีที่ซ่อนอยู่ในปัญหาอะไรบ้าง”

- “ท่ามกลางปัญหาทำให้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่บ้าง”
- “มีใครบ้างที่พบปัญหาล้ายกับท่าน เขารับมืออย่างไร”

โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องหล่อหลอมพฤติกรรมของครอบครัว รูปพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ดังนั้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การตั้งเป้าหมายที่เหมาะสม การประเมินรูปแบบพฤติกรรมและการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมใหม่ซึ่งอาศัยเทคนิคที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะเพื่อเผชิญหน้ากับความคิดที่ไม่สมเหตุผลของสมาชิกครอบครัว โมเดลนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อกัน เปลี่ยนโครงสร้างแนวคิดและวิธีคิดให้เหมาะสม (Goldenberg;& Goldenberg. 2004: 292; Sharf.2000:666; Carlson; et al.1997:68 – 71) เทคนิคที่ใช้ได้แก่

1. เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวสังเกตการตีความของตนเองในปัญหาครอบครัว ผ่านข้อมูลที่ได้จากสมาชิกคนอื่น ๆ ต่อประเด็นเดียวกันและต่อกัน ซึ่งจะทำให้ตระหนักรู้และแก้ไขมุมมองของตนได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เทคนิคสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) เป็นชุดคำถามที่ช่วยให้สมาชิกกลุ่มครอบครัวคิดใช้เหตุผลเพื่อหาความหมายและคุณค่าในชีวิต ผ่านสถานการณ์ที่ขัดแย้งด้านผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งบุคคลต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมกับให้เหตุผล อันจะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความเชื่อ ค่านิยมและคุณธรรมของตนเองและเห็นแนวทางในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมต่อไป ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่
 - ก) ผู้ให้คำปรึกษานำเสนอสถานการณ์ที่มีลักษณะขัดแย้งทางผลประโยชน์และความต้องการ
 - ข) ถามสมาชิกกลุ่มว่าจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด โดยให้อภิปรายความคิดเห็นที่แตกต่างของกันและกันด้วยว่ามีข้อดี ข้อจำกัดอย่างไรด้วย
 - ค) ถามให้คิดถึงเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับที่สูงขึ้น ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เคารพกฎระเบียบสังคม มนุษยธรรมและคติธรรม ไม่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น
 - ง) ให้สมาชิกกลุ่มทบทวนการตัดสินใจและให้เหตุผลอีกครั้งหนึ่ง
3. เทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) เป็นการให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้คิดและเสนอความต้องการของตน ทำให้แต่ละคนเข้าใจถึงอำนาจการตัดสินใจที่แต่ละคนมีและปรับให้เหมาะสมโดยเห็นแก่ส่วนรวม

โมเดลสร้างสรรค์นิยม (Social constructionist Model) เป็นแนวคิดที่มีมุมมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกขณะและไม่อาจหยุดยั้งได้ จึงมองไปที่ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหามากกว่าอุปสรรคในการแก้ไขปัญหา โดยเริ่มต้นแก้ไขจากขั้นตอนง่ายๆ เล็กๆ ก่อนจนและ

เมื่อก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ก็จะเกิดขึ้นเป็นจริง โมเดลนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างมุมมองใหม่ผ่านการให้ความหมายใหม่แก่ชุดปัญหาที่เผชิญอยู่ (Goldenberg;& Goldenberg. 2004: 465; Sharry.2001:33; Carlson; et al.1997:57-61) เทคนิคที่ใช้ได้แก่ เทคนิคถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions) เป็นการค้นหาว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงที่ปัญหาเบาบางลง หรือหายไปในช่วงหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ค้นพบบางสิ่งที่จะช่วยทำให้ปัญหาลดลงและแก้ไขได้เป็นลำดับ โดยถามชุดคำถามว่า

- “ในช่วงที่ปัญหานี้มีไม่มากหรือแทบไม่มีเลย นั้นเกิดอะไรขึ้น”
- “มีอะไรเกิดขึ้นในครอบครัว ที่ทำให้ตอนนั้นต่างจากตอนนี้”
- “คุณทำอะไรในช่วงนั้น” “สมาชิกครอบครัวทำอะไรในช่วงนั้น”

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ความหมายการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

คมเพชร จิตรศุภกุล (2530 : 90) กล่าวว่า การให้คำปรึกษากลุ่มต่างจากการให้คำปรึกษารายบุคคล คือ สมาชิกทุกคนมีหน้าที่มาช่วยกันแก้ปัญหาในกลุ่ม อีกทั้งการให้คำปรึกษากลุ่มเหมาะสำหรับสมาชิกที่ปกติเท่านั้น

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2534 : 180) การให้คำปรึกษากลุ่ม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาหรือความต้องการคล้าย ๆ กันมาปรึกษาหารือร่วมกันโดยมีผู้ให้การปรึกษาซึ่งมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทางการให้คำปรึกษา ร่วมให้ความช่วยเหลือหรือร่วมให้การปรึกษา

กมลรัตน์ กรีทอง (2545 : 257) การให้คำปรึกษากลุ่ม หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือบุคคลเป็นกลุ่ม โดยเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจ บุคคลที่เข้ากลุ่มมักมีปัญหาล้ายคลึงกัน มีการปรึกษาหารือร่วมกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางการให้คำปรึกษาร่วมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา และเป็นผู้เอื้ออำนวยให้บรรยากาศของกลุ่มมีความอบอุ่น ปลอดภัย เป็นกันเองและไว้วางใจได้

กิ๊ปสัน และ มิทเชล (Gibson ;& Mitchell. 1986 : 30) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) มุ่งที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมโดยตรง การพัฒนาที่เกิดขึ้นในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับ ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความวิตกกังวลของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม จะถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในกลุ่ม

แกซดา (Gazda. 1989 : 10) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นกระบวนการระหว่างบุคคลที่เน้นที่ความคิดและพฤติกรรมที่มีสติ และนำไปสู่การบำบัดที่นำไปสู่การบำบัดที่รับข้อเท็จจริงอย่างไม่จำกัด ในระหว่างสมาชิกกลุ่มจะมีความเชื่อถือซึ่งกันและกัน การเอาใจใส่ การยอมรับ และการให้กำลังใจ การให้คำปรึกษาจะนำไปสู่การรับรู้

ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม และผู้ให้คำปรึกษา สมาชิกจะได้ใช้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้เป็นประโยชน์ในการเพิ่มความเข้าใจ การยอมรับคุณค่าและจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะเรียนรู้การยอมรับหรือไม่ยอมรับทัศนคติหรือพฤติกรรมบางอย่าง

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นกระบวนการของการให้คำปรึกษาที่แตกต่างจากการให้คำปรึกษารายบุคคล โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะประกอบด้วยผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษามากกว่า 1 คนขึ้นไป ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย ภายในกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกันของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยผู้ให้คำปรึกษาเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กีปสัน และ มิทเชล (Gibson ;& Mitchell. 1986 : 29 – 30) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นครอบคลุมถึงการพัฒนา ป้องกันและรักษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ในด้านการพัฒนา การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้รับการกระตุ้น ส่งเสริม และมีแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สมาชิกต้องการมากที่สุด นั่นคือสมาชิกจะได้รับแรงจูงใจจากกลุ่มให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถซึ่งแสดงออกถึงความสำเร็จอย่างสูงสุดของตนเอง

2. ในด้านการป้องกัน การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาดำเนินชีวิตและทำหน้าที่ในสังคมให้ผ่านปัญหาต่าง ๆ ไปด้วยดี โดยป้องกันปัญหาความผิดปกติทางบุคลิกภาพที่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าหากบุคคลไม่สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้

3. ในด้านการรักษา การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มให้การรักษาแก่บุคคลที่มีพฤติกรรมที่เป็นการทำลายตัวเอง (Self- Defeating Behavior) ซึ่งอาจเป็นซ้ำ ๆ และเป็นมากขึ้นได้ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือ การให้คำปรึกษาจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษากลับคืนเป็นปกติได้อย่างรวดเร็ว และคงเหลือความผิดปกติทางอารมณ์น้อยกว่า

ทิพวรรณ กิตติพร (2536 : 260) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกกลุ่มรู้จักตนเองดีขึ้น มีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความไว้วางใจต่อตนเองและผู้อื่น มีการยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและผู้อื่น มีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มีทักษะในการเข้าสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเน้นให้สมาชิกสำรวจและเข้าใจตนเอง จนสามารถลงมือปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหา มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามแนวทางที่พึงปรารถนา มีการตัดสินใจและการเลือกอย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามส่วนบุคคล ทำให้สมาชิกสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อช่วยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีการพัฒนาตนเองภายใต้บรรยากาศของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม โดยสมาชิกจะได้สำรวจเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับตนเอง พัฒนาความรู้สึกยอมรับและไว้วางใจผู้อื่น ส่งเสริมให้สมาชิกกล้าที่จะเปิดเผยตนเองมากขึ้นผ่านกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้การอยู่ร่วมกันในกลุ่มสมาชิกจะได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม สมาชิกจะสามารถพัฒนา ยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตน โดยได้รับแรงจูงใจและพลังใจจากกลุ่ม

วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีใช้วิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีของโรเจอร์ส การให้คำปรึกษาวิธีนี้นี้นี้ยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง ผู้ริเริ่มและพัฒนาวิธีการนี้ให้คำปรึกษา คือ โรเจอร์ส (Rogers) โดยยึดหลักว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง (วัชร ทรัพย์มี. 2533 : 37) และทฤษฎีของโรเจอร์สนั้นเน้นความจริงของชีวิตที่ว่า ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถอยู่ในตนเองที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบของชีวิต อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนไม่มีความสุข ผู้รับคำปรึกษามีความสามารถที่จะนำชีวิตของตนเอง อีกทั้งยังสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของเขา การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพจะเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้ให้คำปรึกษาเข้าใจและสามารถที่จะสร้างสัมพันธภาพในบรรยากาศที่อบอุ่น มีการยอมรับ การเข้าอกเข้าใจในปัญหาที่ถูกต้อง (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2525 : 92)

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วิธีการให้คำปรึกษาแบบโรเจอร์ส เน้นความจริงของชีวิตว่า ผู้รับคำปรึกษาเป็นผู้ที่มีศักยภาพอยู่ในตนเอง และสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ถ้าผู้ให้คำปรึกษาเข้าใจในปัญหาถูกต้อง ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้รับคำปรึกษา

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัว

การศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนงานวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 132-137) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน สรุปผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของเด็กจะดีมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นสำคัญและรองลงมาก็คือ ลักษณะครอบครัวซึ่งเด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ต้องมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีก่อน ไม่ว่าครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวสมบูรณ์หรือเป็นครอบครัวแตกแยกก็ตาม และเด็กที่อยู่ในครอบครัวก็สามารถจะมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีได้ ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดี เอาใจใส่ ให้ความรักความอบอุ่นแก่กันและกัน

พรรณพิมล หล่อตระกูล และ คณะ (2542) ศึกษา พฤติกรรมของกลุ่มสมรสไทยในเรื่องการทำหน้าที่ในครอบครัวซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเข้มแข็งของครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มสมรสในการทำหน้าที่ครอบครัว 7 ด้าน คือ การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร

การแสดงบทบาทหน้าที่ การตอบสนองทางอารมณ์ การแสดงความห่วงใยเอื้ออาทร การควบคุมพฤติกรรม และ การทำหน้าที่ทั่วไป ใน ครอบครัวปกติ วิธีการศึกษา เก็บข้อมูลจากครอบครัวปกติที่เข้ารับการอบรมโครงการโรงเรียนสำหรับพ่อแม่ จำนวน 556 ราย โดยใช้แบบบันทึกการทำหน้าที่ของครอบครัว (Chulalongkorn Family Inventory ซึ่งพัฒนาจาก McMaster Family Assessment Device) ผลการศึกษาพบว่าลักษณะโครงสร้างของครอบครัวมีผลต่อคะแนนของแบบบันทึก ความผูกพันทางอารมณ์ และ การสื่อสาร จำนวนปีที่แต่งงานไม่มีผลต่อลักษณะครอบครัวขยาย ในครอบครัวเดี่ยว จำนวนปีที่แต่งงานมีผลต่อการแก้ไขปัญหา และ การควบคุมพฤติกรรม ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีผลต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวดีในทุกด้าน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครอบครัวที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีการหน้าที่ในด้านการสื่อสารและการทำหน้าที่ทั่วไป ดีกว่าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

อุบลรัตน์ ฃววิงษ์ (2543) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนนิคมวิทยา จังหวัดระยอง การวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้เครื่องมือและเทคนิคการศึกษา การเยี่ยมบ้าน อัดชีวประวัติบันทึกประจำวัน การทำสัมคมมิติในห้องเรียน ในการทำความรู้จักและเข้าใจกรณีศึกษา 10 สัปดาห์ ระยะที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน แล้วจึงทดลองให้คำปรึกษาครอบครัวตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ระยะที่ 3 ยุติการให้คำปรึกษา แล้วดำเนินการสอบถามสัมพันธภาพ โดยเครื่องมือชุดเดิม ระยะที่ 4 ติดตามผล ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีขึ้น และมีพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

งานวิจัยในต่างประเทศ

ซิลเวีย (Sylvia.1994:CD-ROM) ได้ศึกษาความเข้มแข็งและความอ่อนแอในครอบครัวชาวผิวดำในแอฟริกาใต้เกี่ยวกับคุณค่าและมาตรฐานเกี่ยวกับชีวิตสมรส ชีวิตครอบครัว การเสื่อมถอยของประเพณี และอิทธิพลของพ่อแม่ พบว่า สิ่งที่ทำให้พ่อแม่เกิดความเครียดมากที่สุดและเป็นจุดอ่อนของสถาบันครอบครัวของชาวผิวดำออฟริกันคือ การปฏิเสธ หรือการไม่เข้าใจของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะว่า การดูแลเอาใจใส่สมาชิกของครอบครัวที่อยู่ในวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญ

เลวิน (Levin . 1995 : 5175 - B) ได้ศึกษาพบว่า การให้คำปรึกษาครอบครัวเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้สมาชิกครอบครัวเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวดียิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ปีเตอร์สัน (Peterson . 1999 :1) ได้ศึกษาถึงบทบาทของสมาชิกในครอบครัวที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของครอบครัวด้านภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ผลของการศึกษานี้ระบุว่า การแสดงบทบาทของสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญในครอบครัวที่มีบทบาทหน้าที่ที่ดี นักวิจัยส่วนมากจะแสดงความคิดเห็นที่เห็นด้วยกับบทบาทที่ชัดเจนในครอบครัว จะทำให้ครอบครัวสามารถเผชิญปัญหาในครอบครัวได้ดี แม้กระทั่งปัญหาวิกฤต หรือ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงใน

ครอบครัว รูปแบบของ บทบาทของสมาชิกครอบครัวที่ชัดเจน ในแต่ละบุคคลจะสามารถทำให้ การทำบทบาทหน้าที่และความต้องการในครอบครัวพบกับความสำเร็จได้

จอห์นสัน (Johnson.2003 :1) ได้ศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการกิจตาม บทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวในเด็กที่ประสบกับภาวะการเปลี่ยนแปลงชั้นเรียน จากชั้น อนุบาลไปสู่ชั้นประถมศึกษา วัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในรูปแบบโครงสร้างของ ครอบครัว ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน บิดามารดา แยกกันอยู่ ครอบครัวที่มีความผูกพันกัน มาก และ ครอบครัวที่มีความผูกพันกันน้อยกว่า มีการปรับตัวแตกต่างกันหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีครอบครัวที่ทำตามบทบาทหน้าที่ได้ดี มีความผูกพันกัน ครอบครัวอยู่ร่วมกัน มีการปรับตัว ได้ดีกว่าเด็กที่บิดามารดาแยกกันอยู่ และ มีความผูกพันกันน้อย

จากผลงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวส่งผลดีต่อสมาชิกของครอบครัว และในทำนองเดียวกันสมาชิกของครอบครัวต่างมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็ง

4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม

ภาณี วงษ์เอก (2541: 400-402) และโยธิน แสงวดี (2530:47- 49) ระบุเกี่ยวกับการสนทนา กลุ่มไว้ดังนี้ การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อันจะเป็นข้อมูลเพื่อไปดำเนินการเชิงปริมาณต่อไป

จุดมุ่งหมายของการใช้การสนทนากลุ่ม

- 1 เพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็น ทศนคติและคุณลักษณะต่างๆของประชากร
- 2 เพื่อใช้ในการทดสอบแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่
- 3 เพื่อใช้ในการประเมินผลทางด้านธุรกิจ
- 4 เพื่อใช้ในการกำหนดคำถามและเพื่อทดลองใช้แบบสอบถาม
- 5 เพื่อใช้ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือไม่แน่ชัดในการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อช่วยเสริม ให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการสนทนากลุ่ม

- 1 การกำหนดเรื่องที่จะทำการวิจัย
- 2 คู่มือการสนทนา โดยกำหนดตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องเพื่อนำมา สร้างเป็นคู่มือการสนทนา และเรียบเรียงหรือจำแนกข้อย่อยและจัดอันดับเพื่อผูกเป็นเรื่องราวนำการ สนทนาอย่างเป็นลำดับความคิด
- 3 บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม มีดังนี้
 - พิธีกร

- ผู้จัดบันทึก
 - เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป
- 4 แบบคัดเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่ม พยายามให้ได้บุคคลที่มีลักษณะและภูมิหลังใกล้เคียงกัน
 - 5 สถานที่ที่จัดสนทนากลุ่ม ที่มีลักษณะสงบเงียบ ไม่ร้อน อากาศถ่ายเทได้สะดวก เดินทางสะดวก เป็นที่รู้จักของผู้เข้าร่วม
 - 6 อุปกรณ์บันทึกข้อมูล กระดาษและเครื่องบันทึกเสียง
 - 7 อุปกรณ์เสริมการสนทนา เช่น เครื่องดื่ม รูปถ่าย เอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นต้น
 - 8 การนัดหมายและการเตรียมความพร้อมผู้เข้าร่วมสนทนา จะต้องนัดหมายและชี้แจงเรื่องที่จะสนทนาให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเข้าใจเบื้องต้นก่อน เช่น หัวเรื่องที่สนทนา วัตถุประสงค์ของการสนทนา วันเวลาสถานที่
 - 9 สิ่งของสมนาคุณผู้เข้าร่วมสนทนา เป็นการขอบคุณทุกท่าน

5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

งลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 150 – 151) ได้กล่าวถึง วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโดยใช้โปรแกรมสำเร็จลิสเรล (LISREL) เริ่มใช้แทนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกันมากขึ้น เพราะการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มีรูปแบบวิธีการวิเคราะห์หลากหลายและได้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีข้อตกลงเบื้องต้นที่เข้มงวดและไม่ตรงตามความเป็นจริง จุดอ่อนของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจนี้ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า ถ้าทำได้นักวิจัยไม่ควรใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเลย

วัตถุประสงค์ของการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมี 3 ประการ ประการแรกใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ประการที่สองใช้เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบ และประการที่สามใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่

ส่วนขั้นตอนการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมี 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์ การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น การหมุนแกนและการสร้างสเกลองค์ประกอบ ในขั้นการเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์หรือเตรียมข้อมูลสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ต้องกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล และระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลก่อนวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นการสกัดองค์ประกอบและหมุนแกนเป็นการทำงานของคอมพิวเตอร์ และในขั้นสุดท้าย คือ การสร้างสเกลองค์ประกอบนั้น

หลักการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล คือ การตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลลิสเรลที่เป็นสมมติฐานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การเปรียบเทียบใช้เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมเป็นตัว

เกณฑ์ในการเปรียบเทียบ โดยนำเมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่างอันเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ มาเทียบกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมที่ถูกสร้างขึ้นจากพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้จากโมเดลอิสระที่เป็นสมมติฐานวิจัย ถ้าเมทริกซ์ทั้งสองมีค่าใกล้เคียงกันหมายความว่า โมเดลอิสระที่เป็นสมมติฐานมีความกลมกลืนกันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากเมทริกซ์ที่เป็นฟังก์ชันของค่าพารามิเตอร์ ดังนั้นการประมาณค่าพารามิเตอร์จึงใช้หลักการวิเคราะห์เปรียบเทียบความกลมกลืนระหว่างเมทริกซ์ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมไลสเรลโดยใช้วิธีความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood : ML) ค่าประมาณที่ได้มีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระจากมาตรวัด (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 48 – 52 ; อ้างอิงจาก Joreskog ;&Sorbom. 1989 : 16 – 20 ; Bollen. 1989 : 104 – 121, 333 – 349; Long. 1983 : 56 – 61 ; Saris;& Stronkhorst. 1984 : 168 – 174) คือ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลอิสระที่เป็นสมมติฐานวิจัยหรือการประเมินผลความถูกต้องของโมเดล หรือการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์กับโมเดลโปรแกรมไลสเรล 8.30 ให้ค่าสถิติที่ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลรวม 5 วิธี (Joreskog ;&Sorbom. 1999 : 23 – 28; Long. 1983 : 61 – 64 ; Bollen. 1989 : 256 – 281, 335 – 338) ดังนี้

1. ใช้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard Errors and Correlation of Estimates) ถ้าค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่คำนวณได้ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานมีขนาดเล็กและรูปแบบการวิจัยไม่ผิดพลาด

2. ใช้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlations and Coefficients of Determination) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ได้ควรมีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ใช้ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Measures) ค่าสถิติในกลุ่มนี้ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบเป็นภาพรวมทั้งรูปแบบ ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเฉพาะค่าพารามิเตอร์แต่ละตัวเหมือนสองวิธีแรก นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบรูปแบบที่แตกต่างกันสองรูปแบบว่ารูปแบบใดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่ากัน การใช้ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนนี้มี 6 ประเภท ประเภทที่ 1 ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ การคำนวณค่าไค – สแควร์ คำนวณจากผลคูณขององศาอิสระกับค่าของฟังก์ชันควมกลมกลืน ถ้าค่าไค – สแควร์มีค่าสูงมาก แสดงว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โมเดลอิสระไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าไค – สแควร์มีค่าต่ำมาก ยังมีค่าใกล้เคียงมากเท่าไร แสดงว่า โมเดลอิสระสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งซาลิสและสทอนคโฮส (Saris;& Stronkorst. 1984 : 200) เสนอว่า ค่าไค – สแควร์ ควรมีค่าเท่ากับองศาอิสระสำหรับโมเดลที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ ประเภทที่ 2 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index : GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าดัชนี GFI เข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า รูปแบบการวิจัยนั้นมีความสอดคล้องหรือกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประเภทที่ 3 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เมื่อนำค่าดัชนี GFI มาปรับแก้กันเนื่องมาจากการปรับรูปแบบตามจำนวนตัวแปรได้ค่า AGFI ดังนั้นค่าดัชนี AGFI จึงมีคุณสมบัติเหมือนดัชนี GFI ประเภทที่ 4 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (Root Mean Squared Residual : RMR) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบสองรูปแบบเฉพาะกรณีที่เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ในขณะที่ดัชนี GFI และ AGFI สามารถใช้เปรียบเทียบได้ทั้งกรณีข้อมูลชุดเดียวกันและข้อมูลต่างชุดกัน ดัชนี RMR บอกขนาดของเศษที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของรูปแบบสองรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าของดัชนี RMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประเภทที่ 5 ดัชนีเปรียบเทียบระดับความกลมกลืน (Comparative Fit Index : CFI) ดัชนี CFI ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าดัชนี CFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และประเภทที่ 6 ดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) เป็นสถิติที่พัฒนามาจากความเชื่อที่ว่า ข้อตกลงเบื้องต้นของค่าไค - สแควร์ที่ว่าโมเดลการวิจัยมีความเที่ยงตรงนั้นไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะการเพิ่มจำนวนพารามิเตอร์อิสระทำให้ค่าสถิติมีค่าลดลง เนื่องจากค่าสถิติไค - สแควร์ ขึ้นอยู่กับค่าองศาอิสระ (df) ดังนั้น จึงปรับปรุงสูตรการคำนวณโดยคิดค่าฟังก์ชันความแตกต่างจากประชากรต่อหน่วยองศาอิสระ อันเป็นที่มาของดัชนีค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ

4. การวิเคราะห์เศษหรือความคลาดเคลื่อน (Analysis of Residuals) เป็นการวิเคราะห์ความสอดคล้องที่ควรวิเคราะห์ควบคู่กับดัชนีตัวอื่น ๆ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความคลาดเคลื่อนมี 2 แบบ ได้แก่ แบบที่ 1 เมตริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเปรียบเทียบความกลมกลืน (Fitted Residuals Matrix) หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน โดยค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ ผลหารระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความคลาดเคลื่อนนั้น ถ้ารูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล ค่าความคลาดเคลื่อนในรูปคะแนนมาตรฐานไม่ควรมีค่าเกิน 2.00 ถ้ายังมีค่าเกิน 2.00 ต้องปรับรูปแบบการวิจัย แบบที่ 2 คิวพล็อต (Q - Plot) เป็นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอนไทล์ปกติ (Normal Quantiles) ถ้าได้กราฟมีความชันมากกว่าเส้นทะแยงมุม แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ดัชนีดัดแปรรูปแบบ (Model Modification Index) ดัชนีตัวนี้มีประโยชน์ในการตัดสินใจปรับรูปแบบการวิจัยให้ดีขึ้นได้ ดัชนีดัดแปรเป็นค่าสถิติเฉพาะสำหรับพารามิเตอร์แต่ละตัวมีค่าเท่ากับค่าไค - สแควร์ที่ลดลงเมื่อกำหนดให้พารามิเตอร์ตัวนั้นเป็นพารามิเตอร์อิสระหรือ

ผอนคล้ายข้อกำหนดเงื่อนไขบังคับของพารามิเตอร์นั้น ดังนั้นเมื่อผลการการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ค่าดัชนีที่จัดแปรรูปแบบมีค่าที่ไม่เข้าใกล้ศูนย์แสดงว่า รูปแบบนั้นยังสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้อีก

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมลิสรแล้ว นำผลมาสร้างสเกลองค์ประกอบและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ ซึ่งในโปรแกรมลิสรมีส่วนที่แตกต่างจากผลการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS คือ

1. ผลจาก SPSS ไม่มีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของเมทริกซ์ LX ซึ่งเป็นค่าประมาณพารามิเตอร์น้ำหนักองค์ประกอบพร้อมด้วยค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและค่าสถิติ t
2. เมทริกซ์ PH ซึ่งเป็นเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ กรณีที่กำหนดให้องค์ประกอบเป็นอิสระต่อกัน ค่าพารามิเตอร์นอกแนวทแยงในเมทริกซ์ PH จะมีค่าเป็นศูนย์ทั้งหมด
3. เมทริกซ์ TD ซึ่งเป็นเมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อน และค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ในกรณีที่ความคลาดเคลื่อนไม่สัมพันธ์กัน เมทริกซ์ TD จะเป็นเมทริกซ์แนวทแยงและค่าพารามิเตอร์กับค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์พหุคูณจะมีค่าเป็นหนึ่ง นอกจากนี้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณยังบอกค่าความเที่ยงตรงของตัวแปรด้วย
4. ค่าดัชนีตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์เศษเหลือและกราฟของเศษเหลืออยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐานด้วย ค่าดัชนีวัดได้ด้วยไค – สแควร์ควรจะมีค่าต่ำและเส้นกราฟของเศษ ในรูปคะแนนมาตรฐานกับควอนไทล์ปกติ จะมีความชันกว่าเส้นทแยงมุมจึงสรุปได้ว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
5. เมทริกซ์คะแนนองค์ประกอบซึ่งเป็นเมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องนำไปสร้างสเกลองค์ประกอบต่อไป

6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโมเดล

โมเดล: ความหมายและการจัดประเภท

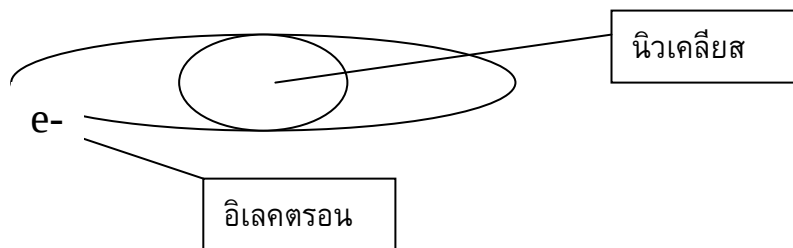
อุทุมพร จามรมาน (2541: 22-26) กล่าวว่า โมเดลหมายถึงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ

เสรี ชัดแฉ่ม (2537: 50-52) อธิบายว่า โมเดลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Model”

แปลว่า ตัวแบบ แบบจำลอง แบบแผน รูปแบบ หุ่นจำลอง รูปหุ่น แบบตุ๊กตา เป็นต้น และให้ความหมายของโมเดลเชิงแนวคิด (Conceptual Models)ว่า หมายถึงแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรของทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือจากแนวคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่ออธิบายทฤษฎีที่มีอยู่แล้วให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นหรือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป

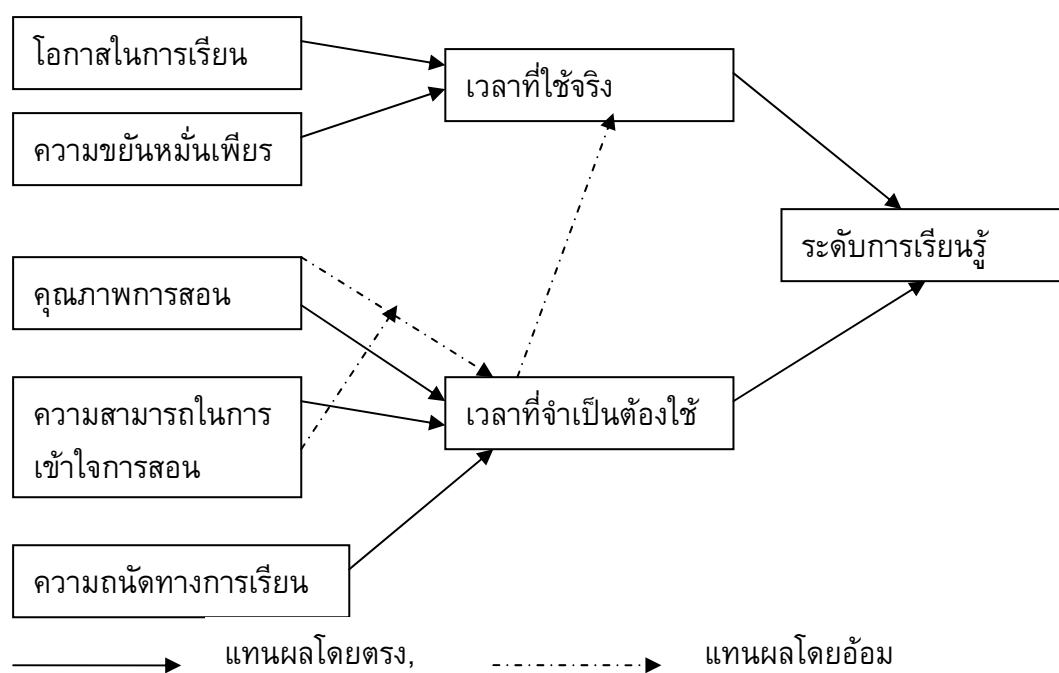
คีฟส์ (Keeves. 1997:387-393) ได้จำแนกโมเดลเป็น 5 ประเภท คือ

1 โมเดลเชิงเทียบเคียง (Analogue Models) เป็นโมเดลที่ใช้หลักตรรกเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นโมเดลเชิงกายภาพที่ใช้ด้านวิทยาศาสตร์กายภาพ ยกตัวอย่างเช่น โมเดลแสดงโครงสร้างของอะตอม โดยใช้หลักการเทียบเคียงโครงสร้างของโมเดลให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ดังภาพประกอบ โมเดลโครงสร้างอะตอม

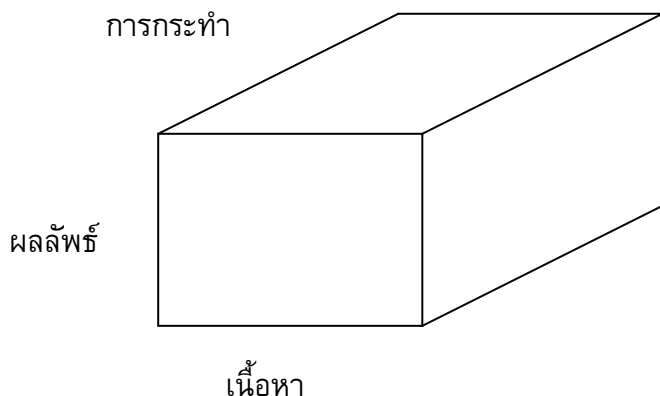
ภาพประกอบ 3 โมเดลโครงสร้างอะตอม

2 โมเดลเชิงข้อความ (Semantic Models) เป็นโมเดลที่ใช้การบรรยายด้วยภาษาเป็นหลัก ลักษณะสำคัญคือการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลเป็นภาษาหรือข้อความ เป็นการเทียบเคียงเชิงแนวความคิด สามารถอธิบายรายละเอียดเนื้อหาสาระได้มากกว่าโมเดลเชิงเทียบเคียง แต่จุดอ่อนของโมเดลประเภทนี้คือข้อความขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบโครงสร้างของโมเดล ยกตัวอย่างเช่น โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน (เสรี ชัดรัมย์. 2537: 59-60; อ้างอิงจาก Carroll. 1963.) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการได้แก่ ความกดดันทางการเรียน ความสามารถในการเข้าใจการสอน คุณภาพการสอน โอกาสในการเรียน ความขยันหมั่นเพียร ดังภาพประกอบ โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน

ภาพประกอบ 4 โมเดลการเรียนรู้ในโรงเรียน

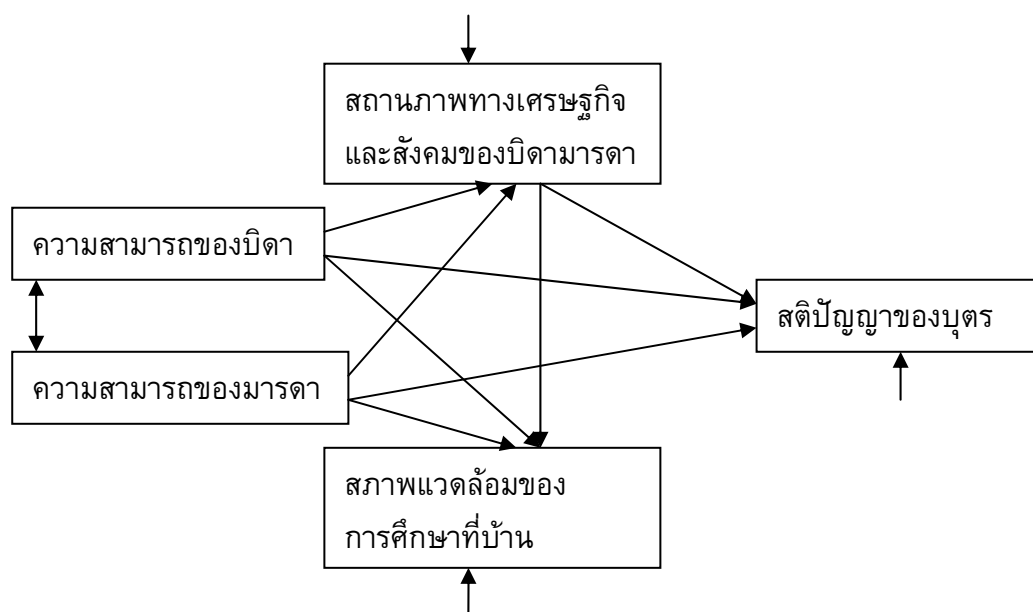
3 โมเดลเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นโมเดลที่ใช้แผนภูมิหรือแผนที่ตลอดจนความเชื่อมโยงกันเป็นหลัก ลักษณะสำคัญคือการจัดระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลอย่างเป็นลำดับขั้น มีลักษณะคล้ายๆแผนที่ ดังนั้นโมเดลนี้จึงเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเข้าด้วยกัน ข้อดีของโมเดลนี้คือสามารถทดสอบโมเดลได้อย่างน่าเชื่อถือด้วยวิธีการทางสถิติ ยกตัวอย่างเช่น โมเดลสติปัญญาของกิลฟอร์ด ซึ่งแสดงด้วยกล่อง 3 มิติ ประกอบด้วย เนื้อหา การจัดกระทำ และผลลัพธ์ ดังภาพประกอบ โมเดลสติปัญญาของกิลฟอร์ด ซึ่งสามารถทดสอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อยืนยันโมเดลที่สร้างขึ้นตามทฤษฎี

ภาพประกอบ 5 โมเดลสติปัญญาของกิลฟอร์ด

4 โมเดลเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) โมเดลนี้สามารถเขียนความสัมพันธ์ในรูปสูตร หรือสมการคณิตศาสตร์ได้ ลักษณะสำคัญคือการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่โมเดลนี้พัฒนามาจากโมเดลเชิงข้อความ (Semantic Model) ยกตัวอย่างเช่น โมเดลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ริเชย์ (Richey, 1990) แสดงได้ดังนี้ $Ach = bL + bC + bE + bD + e$
 เมื่อ Ach คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 L คือ ผู้เรียน
 C คือ เนื้อหาวิชา
 E คือ สิ่งแวดล้อม
 D คือ วิธีสอน
 e คือ ส่วนที่ไม่สามารถอธิบายได้
 b คือ ร้อยละของผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลจากตัวแปรแต่ละตัว

5 โมเดลเชิงสาเหตุ (Causal Models) เป็นโมเดลที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรได้อย่างสลับซับซ้อน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจสอบยืนยันโมเดลนี้ เช่น Path analysis, LISREL เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น โมเดลแสดงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสติปัญญาของบุตร ดังภาพประกอบถัดไปนี้

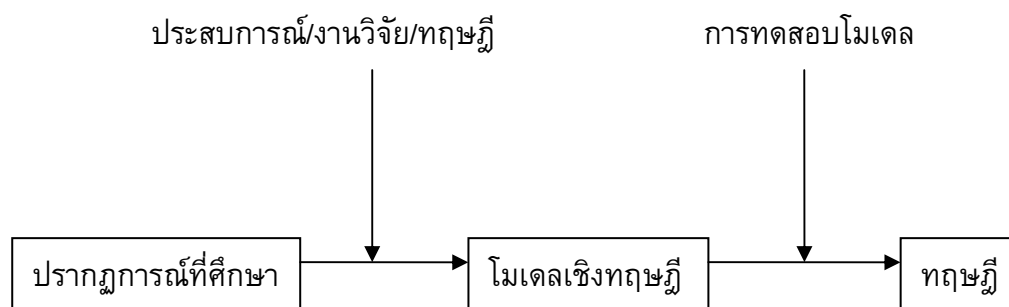

ภาพประกอบ 6 โมเดลแสดงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสติปัญญาของบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลกับทฤษฎี

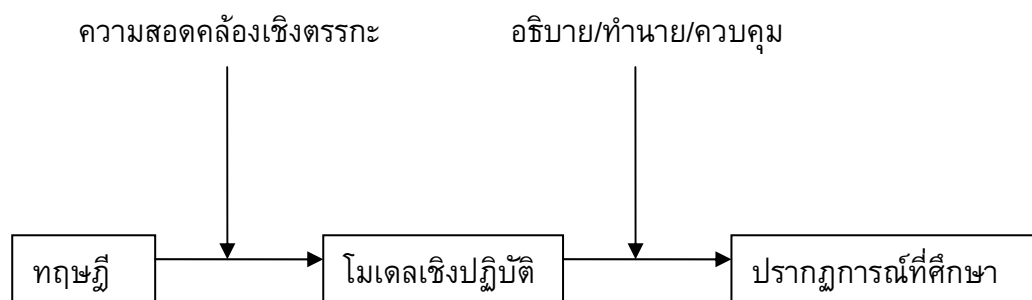
เสรี ชัดแฉ่ม (2537: 52-53) กล่าวว่า แม้ว่าโมเดลจะต่างกับทฤษฎีอยู่บ้าง แต่ก็มีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. โมเดลเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) คือโมเดลที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์งานวิจัยหรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาข้อสรุปที่ใช้อธิบาย ทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา และเมื่อทดสอบโมเดลกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้แล้ว ถ้ามีความสอดคล้องกัน โมเดลก็น่าเชื่อถือ อันนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในเรื่องนั้น ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลเชิงทฤษฎีกับทฤษฎี

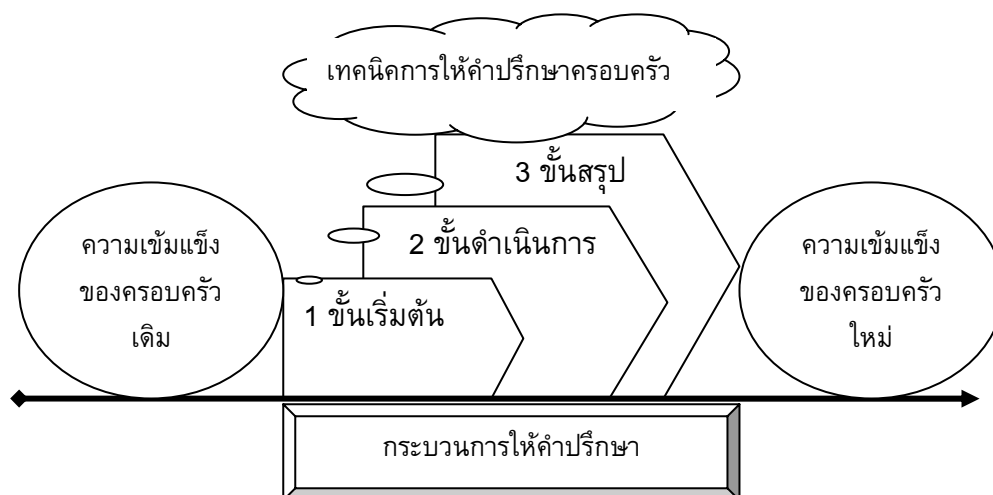
2. โมเดลเชิงปฏิบัติ (Practical Model) คือ โมเดลที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เพื่อช่วยให้เข้าใจทฤษฎีได้ง่ายขึ้น หรือเพื่อนำไปใช้อธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดังภาพประกอบถัดไปนี้

ภาพประกอบ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดลเชิงปฏิบัติกับทฤษฎี

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมาประมวลและสร้างเป็นโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวซึ่งหมายถึง รูปแบบโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว (Therapeutic intervention) ซึ่งผสมผสานจากหลากหลายแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว ซึ่งทำให้องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการให้คำปรึกษา 3 ชั้นได้แก่ ชั้นเริ่มต้น ชั้นดำเนินการและชั้นสรุป ทำให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ ดังภาพประกอบถัดไปนี้

ภาพประกอบ 9 โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Strength Development Model)

การสร้างโมเดล

อุทุมพร จามรمان (2541: 22) กล่าวว่า ก่อนจะมีโมเดลได้ ต้องมีผลวิจัยหรือมีทฤษฎีรองรับก่อนหรือมีสมมติฐานที่ผ่านการพิสูจน์มาก่อนหลายๆ สมมติฐาน ดังนั้นการสร้างโมเดลจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของ Advanced Hypotheses

เสรี ชัดเข้ม (2537: 53-56) กล่าวว่า การสร้างโมเดลก็เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบายทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษา โมเดลที่น่าเชื่อถือควรมีคุณสมบัติ 2 ประการได้แก่

1. มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา
2. สามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้โมเดลที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. โมเดลประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร มากกว่าจะเน้นความสัมพันธ์แบบรวมๆ
2. โมเดลควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์
3. โมเดลควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้
4. โมเดลควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่ของเรื่องที่ศึกษาได้

การตรวจสอบโมเดล

อุทุมพร จามรมาน (2541: 23) กล่าวว่า การตรวจสอบโมเดลควรใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ

เสรี ชัดเข้ม (2537: 56) กล่าวว่า การตรวจสอบโมเดลนั้นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปกติแล้วการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะตรวจสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ โมเดลที่สร้างขึ้นจึงควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีทดสอบ ถ้าไม่มีการตรวจสอบโมเดล ก็จะทำให้โมเดลที่สร้างนั้นเป็นเพียงการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์เท่านั้น ไม่สามารถพัฒนาโมเดลที่สร้างขึ้นไปสู่การเป็นทฤษฎีได้

กล่าวโดยสรุป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่ ความหมายของครอบครัว ประเภทของครอบครัว ลักษณะครอบครัวไทยและทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัว ความหมายและองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวตามแนวคิดทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสนทนากลุ่ม เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างโมเดล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว และการดำเนินการวิจัยเป็นไปในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร อันได้แก่ บิดาหรือมารดาและนักเรียนจำนวน 451,320 คนซึ่งมาจาก 225,660 ครอบครัว (กลุ่มนโยบายและแผนงาน.2549: ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว เป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม จำนวน 781 คนซึ่งมาจาก 403ครอบครัว ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.2540: 284; อ้างอิงจาก Yamane. 1967: 886-887) โดยมีขั้นตอนดังนี้

สุ่มเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย 3 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เขต 1 เขต 2 และเขต 3 โดยการสุ่มอย่างง่ายได้เขต 2

สุ่มโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนระดับศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 35 โรงเรียน โดยการสุ่มอย่างง่ายได้ 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

สุ่มนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) จาก 3 โรงเรียนดังกล่าวโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional stratified random sampling) โดยใช้ระดับชั้นเรียนเป็นเกณฑ์ มาจำนวน 781 คนซึ่งมาจาก 403 ครอบครัว จำแนกรายละเอียดดังนี้

โรงเรียน	นักเรียนทั้งหมด (คน)				นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (คน)			
	ม.1	ม.2	ม.3	รวม	ม.1	ม.2	ม.3	รวม
จันทร์หุ่นบำเพ็ญ มัธยมวัดบึง	360	315	288	963	109	96	88	293
ทองหลาง	320	280	256	856	97	85	78	260
ลาดปลาเค้า								
พิทยาคม	280	245	224	749	85	75	68	228
รวม	960	840	768	2568	291	256	234	781

2. กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในการพัฒนาโดยใช้โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เป็นสมาชิกครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม ที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ที่สมัครใจเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 8 คนซึ่งมาจาก 4 ครอบครัวที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยมีขั้นตอนดังนี้

นำคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวจากบิดาหรือมารดาและนักเรียน ในข้อ 1.3 มาจัดเรียงจากมากไปหาน้อย

คัดเลือกบิดาหรือมารดาและนักเรียนจากกลุ่มตัวอย่างในข้อ 1 ที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวน 203 คนซึ่งมาจาก 101 ครอบครัว สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว มีผู้สนใจมาสมัครจำนวน 14 คนซึ่งมาจาก 7 ครอบครัว ทำการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 8 คนซึ่งมาจาก 4 ครอบครัว มาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว
2. โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. จัดดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว ผู้วิจัยดำเนินการ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัว เพื่อหากรอบแนวคิดของความเข้มแข็งของครอบครัว

ขั้นที่ 2 สืบหาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว โดยใช้คำถามปลายเปิดหาองค์ประกอบเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว ว่าควรมีคุณลักษณะครอบครัวในด้านใดบ้าง

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยเขียนกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และผลการสำรวจในข้อ 1 และ 2 มาเขียนเป็นกรอบแนวคิด เกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการให้คำปรึกษา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านครอบครัว 3 คน พ่อและแม่ตัวอย่างจากโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญรวม 2 คน แม่ดีเด่นแห่งชาติ 1 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน (ภาคผนวก ก) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในหัวข้อเรื่อง "ความเข้มแข็งของครอบครัว" ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มโดยคำนึงถึงความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของการจัดสนทนากลุ่ม การจัดสนทนากลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยประเมินทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ หัวใจสำคัญของการสนทนากลุ่มคือพลวัตกลุ่ม (Group dynamics) ดังนั้นความสำเร็จของการสนทนากลุ่มจึงอยู่ที่การจัดการให้สมาชิกกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในเรื่องที่ยกมาเป็นประเด็นสนทนา ไม่ใช่การให้สมาชิกกลุ่มตอบคำถามของนักวิจัยเป็นรายคน ดังเช่นในการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว โดยนัยนี้ ข้อมูลที่ดีจากการสนทนากลุ่มควรจะมาจากการอภิปรายที่สมาชิกกลุ่มมีการโต้ตอบต่อกัน ในหัวข้อที่ผู้ดำเนินการยกมาเป็นประเด็นในการสนทนา (ชาย โพธิ์สิตา.2547:208; อ้างอิงจาก Stewart;& Shamdasani.1990)

ขั้นที่ 5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ ผลการสนทนากลุ่มสรุปได้ดังนี้

5.1 ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งควรมีองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ รู้จักบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัว รู้บทบาทหน้าที่ มีการสื่อสารเชื่อมโยงกันอยู่เสมอ กัน ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ สอนลูก ให้มีธรรมะประจำใจ รู้จักพอเพียงไม่พุดจาหยาบคาย ควรให้เด็กได้ใช้ความคิด เป็นต้น

2. ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข หมายถึง การแสดงออกถึงความรักผูกพัน ยอมรับนับถือกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การให้เวลาแก่กัน ใช้ชีวิตร่วมกัน ให้ความรักกันและกัน เข้าใจกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน รับฟังกัน เมื่อผิดก็ยอมรับผิดได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึก อยู่กับลูกเสียสละเวลาเพื่อดูแลลูกใกล้ชิด เป็นต้น

3. ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การช่วยเหลือกันให้ครอบครัว อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่มีรายได้ พอเพียง ครอบครัวมีเป้าหมายทิศทาง มีการวางแผนเพื่ออนาคตไว้ด้วย ผูกพันปรองดองกัน พ่อแม่ที่มีตำแหน่งการงานที่ดี ทำชื่อเสียงไว้ดี ครอบครัวกลับมารวมตัวกัน เป็นต้น

2. สร้างแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประมวลสาระจากการดำเนินการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมาดำเนินการสรุปวิเคราะห์ เพื่อเขียนนิยามศัพท์เฉพาะ (ภาคผนวก ข)

ขั้นที่ 2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวตามนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามลักษณะการสร้างแบบวัด 4 ระดับ คือ จริงมาก ค่อนข้างจริง จริงบางครั้ง ไม่จริง โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับใดระดับหนึ่ง

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จแล้วจำนวน 102 ข้อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อคัดเลือกและปรับปรุงข้อความให้สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้ โดยข้อความทั้งหมดต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับหรือมากกว่า 0.50 (ภาคผนวก ค)

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไข ได้แบบสอบถามจำนวน 102 ข้อไปสอบถามบิดาหรือมารดาและนักเรียน 57 คน เพื่อเป็นการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่เหมาะสมได้ 63 ข้อ โดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาาร่วมกัน ดังนี้ (ภาคผนวก ง)

1. ข้อคำถาม 63 ข้อที่เลือกมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

2. ข้อคำถามที่เหลือ 63 ข้อจาก 102 ข้อต้องครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของความเข้มแข็งของครอบครัวตามนิยามศัพท์เฉพาะ

3. ข้อคำถามที่ตัดออกจำนวน 39 ข้อไม่ทำให้ค่าความอำนาจจำแนกลดลง

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในขั้นที่ 4 จำนวน 63 ข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 (ภาคผนวก ง)

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 63 ข้อ (ภาคผนวก จ) ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 781 คน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL 8.54 พบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว จึงนำองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวที่ได้มาสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวต่อไป

6.1 แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวฉบับสมบูรณ์จำนวน 63 ข้อ สามารถแบ่งข้อคำถามออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว จำนวน 29 ข้อ

ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข จำนวน 16 ข้อ

ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว จำนวน 18 ข้อ

6.2 เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ 2 ลักษณะได้แก่ ข้อความทิศทางบวก และข้อความทิศทางลบ ดังนี้

ลักษณะข้อความ	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก
ทิศทางบวก	1	2	3	4
ทิศทางลบ	4	3	2	1

6.3 เกณฑ์การแปลผลระดับความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและภาพรวม

ค่าเฉลี่ยรายข้อ	แปลผล
3.50-4.00	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ มาก
2.50-3.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ ปานกลาง
1.50-2.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ น้อย
1.00-1.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ น้อยที่สุด

3. สร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว มีลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ที่ได้จากการวิจัยมาสร้างกรอบ

แนวคิดในการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ขั้นที่ 2 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของครอบครัว การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัวและทฤษฎีการให้คำปรึกษาต่างๆ

ขั้นที่ 3 บูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว 5 โมเดล ได้แก่ โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โมเดลมิลาน (Milan Model) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) โมเดลสร้างสรรค์นิยม (Social constructionist Model) และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) (อุทุมพร จามรมาน.2541:3)

4.1 ตรวจสอบโมเดลโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะของโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบ พบว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านการตรวจสอบโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ซึ่งเกณฑ์การประเมินว่าผ่าน คือตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ภาคผนวก จ)

4.2 ตรวจสอบโมเดลโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงปริมาณของโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยใช้เทคนิคทางสถิติ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้นำโมเดลการพัฒนา

ขั้นที่ 5 นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่ปรับปรุงแก้ไขจากข้อ 4.2 (ภาคผนวก ข) ไปพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวให้แก่กลุ่มตัวอย่าง 8 คน ตั้งแต่วันที่ 29 พฤษภาคม – 6 กรกฎาคม 2550 ณ ห้องแนะแนว โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

วันเดือนปี	ครั้งที่	เรื่อง
29 พค. 50	1	ปฐมนิเทศ
	2	การทำหน้าที่ของครอบครัวเรื่องการจัดระเบียบครอบครัว
8 มิย. 50	3	การทำหน้าที่ของครอบครัวเรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว
	4	การทำหน้าที่ของครอบครัวเรื่องการสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต
15 มิย. 50	5	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการผูกพันทางอารมณ์
	6	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการให้เกียรติ
22 มิย. 50	7	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการใช้เวลาร่วมกัน
29 มิย. 50	8	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ
	9	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องการแก้ไขปัญหาอุปสรรค
6 กค. 50	10	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องการเป็นเอกภาพ
	11	ปัจฉิมนิเทศ

ขั้นที่ 6 นำผลคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์และสรุปผล (ภาคผนวก ด) โดยมีแบบแผนการทดลอง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 65) ดังตารางถัดไป

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
E	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T1	แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
T2	แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง
X	แทน	การใช้โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย การศึกษาและการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อยื่นหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้เกี่ยวข้อง

2. นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

3.1 จัดสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญและบิดามารดาที่เข้าร่วม จำนวน 7 คน แล้วนำผลสรุปมาสร้างแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

3.2 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว ไปทดลองใช้ (Try out) กับบิดาหรือมารดาและนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 57 คนเพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อและทั้งฉบับ

3.3 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 781 คนเพื่อนำมาวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัว

3.4 นำองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแก้ไข

3.5 นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบิดาหรือมารดาและนักเรียน จำนวน 8 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบโมเดลและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวต่อไป

3.6 นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองใช้(Try out)แล้ว มาดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาอย่างเหมาะสมเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 8 คน

4. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว โดยการแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
3. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนทั้งหมด (Item-Total Correlation)
4. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)
5. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม จากความสัมพันธ์ของแบบสอบถามรายข้อกับคะแนนรวมทั้งหมด และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
6. วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยการแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative)
7. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่ ก่อนและหลังเข้ารับการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านโมเดลที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาจากค่า t - test for Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item–Objective Congruence) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2546 : 179)

$$IOC = \sum R / N$$

เมื่อ

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

R แทน ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด
 N แทน จำนวน

3. สถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

การแสดงความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 227)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right)$$

α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถาม

4. สถิติความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบสอบถาม

4.1 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation : r_{xy})

4.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อองค์ประกอบแต่ละด้านของแบบสอบถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Joreskog & Sorbom. 1999)

5. สถิติวิเคราะห์โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและผลการเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

5.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยใช้สูตร $t - \text{test for Dependent Sample}$ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 299)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	$S_{\bar{D}}$	=	$\frac{S_D}{\sqrt{n}}$
	df	แทน	$n - 1$
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	S_D	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	n	แทน	จำนวนคู่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n = จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย

SD = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\bar{D}$ = ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

$\bar{D} \%$ = ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนา

ความเข้มแข็งของครอบครัว คิดเป็นร้อยละ

α = ค่าความเชื่อมั่นของความสอดคล้องภายในแบบอัลฟา

χ^2 = ค่าสถิติไค-สแควร์

P = ค่าความน่าจะเป็นในการทดสอบสมมติฐาน

GFI = ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง

$AGFI$ = ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว

RMR = ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ

$RMSEA$ = ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า

R^2 = ค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (Coefficient of determination)

b = ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)

SE = ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)

$Fstgh$ = ความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวม (Family Strength)

$Functn$ = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของ

ครอบครัว (Functioning)

$Orgnz$ = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของ

ครอบครัวเรื่องการจัดระเบียบครอบครัว (Organizing)

$Commn$ = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว
เรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว (Communication)

$Devlp$ = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว
เรื่องการสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต (Development)

Sfctn = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข (Satisfaction)

Affct = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการผูกพันทางอารมณ์ (Affective involvement)

Rspct = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการให้เกียรติ (Respect)

Tmshr = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่องการใช้เวลาร่วมกัน (Time sharing)

Stbty = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว (Stability)

Ecnmy = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ (Economy)

Prbsv = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องการแก้ไขปัญหาอุปสรรค (Problem solving)

Unity = องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่องความเป็นเอกภาพ (Unity)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว
3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว
4. ค่าสถิติเกี่ยวกับการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
5. ค่าสถิติพื้นฐานและการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและ
6. หลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องครอบครัวจำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องการให้คำปรึกษาจำนวน 1 คน และบิดามารดาจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 7 ท่าน สรุปได้ว่า

ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งควรมีองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ รู้จักบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัว รู้บทบาทหน้าที่ มีการสื่อสารเชื่อมโยงกันอยู่เสมอ กัน ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ สอนลูกให้มีธรรมะประจำใจ รู้จักพอเพียงไม่พุดจาหยาบคาย ควรให้เด็กได้ใช้ความคิด เป็นต้น

2. ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข หมายถึง การแสดงออกถึงความรักผูกพัน ยอมรับนับถือกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การให้เวลาแก่กัน ใช้ชีวิตร่วมกัน ให้ความรักกันและกัน เข้าใจกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน รับฟังกัน เมื่อผิดก็ยอมรับผิดได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึก อยู่กับลูกเสียสละเวลาเพื่อดูแลลูกใกล้ชิด เป็นต้น

3. ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การช่วยเหลือกันให้ครอบครัวอยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่มีรายได้พอเพียง ครอบครัวมีเป้าหมายทิศทาง มีการวางแผนเพื่ออนาคตไว้ด้วย ผูกพันปรองดองกัน พ่อแม่ที่มีตำแหน่งการงานที่ดี ทำชื่อเสียงไว้ดี ครอบครัวกลับมารวมตัวกัน เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้นำผลสรุปดังกล่าวร่วมกับการประมวลเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ความหมายและจำแนกในรายละเอียดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว ดังนี้

ความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัว การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว และการสร้างเสริมพัฒนาการ มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ การออกกฎระเบียบและการกำหนดขอบเขตโครงสร้างการดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การออกกฎระเบียบในครอบครัว การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล การได้รับผลจากการกระทำทั้งเรื่องบวกและเรื่องลบ

เรื่องที่ 2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง การสื่อสารที่สอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสมกับวัย การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

เรื่องที่ 3 การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต หมายถึง การพัฒนาสมาชิกครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 เรื่อง คือ เรื่องสุขภาพกาย เรื่องวุฒิภาวะทางอารมณ์ เรื่องสติปัญญา เรื่องจิตวิญญาณและเรื่องสังคม ได้แก่ การดูแลเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับวัย การออก

กำลังกาย การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย การอาสาช่วยเหลือสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

ด้านที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าฟังพอใจ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ และการใช้เวลาร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การกอดสัมผัสหรือลูบหัวลูบหลังด้วยความรักใคร่ การไต่ถามรับฟังด้วยความห่วงใย การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

เรื่องที่ 2 การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การให้ความเคารพนับถือ การเชื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน การตระหนักถึงคุณค่าของกันและกัน

เรื่องที่ 3 การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

ด้านที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่ ได้แก่ การประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้ การศึกษาเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

เรื่องที่ 2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่ การปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค การสามารถรับมือได้กับปัญหาในภาวะคับขัน

เรื่องที่ 3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขและการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

2. ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ได้รับการตอบกลับมาจำนวน 781 คนซึ่งมาจาก 403 ครอบครัว มาหาค่าจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 781)

	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	312	39.95
หญิง	469	60.05
รวม	781	100.00
สถานภาพ		
บิดา	193	24.85
มารดา	215	27.50
บุตรชาย	119	15.25
ธิดา	254	32.40
รวม	781	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 3 พบว่า สมาชิกครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.05 ส่วนเพศชายคิดเป็นร้อยละ 39.95

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเป็นธิดามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.40 รองลงมาเป็นมารดา บิดา และบุตรชาย คิดเป็นร้อยละ 27.50, 24.85 และ 15.25 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัว จำนวน 781 คนซึ่งมาจาก 403 ครอบครัว มาหาค่าสถิติพื้นฐาน ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรความสอดคล้องภายในแบบอัลฟา (α) ของครอนบัค (Cronbach) และแปลผล ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและโดยรวม (n = 781)

องค์ประกอบ	จำนวนข้อ	$\bar{X}$	SD	α	SE _m	แปลผล
ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว	29	2.81	.35	.85	.14	ปานกลาง
การจัดระเบียบครอบครัว	7	2.87	.42	.53	.29	ปานกลาง
การสื่อสารภายในครอบครัว	4	2.71	.48	.59	.31	ปานกลาง
การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่อง	18	2.81	.39	.79	.18	ปานกลาง
สุขภาพและชีวิต						
ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมี	16	3.03	.47	.91	.14	ปานกลาง
ความสุข						
การผูกพันทางอารมณ์	6	3.00	.59	.73	.31	ปานกลาง
การให้เกียรติ	6	3.27	.50	.71	.27	ปานกลาง
การใช้เวลาร่วมกัน	4	2.70	.67	.57	.44	ปานกลาง
ด้านการรักษาเสถียรภาพของ	18	3.00	.44	.89	.15	ปานกลาง
ครอบครัว						
พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	4	2.98	.60	.58	.39	ปานกลาง
การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	6	2.98	.49	.76	.24	ปานกลาง
การเป็นเอกภาพ	8	3.03	.51	.75	.26	ปานกลาง
ความเข้มแข็งของครอบครัว	63	2.92	.37	.99	.04	ปานกลาง
โดยรวม						

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมมีค่าเท่ากับ 2.92 แปลผลว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.03 รองลงมาได้แก่ ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว และด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 และ 2.81 ตามลำดับ แปลผลว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนค่าความเชื่อมั่นของความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 โดยค่าความเชื่อมั่นรายด้านมีค่าระหว่าง 0.85 – 0.91 แสดงว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวทั้ง 9 เรื่อง ซึ่งเป็นค่าสถิติพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

องค์ประกอบ	Functn	Orgnz	Commn	Devlp	Sfctn	Affct	Rspct	Tmshr	Stbty	Ecnmy	Prbsv	Unity	Fstgh
Functn	1												
Orgnz	.713**	1											
Commn	.696**	.387**	1										
Devlp	.949**	.504**	.564**	1									
Sfctn	.720**	.480**	.513**	.693**	1								
Affct	.613**	.438**	.482**	.592**	.884**	1							
Rspct	.599**	.422**	.422**	.562**	.826**	.629**	1						
Tmshr	.488**	.277**	.309**	.509**	.699**	.432**	.340**	1					
Stbty	.674**	.430**	.467**	.658**	.743**	.591**	.673**	.528**	1				
Ecnmy	.448**	.240**	.335**	.446**	.479**	.357**	.458**	.339**	.748**	1			
Prbsv	.608**	.417**	.441**	.572**	.674**	.547**	.637**	.431**	.842**	.520**	1		
Unity	.596**	.386**	.380**	.589**	.668**	.543**	.567**	.503**	.889**	.489**	.603**	1	
Fstgh	.908**	.611**	.646**	.872**	.904**	.777**	.767**	.629**	.887**	.621**	.787**	.791**	1

** p < .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 5 พบว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว (Functn) ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข (Sfctn) และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว (Stbty) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงและในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาภายในแต่ละด้านซึ่งประกอบด้วยด้านย่อยต่าง ๆ นั้น ด้านย่อยทั้งหมด 9 ด้านย่อยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงและในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ

ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย ได้แก่ การจัดระเบียบครอบครัว (Orgnz) การสื่อสารภายในครอบครัว (Commn) และการสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต (Devlp) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย ได้แก่ การผูกพันทางอารมณ์ (Affct) การให้เกียรติ (Rspct) และการใช้เวลาด้วยกัน (Tmshr) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีองค์ประกอบย่อย 3 เรื่อง ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ (Ecnmy) การแก้ไขปัญหาอุปสรรค (Prbsv) และการเป็นเอกภาพ (Unity) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์องค์ประกอบในขั้นนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงตามโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

ผู้วิจัยได้นำคะแนน 3 องค์ประกอบ มาทดสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง (Second order) ปรากฏว่าโมเดลของความเข้มแข็งของครอบครัวในครั้งแรกไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของคะแนนจากแบบสอบถามและวิเคราะห์ทดสอบความกลมกลืนของโมเดลอีก 2 ครั้ง จนคะแนนของแบบสอบถามสอดคล้องกลมกลืนกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว โดยพิจารณาค่าดัชนีปรับแต่งโมเดล (Modification indices) ตามวิธีการของโจเรสกอก และเซอ์บอม (Joreskog ;& Sorbom. 1999 : 21) ดังผลปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าดัชนีทดสอบประสิทธิภาพของโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

ดัชนีทดสอบ	ค่าดัชนี
χ^2	25.9299
P	0.1014
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI)	0.9934
ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	0.9836
ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI)	0.9961
ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR)	0.02007
ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่า (RMSEA) (90%)	0.02246

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 6 พบว่า ผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 25.9299 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.1014 จะเห็นได้ว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาดัชนีสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.9934 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.9836 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.9961 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.02007 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02246 ซึ่งมีค่าต่ำใกล้เคียงศูนย์ จากดัชนีดังกล่าว แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัวว่าเมืองประกอบ 3 ด้านจริง ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว

ส่วนผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) และผลการทดสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้าน

องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว	b	SE	t	R ²
1.ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว	0.991	0.074	13.450*	0.830
2.การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข	0.919	0.082	11.265*	1.740
3.ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว	0.818	0.090	9.046*	0.734

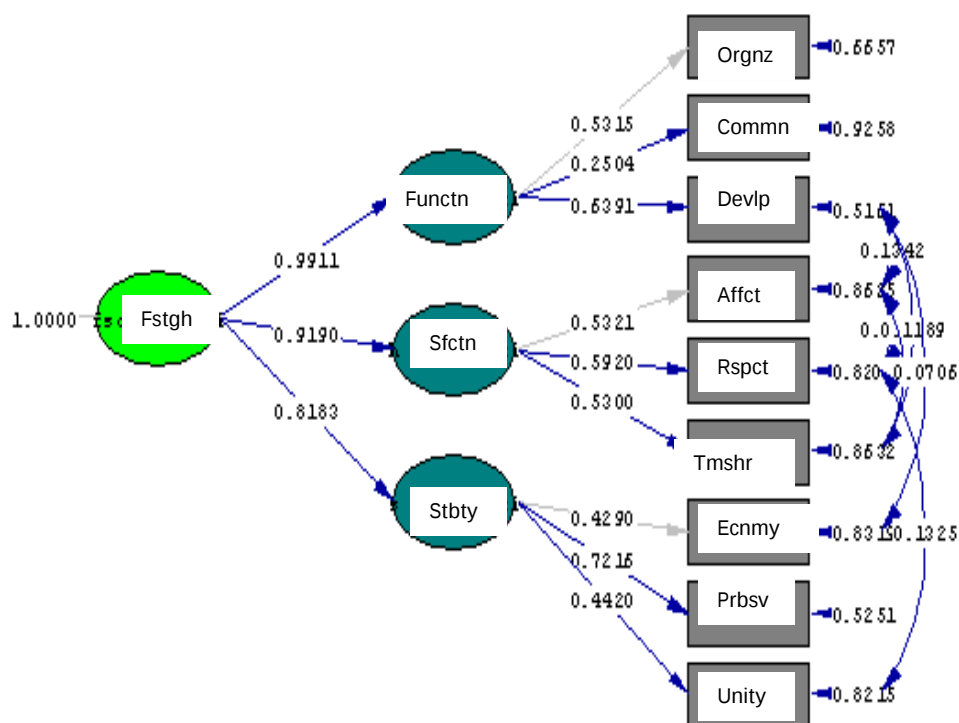
ผลการทดสอบความเหมาะสม Chi-Square = 25.9299 df = 18 P = 0.1014 GFI = 0.9934
AGFI = 0.9836 RMR = 0.02007

*p < .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 8 พบว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีน้ำหนักแต่ละด้านมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านสามารถวัดองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัวได้และยืนยันองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.818 ถึง 0.991 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัว

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดขององค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่า ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด เท่ากับ 0.991 รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.919 และ 0.818 ตามลำดับ

เพื่อให้เห็นความชัดเจนขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ผู้วิจัยจึงนำเสนอโมเดลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ดังแสดงในภาพประกอบ 10 และแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและรายด้านย่อย ดังแสดงในตาราง 8 และแสดงเส้นกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอไทล์ปกติ (Q-Plot of standardized residuals) ซึ่งจุดใน Q-Plot นี้เป็นจุดที่ตัดกันระหว่างความคลาดเคลื่อนมาตรฐานกับค่าควอนไทล์ปกติ โดยมีเส้นทแยงมุมแสดงให้เห็นถึงความลาดเอียงที่มีค่าเท่ากับ 1 ผลปรากฏในภาพประกอบ 14

Chi-Square=25.93, df=18, P-value=0.10137, RMSEA=0.022

ภาพประกอบ 10 น้ำหนักองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

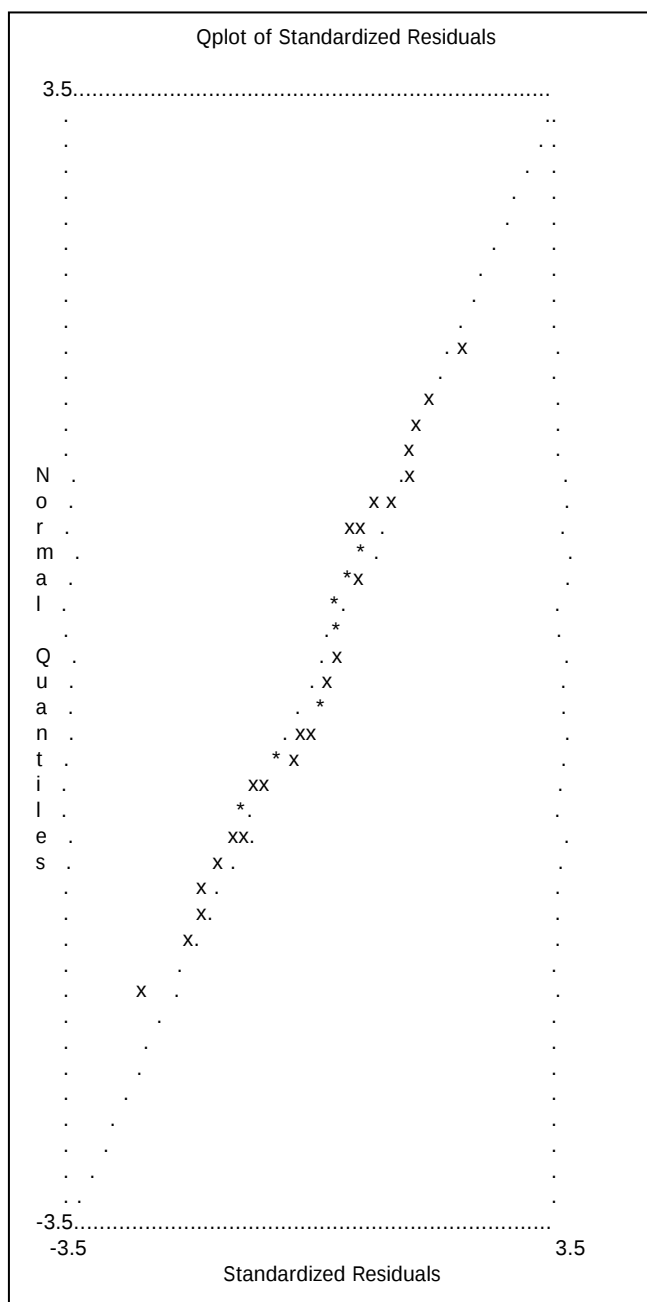
จากภาพประกอบ 13 พบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัว (Fstgh) มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว (Functn) ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข (Sfctn) และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว (Stbty) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง 0.818 – 0.991

ตาราง 8 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและรายด้านย่อย

องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว	b	SE	t	R ²
ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว	0.991	0.074	13.450*	0.830
การจัดระเบียบครอบครัว	0.532	0.042	15.901*	0.334
การสื่อสารภายในครอบครัว	0.250	0.039	6.368*	0.074
การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต	0.639	0.055	11.554*	0.484
ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข	0.919	0.082	11.265*	1.740
การผูกพันทางอารมณ์	0.532	0.048	18.070*	0.138
การให้เกียรติ	0.592	0.064	9.203*	0.170
การใช้เวลาร่วมกัน	0.530	0.058	9.188*	0.136
ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว	0.818	0.090	9.046*	0.734
การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	0.429	0.044	18.771*	0.168
การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	0.722	0.083	8.696*	0.475
การเป็นเอกภาพ	0.442	0.059	7.497*	0.178

*p < .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 8 พบว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีน้ำหนักแต่ละด้านและด้านย่อยมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและรายด้านย่อย สามารถวัดองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัวได้และยืนยันองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ นอกจากนี้เนื่องจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายด้านและรายด้านย่อยมีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.250 ถึง 0.991 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า องค์ประกอบรายด้านและรายด้านย่อยเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัว

ภาพประกอบ 11 กราฟคิวพล็อต (Q-Plot) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับค่าควอไทล์ปกติ

จากภาพประกอบ 11 พบว่า เส้นกราฟที่ลากผ่าน x และ * มีความลาดเอียงมากกว่า 1 กล่าวคือ เส้นกราฟมีความชันใกล้เคียงกับเส้นทแยงมุมอันเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ แสดงว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของผู้วิจัยก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่มากนัก เนื่องจากเส้นกราฟที่ได้มีความใกล้เคียงกับเส้นทแยงมุม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4 ค่าสถิติเกี่ยวกับการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว (Family Group Counseling) ประกอบด้วยโมเดลการให้คำปรึกษาครอบครัวจาก 5 โมเดล ได้แก่ โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โมเดลมิลาน (Milan Model) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) โมเดลสร้างสรรคนิยม (Social constructionist Model) และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) โดยแบ่งออกเป็นการพบปะกันของกลุ่มรวม 11 ครั้ง มาให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่า IOC ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของ
ครอบครัว

ครั้งที่	เรื่อง	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC
		1	2	3	4	5	
1.	ปฐมนิเทศ	1	1	1	1	1	1
2.	การทำหน้าที่ของครอบครัว เรื่องการจัดระเบียบครอบครัว	1	1	1	1	1	1
3.	การทำหน้าที่ของครอบครัวเรื่อง การสื่อสารภายในครอบครัว	1	1	1	1	1	1
4.	การทำหน้าที่ของครอบครัวเรื่อง การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต	1	1	1	1	1	1
5.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่อง การผูกพันทางอารมณ์	1	1	1	1	1	1
6.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่อง การให้เกียรติ	1	1	1	1	1	1
7.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขเรื่อง การใช้เวลาร่วมกัน	1	1	1	1	1	1
8.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่อง การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	1	1	1	1	1	1
9.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่อง การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	1	1	1	1	1	1
10.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวเรื่อง การเป็นเอกภาพ	1	1	1	1	1	1
11.	ปัจฉินิเทศ	1	1	1	1	1	1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 9 พบว่า การให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวทั้งหมด 11 ครั้ง แต่
ละครึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1 แสดงว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมีความเที่ยงตรงเชิง
เนื้อหาสามารถพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวได้ตามวัตถุประสงค์

5 ค่าสถิติพื้นฐานและการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของสมาชิกครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนมาหาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าจำนวนและร้อยละ ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=8)

หมวด	รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ลักษณะครอบครัว	ครอบครัวเดี่ยว	6	75.00
	ครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว	2	25.00
	ครอบครัวขยาย	0	0
	รวม	8	100
สถานภาพ	บิดา	1	12.50
	มารดา	3	37.50
	บุตรชาย	2	25.00
	ธิดา	2	25.00
	รวม	8	100
อาชีพ	รับราชการ	1	12.50
	ค้าขาย	3	37.50
	นักเรียน	4	50.00
	รวม	8	100

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 11 พบว่า สมาชิกครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาจากครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 ส่วนครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 25.00

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาเป็นบุตรชาย ธิดาและบิดา คิดเป็นร้อยละ 25.00, 25.00 และ 12.50 ตามลำดับ

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาได้แก่ ค้าขาย รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 37.50 และ 12.50 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของสมาชิกครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนมาจำแนกเป็นรายครอบครัว ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายครอบครัว (n=8)

ครอบครัวที่	บิดา	มารดา	บุตรชาย	ธิดา	รวม
1	-	รับราชการ	-	นักเรียน	2
2	-	ค้าขาย	นักเรียน	-	2
3	ค้าขาย	-	-	นักเรียน	2
4	-	ค้าขาย	นักเรียน	-	2
รวม	1	3	2	2	8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 11 พบว่า สมาชิกครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาจาก 4 ครอบครัวๆ ละ 2 คน บิดามาจาก 1 ครอบครัวได้แก่ ครอบครัวที่ 3 บิดาประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนมารดามาจาก 3 ครอบครัวได้แก่ ครอบครัวที่ 1, 2 และ 4 ตามลำดับ มารดาประกอบอาชีพ รับราชการ ค้าขายและค้าขาย ตามลำดับ บุตรชายมาจาก 2 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวที่ 2 และ 4 ส่วนธิดามาจาก 2 ครอบครัวได้แก่ ครอบครัวที่ 1 และ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว มาหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของผลต่างก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวและค่าที่ (t) ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้าน รายด้านย่อยและโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว (n=8)

องค์ประกอบ	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		$\bar{D}$	$\bar{D} \%$	t
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			
ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว	78.25	11.04	97.00	5.40	18.75	23.96	5.20**
การจัดระเบียบครอบครัว	21.25	2.43	24.88	1.81	3.63	17.08	3.39*
การสื่อสารภายในครอบครัว	11.25	1.75	13.00	2.07	1.75	15.56	1.99
การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่อง	45.75	7.94	59.13	3.76	13.38	29.25	4.92**
สุขภาพและชีวิต							
ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข	49.63	5.88	59.88	2.90	10.25	20.65	5.43**
การผูกพันทางอารมณ์	17.88	3.18	21.50	2.27	3.63	20.30	3.51**
การให้เกียรติ	20.25	1.58	23.50	0.76	3.25	16.05	4.64**
การใช้เวลาร่วมกัน	11.50	2.20	14.88	0.83	3.38	29.39	4.78**
ด้านการรักษาเสถียรภาพของ	57.00	9.02	66.63	5.04	9.63	16.89	2.21
ครอบครัว							
พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	12.50	2.39	13.50	2.88	1.00	8.00	0.58
การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	18.63	2.62	22.00	2.27	3.38	18.14	2.73*
การเป็นเอกภาพ	25.88	4.61	31.13	1.25	5.25	20.29	2.78*
ความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวม	184.00	25.22	223.13	9.57	39.13	21.27	4.05**

**, * $p < .01, .05$ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 12 พบว่า สมาชิกครอบครัวที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมีความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วม แตกต่างกัน กล่าวคือมีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.27

เมื่อพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัวเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากับ ร้อยละ 23.96 รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.65 และ 16.89 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้าน พบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัวเกี่ยวกับการใช้เวลาร่วมกันมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากับ ร้อยละ 29.39

รองลงมาได้แก่ การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต การผูกพันทางอารมณ์ การเป็นเอกภาพ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การจัดระเบียบครอบครัว การให้เกียรติ การสื่อสารภายในครอบครัว และการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.25, 20.30, 20.29, 18.14, 17.08, 16.05, 15.56 และ 8.00 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านจากกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว มาหาค่าเฉลี่ย ก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวและค่าที่ (t) โดยจำแนกเป็นรายครอบครัวดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 เปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จำแนกเป็นรายครอบครัว

ครอบครัวที่	1		2		3		4	
ประกอบด้วย	มารดาและธิดา		มารดาและบุตรชาย		บิดาและธิดา		มารดาและบุตรชาย	
องค์ประกอบด้าน	$\bar{X}$ ก่อน	$\bar{X}$ หลัง	$\bar{X}$ ก่อน	$\bar{X}$ หลัง	$\bar{X}$ ก่อน	$\bar{X}$ หลัง	$\bar{X}$ ก่อน	$\bar{X}$ หลัง
Function	3.00	3.54	2.61	3.37	2.23	3.19	2.97	3.40
Sfctn	3.41	3.88	3.03	3.91	2.69	3.53	3.28	3.66
Stbty	3.47	3.67	3.25	3.89	2.56	3.89	3.39	3.60
Fstgh	3.29	3.69	2.96	3.72	2.49	3.54	3.21	3.55
SD	0.26	0.70	0.33	0.31	0.24	0.35	0.22	0.14
t	3.89		10.97**		7.08*		5.11*	

**, * $p < .01, .05$ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 13 พบว่า ทุกครอบครัวที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมีความเข้มแข็งของครอบครัวรายด้านและโดยรวมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ 2, 3 และ 4 มีความเข้มแข็งของครอบครัวโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, .05 และ .05 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว
2. เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
3. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนา

ความเข้มแข็งของครอบครัว

สมมุติฐานในการวิจัย

ความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มดังนี้

1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว เป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม จำนวน 781 คน ซึ่งมาจาก 403 ครอบครัว ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

2 กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เป็นบิดาหรือมารดาและนักเรียน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลางและโรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม ที่มีคะแนนความเข้มแข็งของครอบครัว ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ที่สมัครใจเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 8 คนซึ่งมาจาก 4 ครอบครัวที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว คือ ความเข้มแข็งของครอบครัว

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ได้แก่

- 1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
- 2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้มแข็งของครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1 แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งสร้างขึ้นจากการประมวลสาระจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 2 โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งสร้างขึ้นจากการประมวลองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว การบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่างๆ ของการให้คำปรึกษา และผ่านการตรวจสอบโมเดล

วิธีการศึกษาค้นคว้า

- 1 จัดสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญและบิดามารดาที่เข้าร่วม จำนวน 7 คน แล้วนำผลสรุปมาสร้างแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว
- 2 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว ไปทดลองใช้ (Try out) กับบิดาหรือมารดาและนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 57 คนเพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อและทั้งฉบับ
- 3 นำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวที่ได้ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 781 คนเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัว
- 4 นำองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจแก้ไข
- 5 นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบิดาหรือมารดาและนักเรียน จำนวน 8 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบโมเดลและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวต่อไป
- 6 นำโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากการทดลองใช้(Try out)แล้ว มาดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาอย่างเหมาะสมเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวจำนวน 8 คน ตามแบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยสรุปได้ตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว
3. ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง
4. ผลการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
5. ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

1 ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีดังนี้

ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งควรมีองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ รู้จักบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัว รับบทบาทหน้าที่ มีการสื่อสารเชื่อมโยงกันอยู่เสมอ กัน ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ สอนลูกให้มีธรรมะประจำใจ รู้จักพอเพียงไม่พุดจาหยาบคาย ควรให้เด็กได้ใช้ความคิด เป็นต้น
2. ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข หมายถึง การแสดงออกถึงความรักผูกพัน ยอมรับนับถือกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การให้เวลาแก่กัน ใช้ชีวิตร่วมกัน ให้ความรักกันและกัน เข้าใจกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน รับฟังกัน เมื่อผิดก็ยอมรับผิดได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึก อยู่กับลูกเสียสละเวลาเพื่อดูแลลูกใกล้ชิด เป็นต้น
3. ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การช่วยเหลือกันให้ครอบครัวอยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่มีรายได้พอเพียง ครอบครัวมีเป้าหมายทิศทาง มีการวางแผนเพื่ออนาคตไว้ด้วย ผูกพันปรองดองกัน พ่อแม่ที่มีตำแหน่งงานที่ดี ทำชื่อเสียงไว้ดี ครอบครัวกลับมารวมตัวกัน เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้นำผลสรุปดังกล่าวร่วมกับการประมวลเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ความหมายและจำแนกในรายละเอียดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของครอบครัว ดังนี้

ความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข

ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัว การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว และการสร้างเสริมพัฒนาการ มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ การออกกฎระเบียบและการกำหนดขอบเขตโครงสร้างการดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การออกกฎระเบียบในครอบครัว การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล การได้รับผลจากการกระทำทั้งเรื่องบวกและเรื่องลบ

เรื่องที่ 2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง การสื่อสารที่สอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสมกับวัย การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

เรื่องที่ 3 การสร้างเสริมพัฒนาการเรื่องสุขภาพและชีวิต หมายถึง การพัฒนาสมาชิกครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 เรื่อง คือ เรื่องสุขภาพกาย เรื่องวุฒิภาวะทางอารมณ์ เรื่องสติปัญญา เรื่องจิตวิญญาณและเรื่องสังคม ได้แก่ การดูแลเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับวัย การออกกำลังกาย การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย การอาสาช่วยเหลือสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

ด้านที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าพึงพอใจ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ และการใช้เวลาร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การกอดสัมผัสหรือลูบหัวลูบหลังด้วยความรักใคร่ การไต่ถามรับฟังด้วยความห่วงใย การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

เรื่องที่ 2 การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การให้ความเคารพนับถือ การเชื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน การตระหนักถึงคุณค่าของกันและกัน

เรื่องที่ 3 การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

ด้านที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ มีรายละเอียดดังนี้

เรื่องที่ 1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่ ได้แก่ การประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้ การศึกษาเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

เรื่องที่ 2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่ การศึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค การสามารถรับมือได้กับปัญหาในภาวะคับขัน

เรื่องที่ 3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุข และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่ การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว มีดังนี้

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้านซึ่งประกอบด้วย 9 เรื่อง พบว่า องค์ประกอบทุกด้านและทุกเรื่องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงและในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีค่าสูงสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการแก้ไขปัญหากับการให้เกียรติ มีค่าเท่ากับ 0.64 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีค่าต่ำสุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจกับการจัดระเบียบครอบครัว มีค่าเท่ากับ 0.24

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ผู้วิจัยได้นำคะแนนองค์ประกอบ 3 ด้านมาทดสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง (Second order) ปรากฏว่าโมเดลของความเข้มแข็งของครอบครัวในครั้งแรกไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลใหม่ด้วยการลากเส้นความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อนของคะแนนจากแบบสอบถามและวิเคราะห์ทดสอบความกลมกลืนของโมเดลอีก 2 ครั้ง จนคะแนนของแบบสอบถามสอดคล้องกลมกลืนกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว กล่าวคือผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีค่า ค่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 39.228 ค่า นัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.370 จะเห็นได้ว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปล

ความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาดัชนีสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.02 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าต่ำใกล้เคียงศูนย์ จากดัชนีดังกล่าว แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัวว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้านจริง ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวแต่ละด้าน พบว่ามีน้ำหนักแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านสามารถวัดองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัวได้และยืนยันองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยค่าน้ำหนักขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้านมีค่าเป็นบวกตั้งแต่ 0.818 ถึง 0.991 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัว แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาความเข้มแข็งของครอบครัว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากกราฟคิวพล็อต (Q-Plot) พบว่าเส้นกราฟที่ลากผ่าน x และ y มีความลาดเอียงมากกว่า 1 กล่าวคือ เส้นกราฟมีความชันใกล้เคียงกับเส้นทแยงมุมอันเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ แสดงว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของผู้วิจัยก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่มากนัก เนื่องจากเส้นกราฟที่ได้มีความใกล้เคียงกับเส้นทแยงมุม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3 ผลการศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมมีค่าเท่ากับ 2.92 แปลผลว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเข้มแข็งของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.03 รองลงมาได้แก่ ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว และด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 และ 2.81 ตามลำดับ

4 ผลการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วยการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวจำนวน 11 ครั้งซึ่งได้จากการบูรณาการทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ จากทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว 5 โมเดล ได้แก่ โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โมเดลมิลาน (Milan Model)

โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) โมเดลสร้างสรรค์นิยม (Social constructionist Model) และทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

เมื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบ พบว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านการตรวจสอบโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ซึ่งเกณฑ์การประเมินว่าผ่าน คือตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

เมื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้เทคนิคทางสถิติ พบว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านการตรวจสอบโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบประเมินการให้คำปรึกษาเท่ากับ 1 ซึ่งเกณฑ์การประเมินว่าผ่าน คือตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

5 ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกครอบครัวที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมีความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วม แตกต่างกัน กล่าวคือมีความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.27 โดยด้านการทำหน้าที่ของครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากับ ร้อยละ 23.96

อภิปรายผล

ความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว จากผลการศึกษาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL 8.54 พบว่าความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ความคิด ความรู้สึกและการแสดงออกเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข อันประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่

1.1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ การออกกฎระเบียบและการกำหนดขอบเขตโครงสร้างการดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว

1.2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัว

1.3 การสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต หมายถึง การพัฒนาสมาชิก ครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านคุณภาพทางอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านจิตวิญญาณและด้านสังคม

ด้านที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าพึงพอใจ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่

2.1 การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว

2.2 การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว

2.3 การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว

ด้านที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่

3.1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่

3.2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

3.3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขและการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว

ผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนขององค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว (ตาราง 7) พบว่า χ^2 มีค่าเท่ากับ 39.228 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.370 จะเห็นได้ว่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาดัชนีสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องกัน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 ดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.02 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าต่ำใกล้เคียงศูนย์ จากดัชนีดังกล่าว แสดงว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความเข้มแข็งของครอบครัวว่ามียังองค์ประกอบ 3 ด้านจริง ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว

เพื่อช่วยให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ครอบครัวต้องอาศัยองค์ประกอบของความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้านดังกล่าว อันสอดคล้องตรงกันกับแนวคิดการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวซึ่งเป็นเครื่องกำหนดการดำรงอยู่อย่างปกติสุขของครอบครัวตัวอย่างเช่น McMaster Model ของ เอ็บสไตน์ (Epstein.1982) ที่ระบุว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ และการควบคุมพฤติกรรม Circumplex Model ของ โอลสัน (Olson.1989) ซึ่งมองว่าการปฏิบัติของครอบครัวต้องประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความผูกพันทางอารมณ์ (Cohesion) การปรับตัว (Adaptability) และการสื่อสาร (Communication)

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สตีโน (Steen.1999: 6) ที่พบว่าความเข้มแข็งของครอบครัวชุมชนมินิโซต้า (Minnesota Family Strength) ประกอบด้วย การสื่อสาร สุขภาพ การใช้เวลาร่วมกัน การให้ความสำคัญเรื่องจิตวิญญาณ การสนับสนุนต่อกัน การให้เกียรติ การเป็นเอกภาพ การให้คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีจิตสาธารณะของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลย์รัตน์ โอฬารวัต(2548:11) ที่ระบุว่าความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วย สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกครอบครัว การสื่อสารระหว่างสมาชิกครอบครัว การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว บทบาทของสมาชิกครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว และการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกครอบครัว

ความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จากผลการหาค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) (ตาราง 10) พบว่าค่า IOC เท่ากับ 1 และเมื่อตรวจสอบโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวโดยใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงปริมาณ(Quantitative) โดยใช้เทคนิคทางสถิติ พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบประเมินการให้คำปรึกษาเท่ากับ 1 (ภาคผนวก ข) แสดงว่า โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านเกณฑ์การตรวจสอบโมเดลทั้งเชิงคุณลักษณะและเชิงปริมาณ

ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบแต่ละด้านของความเข้มแข็งของครอบครัวได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาตามโมเดลการให้คำปรึกษาครอบครัวอย่างเหมาะสม (Goldenberg; & Goldenberg. 2004:464-466; Carlson; et.al.1997; อินทิดา พัวสกุล.2539) กล่าวคือ

ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัวซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว การเสริมสร้างพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาตามโมเดลการให้คำปรึกษาครอบครัว ดังนี้

เรื่องการจัดระเบียบครอบครัวมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบ ขอบเขตและโครงสร้างการปกครองดูแล จึงเหมาะกับโมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับโครงสร้างครอบครัวใหม่และเปลี่ยนรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ขาดประสิทธิภาพ

ยิ่งกว่านั้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดให้เข้าใจผลดีและผลเสียของการปฏิบัติตามระเบียบ ผู้วิจัยจึงเพิ่มเทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) ของโมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการปรับพฤติกรรมด้วยการเปลี่ยนแปลงความคิด

เรื่องการสื่อสารภายในครอบครัวมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการสื่อสารด้วยภาษา และการใช้คำพูด จึงเหมาะกับโมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคแสดงตัวตนอย่างสุภาพ (I statement) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดต่อกันได้อย่างจริงใจและตรงไปตรงมา ยิ่งกว่านั้นเพื่อเพิ่มการเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารให้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงเพิ่มเทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้อง (Congruence communication) ของโมเดลการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน (Transactional Analysis) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการสื่อความหมายที่เปิดเผยและจริงใจให้สอดคล้องตรงกันอันเกิดมาจากส่วนประกอบด้านอารมณ์และความคิดควบคู่กัน

เรื่องการเสริมสร้างพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิตมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องความรู้และการปฏิบัติในพฤติกรรมสุขภาพ การคิดใช้เหตุผล วุฒิภาวะทางอารมณ์ จึงเหมาะกับโมเดลมิลาน (Milan Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการให้คุณค่าและความหมายใหม่แก่ครอบครัวและชีวิตผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยิ่งกว่านั้นเพื่อเพิ่มการพัฒนาด้านค่านิยมและคุณธรรม ผู้วิจัยจึงเพิ่มการสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) ของโมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavioral/Cognitive Model) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ผ่านการถกอภิปรายเหตุผลเชิงจริยธรรม

ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ การใช้เวลาร่วมกัน ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาตามโมเดลการให้คำปรึกษารอบครัว ดังนี้

เรื่องการผูกพันทางอารมณ์มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการสื่อสารอารมณ์ความรู้สึกเชิงบวกต่อกัน จึงเหมาะกับโมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปั้นครอบครัว (Family Sculpture) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อคลี่คลายอารมณ์เชิงลบและสร้างเสริมอารมณ์เชิงบวกผ่านการแสดงออกทางท่าทางและคำพูดที่เหมาะสม

เรื่องการให้เกียรติมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการแสดงออกถึงความรู้สึกเห็นคุณค่าและเคารพนับถือต่อกัน จึงเหมาะกับโมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติต่อกันที่ไม่เหมาะสมเชิงโครงสร้างการปกครองดูแล

การใช้เวลาร่วมกันมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว จึงเหมาะกับโมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavioral/Cognitive Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการใช้ความคิดร่วมกัน

ด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัวซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาตามโมเดลการให้คำปรึกษาคอรัว ดังนี้

เรื่องการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการจัดการการใช้จ่ายร่วมกันในครอบครัว จึงเหมาะกับโมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการอุปมา (Metaphor) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันต่อปัญหาด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่และเปิดโอกาสให้รับผิดชอบร่วมกัน

เรื่องการแก้ไขปัญหาอุปสรรคมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการรับมือกับปัญหาร่วมกันในครอบครัว จึงเหมาะกับโมเดลสร้างสรรค์นิยม (Social constructionist Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการถามหาช่วงปลอดปัญหา (Exception questions) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อมองไปที่ทางออกของปัญหามากกว่าจะจมปลักอยู่กับปัญหา ยิ่งกว่านั้นเพื่อเพิ่มการเรียนรู้ผ่านปัญหา ผู้วิจัยจึงเพิ่มเทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframe) ของโมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความหมายใหม่แก่ปัญหาที่ประสบ

เรื่องการเป็นเอกภาพมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการแสดงความรู้สึกถึงคุณค่าแห่งวงศ์ตระกูล จึงเหมาะกับโมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดที่ตนเองมีต่อครอบครัวและต่อกัน ยิ่งกว่านั้นเพื่อเพิ่มการแสดงความตั้งใจในการอุทิศตัวเพื่อวงศ์ตระกูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มเทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) ของโมเดลมิลาน (Milan Model) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อถึงการแสดงออกที่มีความหมาย มีคุณค่าที่บุคคลจะกระทำเพื่อเห็นแก่ครอบครัว

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศรี เลิศรัตน์เตชากุล (2547:183-186) ซึ่งใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอรัว แนวมนุษยนิยม (Humanistic Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการปั้น (Sculpture) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในด้านการให้ความรักความอบอุ่นต่อบุตรธิดา โดยใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยใช้สรรพนาม “ฉัน” (Using “I” Message) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในด้านการสื่อสารระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา รวมไปถึงใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาคอรัวที่เน้นโครงสร้างของครอบครัว (Structural Family Therapy) โดยใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบิดามารดาในด้านการควบคุมอารมณ์ของบิดามารดา

นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญนภา กลุณภาดล. (2547:221-222) ซึ่งใช้เทคนิคการแสดงบทบาท (Enactment) ตามแนวทฤษฎีโครงสร้าง (Structural Family Therapy) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ใช้เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframing) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวด้านการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ใช้เทคนิคการสร้างขอบเขตของครอบครัว (Boundary) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวร่วมกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่าความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว แตกต่างกัน

สมาชิกครอบครัวที่เข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมีความเข้มแข็งของครอบครัวก่อนและหลังเข้าร่วม แตกต่างกัน (ตาราง 12) กล่าวคือมีความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวมโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.27

ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากคุณสมบัติบางประการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการให้คำปรึกษาซึ่งถูกเรียกว่าปัจจัยการบำบัด (Curative Factor) (ภาคผนวก ต) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคตามโมเดลการให้คำปรึกษาที่ระบุไว้ในโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว (Thompson. 2003: 24-27; Sperry; et al. 2003: 15; citing Miller; Duncan; & Hubble. 1997) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดการสนทนาในการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวและการวิเคราะห์ปัจจัยการบำบัดไว้เป็นตัวอย่างบางส่วนใน ภาคผนวก ถ

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยการบำบัดทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคตามโมเดลการให้คำปรึกษาที่ระบุไว้ในโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวนั้น ผู้วิจัยขอเสนอเป็นลำดับดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคตามโมเดลการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการทำหน้าที่ของครอบครัวซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว การเสริมสร้างพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต เกิดปัจจัยการบำบัดขึ้นดังนี้

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการจัดระเบียบครอบครัว ได้แก่ การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information) และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ทำให้สมาชิกกลุ่มพูดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับบทบาท กฎระเบียบของครอบครัว แล้วทำให้มารดาและลูกสาวคู่หนึ่งพูดบอกสิ่งที่คิดเห็นไม่ตรงกันเรื่องการทำความสะอาดห้องนอนตนเอง จากนั้นผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) เพื่อให้มารดาตระหนักรู้ว่าต้องการให้ลูกสาวทำอะไรอย่างไร ส่วนลูกสาวบอกความรู้สึกและความต้องการของตน เมื่อสื่อสารกันผ่านไปได้สักครู่ ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) ช่วยเหลือลูกสาวปรับเปลี่ยนความคิดให้เหมาะสมและยอมรับความคิดของมารดา ในที่สุดมารดากับลูกสาวตกลงกันได้

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว ได้แก่ การเปิดเผยต่อกัน (Disclosure) การได้รับการยอมรับ (Acceptance) การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาสารัตถะและเปิดโอกาสให้สมาชิกใช้เทคนิคการแสดงตัวตนอย่างสุภาพ (I statement) ทำให้มารดาสื่อสารความต้องการของตนให้ลูกชายว่าไม่อยากเห็นลูกชายหนีเรียนได้โดยไม่ทำผิดหรือปรี๊ดๆ ทำให้ลูกชายให้ความร่วมมือกับมารดา

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการเสริมสร้างพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต ได้แก่ การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information) การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) เพื่อถามให้ลูกสาวได้คิดถึงในขณะอภิปรายกรณีศึกษาเรื่อง ใครจะอยู่ ทำให้บิดาช่วยอธิบายให้กลุ่มและลูกสาวฟังว่าให้คิดถึงชีวิตผู้อื่นด้วยไม่ใช่คิดเพียงเอาตัวรอดเท่านั้น ทำให้ลูกสาวรับเอาค่านิยมและคุณธรรมในด้านนี้ไว้สำหรับตน

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคตามโมเดลการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ การใช้เวลาร่วมกัน เกิดปัจจัยการบำบัดขึ้นดังนี้

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการผูกพันทางอารมณ์ ได้แก่ การแสดงบทบาทของครอบครัวขึ้นใหม่ (Family reenactment) การได้รับการยอมรับ (Acceptance) การเข้าใจร่วมรู้สึก (Empathy) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการปั้นครอบครัว (Family Sculpture) ทำให้ลูกสาวที่กำลังบ่นเหตุการณ์วันเกิดแม่ของฉันทิชาซึ่งใจ น้ำตาไหลทั้งมารดาและลูกสาว กอดกันและกัน ทำให้เพิ่มความผูกพันทางอารมณ์ต่อกันระหว่างมารดาและลูกสาว

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการให้เกียรติ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) การแสดงบทบาทของครอบครัวขึ้นใหม่ (Family reenactment) การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาสารัตถะและเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ทำให้ลูกชายและลูกสาวเข้าไปกราบและขอพระคุณบิดามารดาของตนในโอกาสวันพ่อวันแม่ เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง สัมผัสการเห็นคุณค่า หลังจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้ลูกๆ เห็นความสำคัญและแสดงออกในการให้เกียรติเห็นคุณค่าบิดามารดาได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการใช้เวลาร่วมกัน ได้แก่ การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) ทำให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันเสนอความคิดเห็นว่าหากวันหยุดยาวจะทำอะไรด้วยกันในครอบครัวดี ทำให้สมาชิกครอบครัวได้คิดวางแผนทำกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกันได้สำเร็จ เช่น บางครอบครัวจะไปเยี่ยมญาติที่ต่างจังหวัด เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคตามโมเดลการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัวซึ่งประกอบด้วย 3 เรื่องได้แก่ การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ เกิดปัจจัยการบำบัดขึ้นดังนี้

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการอุปมา (Metaphor) ทำให้สมาชิกกลุ่มร่วมคิดหาวิธีช่วยกันประคับประคองนาวาแห่งครอบครัวให้ฝ่ามรสุมแห่งเศรษฐกิจไปได้ ลูกบางคนเสนอตัวช่วยมารดาในการค้าขายที่ร้าน บางครอบครัวหาวิธีประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เท่าที่เป็นไปได้ ทำให้สมาชิกครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการการเงินในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ได้แก่ สัมพันธภาพ (Relationship) การเปิดเผยต่อกัน (Disclosure) การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการถามถึงช่วงปลอดปัญหา (Exception questions) ทำให้มารดาคนหนึ่งนึกถึงช่วงที่ลูกชายไม่ติดเกมสออนไลน์ตามร้านค้าหน้าโรงเรียน เพราะเธอมอบหมายให้ลูกชายช่วยขายของหลังเลิกเรียน ทำให้ลูกชายรีบกลับบ้านไม่มีเวลาไปเล่นเกมสออนไลน์ เธอจึงพบทางแก้เรื่องติดเกมสออนไลน์ของลูกชายได้

ปัจจัยการบำบัดที่เกิดขึ้นกับเรื่องการเป็นเอกภาพ ได้แก่ สัมพันธภาพ (Relationship) การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information) การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) ขอยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบางส่วนดังนี้

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) ทำให้สมาชิกกลุ่มนำเสนอวิธีและกิจกรรมที่จะทำเพื่อสร้างและรักษาความภาคภูมิใจและเอกภาพในครอบครัววงศ์ตระกูล ลูกบางคนก็บอกจะตั้งใจเรียนอย่างดี บางครอบครัวก็เสนอว่าควรมีโอกาสพบปะรวมญาติกันอยู่เสมอ ทำให้สมาชิกครอบครัวมีวิธีที่เป็นของตนเองในการรักษาเอกภาพและความภาคภูมิใจในครอบครัววงศ์ตระกูล

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสแตนตันและชาดิช. (Stanton; & Shadish.1997:170-191) ที่พบว่าเมื่อสมาชิกครอบครัวเข้าร่วมโมเดลครอบครัวบำบัด ทำให้ลดพฤติกรรมใช้ความรุนแรงต่อกันในครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฮาเซลริก; คูเปอร์และบอดูอิน. (Hazelrigg; Cooper; & Borduin.1987: 428-422) ที่พบว่าเมื่อสมาชิกครอบครัวเข้าร่วมโมเดลครอบครัวบำบัด ทำให้การปฏิบัติตัวต่อกันในครอบครัว (Family Interactions) เหมาะสมยิ่งขึ้นและช่วยลดปัญหาด้านพฤติกรรมของวัยรุ่น (Adolescent behavior problems) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลีย์รัตน์ โอฬารวัต. (2548:บทคัดย่อ) ที่พบว่าก่อนและหลังการให้คำปรึกษาครอบครัว บิดามารดา และนักเรียนมีความเข้มแข็งของครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถาบันครอบครัวสามารถนำองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และด้านการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว มาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาสถาบันครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพได้
2. ครูอาจารย์สามารถนำแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวมาใช้ประเมินครอบครัวของนักเรียนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ว่ามีความเข้มแข็งระดับใด เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนและครอบครัวได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่สมาชิกครอบครัวที่เข้าร่วมการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวมากยิ่งขึ้น ควรให้มีการประเมินครอบครัว (Family Assessment) เป็นรายครอบครัวเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ เพื่อให้การศึกษาและสร้างโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวครอบคลุมไปยังกลุ่มบุคคลที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวที่มีลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ ครอบครัวที่มีสมาชิกครอบครัวมีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ ครอบครัวที่ไม่มีบุตร ครอบครัวที่มีลูกเล็ก ครอบครัวที่สามีภรรยาอยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิต เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.(มปป.). คู่มือการฝึกอบรมการให้คำปรึกษารอบครัว. กรุงเทพฯ. กลุ่มนโยบายและแผนงาน (2549). ข้อมูลสถานศึกษา ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2549, จาก <http://www.edubkk2.org/planning/plan/index.html>
- .(2549). สรุปข้อมูลนักเรียน ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2548 ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2549, จาก <http://www.edubkk2.org/planning/plan/index.html>
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2530). ทฤษฎีการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วณิชทานนท์; และคณะ.(2545). รายงานการวิจัยฉบับที่ 82 เรื่องการวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผล ของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ; และคณะ.(2541).รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่อง เด็ก เยาวชน และ ครอบครัวในประเทศไทยและข้อเสนอเชิงนโยบายและการวิจัย กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)
- จิระศักดิ์ ศรีพรหมมา. (2548). ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2548, จาก http://www.nesdb.go.th/national/attachment/3_data_6.doc
- ชาย โพธิ์สิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูศรี เลิศรัตน์เดชากุล (2547). การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตมารดาใน สังคมไทย ปริญญาโท กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ดารณี จามจุรี (2545). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านสุขภาพในผู้ป่วยกลุ่มโรคเรื้อรัง ปริญญาโท กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ดุขฎิ โยเหลา และคณะ. (2545, กันยายน). ความเข้มแข็งของครอบครัว : ครอบครัวสุขภาพดี. วารสาร พฤติกรรมศาสตร์ 8(1): 1-10.
- ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2543). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้าส์.
- ทิพย์วรรณ กิตติพร. (2535). การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling).พิษณุโลก : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2548). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:

- บริษัท วี.อินเตอร์ พริ้นท์ จำกัด.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา คชภักดี (2548). *ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2548, จาก www.nesdb.go.th/national/attachment/3_data_6.doc
- บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์. (2521). *การวัดและประเมินผลการศึกษา : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- .(2545). *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินทางการศึกษา.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- บุญยงค์ เกศเทศ.(2547). *วิธีคิด วิธีเขียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท หลักพิมพ์ จำกัด.
- บุรชัย ศิริมหาสาร (2545). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท บิ๊ก พอยท์ จำกัด.
- ปราโมทย์ เชาวนศิลป์; และธนะชัย คงสกันธ์. (2542). *กลุ่มจิตบำบัดสำหรับคนไข้ใน Inpatient Group Psychotherapy*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2534). *เทคนิคการปรึกษาเบื้องต้น*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- .(2546). *การให้คำปรึกษาคอรัว*. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา
- .(2547). *คู่มือนักบำบัดครอบครัวในคลินิก* (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา
- พรรณพิมล หล่อตระกูล. (2542). *พฤติกรรมของคู่สมรสไทยในการทำหน้าที่ในครอบครัว*. *Family function in Thai Married – couple*. กรุงเทพฯ: มุลนิธิจิตเวชศาสตร์สงเคราะห์
- .(2542).*พฤติกรรมของคู่สมรสไทยในการทำหน้าที่ในครอบครัว = Family function in Thai Married - couple* สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2548, จาก http://203.157.56.11/lib/search/body.php?lib_id=1641
- (2542, ตุลาคม-ธันวาคม). *พฤติกรรมของคู่สมรสไทยในเรื่องการทำหน้าที่ในครอบครัว*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย* 44(4):320.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพ็ญภา กลุณภาดล. (2547). *การศึกษาและพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวในครอบครัวของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ :

- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- โพธิพันธ์ พานิช (2547). การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการให้คำปรึกษาของบิดามารดา
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ภัสสร สมานนท์.(2538).สรุปผลวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาครอบครัว
ไทย = *General family surcy*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2548, จาก
http://203.157.56.11/lib/search/body.php?lib_id=453
- ภาณี วงษ์เอก. (2531). การศึกษาเชิงคุณภาพ: เทคนิคภาคสนาม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลัยรัตน์ โอฬารวัต (2548). การศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่าย
เอกสาร.
- เมธินันท์ ภิญโญชน. (2539). การให้คำปรึกษาครอบครัวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธภาพทางครอบครัว
ต่างกัน. ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- โยธิน แสงดี. (2530). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รจนา กุลรัตน์. (2547).รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการครองชีวิตคู่ของ
สตรีไทย สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2548, จาก
http://203.157.56.11/lib/search/body.php?lib_id=8050
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ. (2546). เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก
<http://www.childthai.org/statistic/content/Binder9.pdf>
- วัชร ฐธรรม. (2543). 49+1 ยุทธการสร้างลูกรัก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิชัย เทียนถาวรและทัศนารถน์ ขำปัญญา. (2543). การพัฒนาครอบครัว (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ส่งเสริมสุขภาพ.
- วิทยาลัยพยาบาลเครือข่ายภาคกลางBCN-NETWORK.(2005).กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพกับ
นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข.สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2549, จาก
<http://bcnnv.ac.th/elearning/mod/resource/view.php?id=1203>
- ศรัทธาพิม (รัตนโกศล) พานิชพันธ์.(2545). แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว.ใน
ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา *Family Psychology and Family
Studies* 73711 หน่วยที่ 8-11. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2542). *ครอบครัว: สารหน้ารู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพระปกเกล้า (2548). *โครงการเยาวชนประชาธิปไตย*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก

<http://www.parliament.go.th/par-junior/item1-48.htm>

สมบัติ การจนารักพงศ์ (2549). *คู่มือการประเมินทักษะการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ชารอักษร.

สมบัติ ชูตินันท์ (2548). *ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม

2548, จาก www.nesdb.go.th/national/attachment/3_data_6.doc

สมสร วังษ์น้อย (2527). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนัก

ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สวนดุสิตโพล. (2546). *สถานการณ์เด็กไทย*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก

<http://www.childthai.org/statistic/content/Binder9.pdf>

สวนดุสิตโพล. (2549). *ความหนักใจในการเลี้ยงดูลูกในปัจจุบัน*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก

<http://www.2poto.com/html2/viewtopic.php?topic=4089&forum=57>

สันติ บางอ้อ (2548). *ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2548,

จาก http://www.nesdb.go.th/national/attachment/3_data_6.doc

สายสุรี จุติกุล. (2542). *นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว*. สืบค้นเมื่อ 17

พฤศจิกายน 2548, จาก <http://www.women->

[family.go.th/thai/download/familydevelopplan.doc](http://www.family.go.th/thai/download/familydevelopplan.doc)

สายสุรี จุติกุล (2536, กรกฎาคม-สิงหาคม). *ความสุขในครอบครัว*. *วารสารประชาสงเคราะห์*.

36(5):5-7.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2549). *มุมมองใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพใน*

โรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2549, จาก

<http://www.thaihealth.or.th/content.php?SystemModuleKey=a4&id=61>

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.(2541). *นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว(พ.ศ.*

2538-2548). สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2548, จาก [http://ww2.se-](http://ww2.se-ed.net/kkritarr/0/family.htm)

[ed.net/kkritarr/0/family.htm](http://ww2.se-ed.net/kkritarr/0/family.htm)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2538). *ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย*. พ.ศ. 2538. สำนักงาน

สถิติแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

-----.(2542). *ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของประเทศไทย*. พ.ศ. 2542. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักนายกรัฐมนตรี.

สิริพัชร เจริญโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:

บริษัท บุ๊ค พอยท์ จำกัด.

- สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา (2548). ทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวแบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2548, จาก http://www.nesdb.go.th/national/attcahment/3_data_6.doc
- สุชุม เกลยทรัพย์ (2546). หัวอกพ่อแม่ในวันใกล้เปิดเทอม. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก http://dusitpoll.dusit.ac.th/2546/2546_117.html
- .(2547). “เช็กรู้” กับ “เขวาชน” ไฉน? ที่ว่าพอดี. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://www.ffc.or.th/news.php?id=242192>
- .(2548). “สื่อลามก” อะไรที่ใกล้ตัวเยาวชนมากที่สุด. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://www.childmedia.net/library/media01.html>
- เสรี ชัดเข้ม (2537, พฤศจิกายน). โมเดลและการสร้างโมเดล. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ 9(2): 50-69.
- โสภา สปีลมันน์. (2543, มีนาคม- เมษายน). แนวคิดและทิศทางการครอบครัวไทย. วารสารการประชาสงเคราะห์. 36(2):63-64.
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน (2544). ปิดเทอมระวังลูกมั่วสุ่มเล่นเกม. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก http://www.elib-online.com/doctors3/child_game02.html
- หนังสือพิมพ์สยามรัฐออนไลน์ (2548). วันอาทิตย์-วันครอบครัว ร่วมสร้างสังคมเข้มแข็ง. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2549, จาก <http://www.thaihealth.or.th/content.php?SystemModuleKey=a7&id=4999>
- องอาจ นัยพัฒน์. (2546). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์(เอกสารประกอบการสอน วิชา วป501). ถ่ายเอกสาร.
- อำพน กิตติอำพน.(2548). กรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2548, จาก http://www.nesdb.go.th/plan10/data/ppt_051148.pdf
- อินทิรา พัวสกุล. (2539). คู่มือกลุ่มจิตบำบัดสำหรับนักสุขภาพจิต. นนทบุรี:กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- อุทุมพร จามรมาน (2541, มีนาคม). โมเดล (Model). วารสารวิชาการ 1(3): 22-26.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาคู่ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว จำกัด
- .(2545). จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว จำกัด

Britannica Concise Encyclopedia. (2007). Retrieved October 4, 2007, from <http://www.answers.com/family?gwp=11&ver=2.1.1.521&method=3>

- Carlson, Jon. Speery, Len; & Lewis, Judith A. (1997). *Family therapy : ensuring treatment efficacy*. CA: Brook/Cole, a division of Thomson Learning, Inc..
- Corey, Gerald. (2001). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. 6th ed. CA: Wadsworth. Brook/Cole, a division of Thomson Learning, Inc..
- Delucia-Waack, Janice L; et al. (2004). *Handbook of group counseling and psychotherapy*. CA: Sage Publication, Inc.
- Dinkmeyer; et al. (1997). STEP : “ *Systematic Training for Effective Parenting*. ” *Leader’s Resource Guide, American Guidance Service, Inc.* Minnesota: Circle Pines.
- Dwek, C.S. (1975). The Role of Expectations and Attributions in the Alleviation of Learned Helplessness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 31: 674-685.
- Epstein NB, Bishop DS; & Baldwin LM. (1982). *McMaster Model of Family Functioning. A view of the normal family*. In: F. Walsh (Ed), *Normal Family Processes*. 1st ed. New York: Guilford.
- Family; & Children’s Service. (2003). *Family Strengths Toolkit*. Minnesota : Thomson West.
- Family; & Children’s Service. (2005). *Explaining the Nine Family Strengths*. Retrieved Nov 16, 2005, from http://www.fcsmn.org/family_project/explainingfamstrengths.htm
- Goddard, H. Wallace. (2005). *Building Family Strengths*. Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.humsci.auburn.edu/parent/strength/>
- Goldberg ML, Dukes JL; & Lasley JH. (1988). *Stress in black, low-income, single-parent families: normative and dysfunctional patterns*. *Am J Orthopsychiatry* 58 (1):104-120.
- Goldenberg, Irene; & Goldenberg, Herbert (2004). *Family Therapy : An Overview*. 6th ed. CA: Brook/Cole, a division of Thomson Learning, Inc..
- Hazelrigg, M.D., Copper, H.M.; & Borduin, C.M. (1987). Evaluating the effectiveness of family therapies: An integrative review and analysis. *Psychological Bulletin*, 101(3):428-422.
- Jongsma, Arthur E., Jr.; & Peterson, L. Mark. (1995). *The Complete Psychotherapy Treatment Planner*. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Joreskog, K. G.; & Sorborn, D. (1999). *Lisrel 8 : New Statistical Features*. Chicago : Scientific Software International, Inc.
- Keeves, J.P. (1997). *Models and Model Building*. In J.P. Keeves (ed.) *Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbook*. 2nd ed. Oxford:

Pergamon Press

- Kivlighan Jr., Denis M.; & Holmes, E. Stacey. (2004). *The importance of Therapeutic Factors: A Typology of Therapeutic Factors Studies*. In Delucia-Waack, Janice L et al. *Handbook of group counseling and psychotherapy*. CA: Sage Publication, Inc.
- Lebow, Jay L. (2003). *Integrative Approached to Couple and Family Therapy*. In Sexton, Thomson L. *Handbook of Family Therapy : the science and practice of working with families and couples*. NY: Taylor & Francis Books, Inc.
- Nelson-Jones, Richard. (2002). *Essential Counselling and Therapy Skills : The Skilled Client Model*. London: SAGE Publication Ltd.
- Olson DH, McCubbin HI, Barnes HL, Larson AS, Muxen MI; & Witson MA. (1989). *Families: What Makes Them Work*. London: Sage.
- Olson, [David](#); & Sipahimalani, [Anil . \(2003\). Family Strength](#). Retrieved Nov 16, 2005, from http://www.medformation.com/ac/transcript.nsf/alltopics/Family_strength
- Palmer, Stephen; & Woolfe, Ray. (2000). *Integrative and Eclectic Counselling and Psychotherapy*. London: SAGE Publication Ltd.
- Roehlkepartain, C. Eugene; et al.(2004). *Building strong family 2004*. Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.abundantassets.org/pdfs/BSF2004-Report.pdf>
- Seligman, M.E.P.; Abramson, L.v.; Semmel, A.; & Baeyer. C. (1979). Depressive Explanatory Style. *Journal of Abnormal Psychology*. 88: 242-247.
- Sharf, Richard S. (2000). *Theories of Psychotherapy & Counseling: Concepts and Cases*. 2th ed. CA: Wadsworth, a division of Thomson Learning, Inc.
- Sharry, John. (2001). *Solution-Focused Groupwork*. London: SAGE Publications Ltd.
- Skinner, Harvey A.; Steinhauer, Paul D.; & Santa-Barbara, Jack. (1995). *FAM-III: Family Assessment Measure version III*. New York: Multi-Health System, Inc.
- Sperry, Len; Carlson, Jon; & Kjos, Diane. (2003). *Becoming an effective therapist*. MA: Pearson Education, Inc.
- Stanton, M.D.; & Shadish, W.R. (1997). Outcome, attrition, and family-couples treatment of drug abuse: A meta-analysis and review of the controlled, comparative studies. *Psychological Bulletin*, 122(2), 170-191.
- Steen, Terrence J; et al. (1999). *The Minnesota Family Strength Project Research Report*. Minnesota : Family & Children's Service 1999.

- Stinnet, Nick (1999). *Developing Family Strength*. Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.thefunplace.com/guild/strength.html>
- Stoner, C.R.; & Gilligan, J.F. (2002). *The Adversity Challenge: How Successful Leaders Bounce Back from Setbacks*. UT: Executive Excellence.
- Strength Building.(2004). Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.strengthbuilding.org/aboutus.htm>
- Thames, Brenda J; & Thomason, J. (2002). *Enhancing Family Strengths*. Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.cdc.gov/nasd/docs/d001201-d001300/d001237/d001237.html>
- The Annie E. Casey Foundation.(1999). Test Your Family Strength. Retrieved Nov 16, 2005, from <http://www.familyserviceomaha.org/tips/strength.asp>
- Thomlison, Barbara. (2002). *Family assessment handbook: an introductory practice guide to family assessment and intervention*. CA: Wadsworth Group, a division of Thomson Learning, Inc.
- Thompson, Rosemary A. (2003). *Counseling techniques*. New York: Taylor & Francis Books, Inc.
- United Way of Central New Mexico. (2003). *Strengthening Families*. Retrieved Nov 16, 2005, from http://www.uwcnm.org/information/family_overview.htm#Building%20Family%20Strengths
- Wills, Frank; & Sanders, Diana. (1977). *Cognitive therapy: Transformation the Image*. London: SAGE Publication Ltd.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม

- 1 ศ.ดร.จรรยา สุวรรณทัต ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 2 ผศ.ดร.วชิรญา บัวศรี เลขาธิการ สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์
อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองประธานสภาสตรีแห่งชาติฯ
- 3 รศ. ดร. รัตนา ตุงคสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ (รองศาสตราจารย์ระดับ 9 คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
ผู้เชี่ยวชาญสาขาพื้นฐานการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 4 นพ. สุกมล วิภาวีพลกุล จิตแพทย์ประจำคลินิกครอบครัวและสุขภาพทางเพศ
ร.พ.พญาไท 2
- 5 อาจารย์ เกื้อกุล เตื่อนกุล แม่ดีเด่น (ด้านผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม) ประจำปี 2544
รองประธานสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์
ผู้พิพากษาสมทบศาล จ.พระนครศรีอยุธยา แผนกคดีเยาวชนและ
ครอบครัว
นายกสมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎรแห่งประเทศไทย
- 6 อาจารย์ เกศินี เก่งสุรการ อาจารย์ระดับ 2 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
แม่ตัวอย่างจากโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
- 7 นาย ยง พินโญ พ่อตัวอย่างจากโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

- 1 ศ.ดร.จรรยา สุวรรณทัต ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ทรงคุณวุฒิ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- 2 ผศ.ดร.วชิรญา บัวศรี เลขาธิการ สมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์
อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองประธานสภาสตรีแห่งชาติฯ
- 3 รศ.ดร.ดุษฎี โยเหลา อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 4 ผศ.ดร.นันทนา วงษ์อินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 5 นพ. สุกมล วิภาวีพลกุล จิตแพทย์ประจำคลินิกครอบครัวและสุขภาพทางเพศ
ร.พ.พญาไท 2

ภาคผนวก ข

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

- แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม
- ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

“การศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว”

การวิจัยเชิงคุณภาพมีคำถามการวิจัยเป็นประเด็นย่อยๆเพื่อระบุว่า “แง่มุมใดบ้างที่นักวิจัยต้องการเรียนรู้หรือทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการทำวิจัยเรื่องนั้น” แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มจะเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดและยืดหยุ่นประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ประเด็นการศึกษา (Study Concepts), คำถามสนทนา (Questions) และชักถามตามต่อเนื่อง (Probes) ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว

ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร (ชักถาม : แ่งการทำตามบทบาทหน้าที่, แ่งการผูกพันทางอารมณ์, แ่งการแก้ไขปัญหา, แ่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว)

ความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่เข้มแข็งกับครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งมีอะไรบ้าง (ชักถาม : ด้านการสื่อสาร, ด้านความผูกพันทางอารมณ์, ด้านการแก้ไขปัญหา)

สมาชิกครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา บุตรธิดา มีส่วนร่วมอย่างไรที่ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง (ชักถาม : แ่งบทบาทหน้าที่, แ่งการอุทิศตัวให้ครอบครัว, แ่งการใช้เวลาร่วมกัน)

ครอบครัวจะเข้มแข็งได้ต้องอาศัยอะไรบ้าง (ชักถาม : การปลูกฝังคตินิยม, การมีกฎระเบียบโครงสร้าง, การสื่อสาร, การผูกพันทางอารมณ์)

เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวในปัจจุบันที่กำลังขาดความเข้มแข็ง (ชักถาม : การสื่อสาร, การผูกพันทางอารมณ์, การใช้เวลาร่วมกัน, บทบาทหน้าที่, กฎระเบียบโครงสร้าง)

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

เหตุการณ์สำคัญใดบ้างที่ส่งผลทำให้ครอบครัวเข้มแข็งยิ่งขึ้น (ชักถาม : แ่งการใช้เวลาร่วมกัน, แ่งการทำตามบทบาทหน้าที่, แ่งการปลูกฝังคตินิยม)

จากครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง...สู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง จะทำอย่างไร (ชักถาม : แ่งกฎระเบียบโครงสร้าง, แ่งการสื่อสาร, แ่งการใช้เวลาร่วมกัน, แ่งการผูกพันทางอารมณ์, แ่งการแก้ไขปัญหา, แ่งวัฒนธรรมครอบครัว)

ครอบครัวจะรักษาความเข้มแข็งไว้ได้อย่างไร (ชักถาม : แ่งปลูกฝังคตินิยม, แ่งการมีส่วนร่วมกับสังคม, แ่งการสื่อสาร, แ่งการอุทิศตนแก่ครอบครัว)

ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างทำให้ครอบครัวขาดความเข้มแข็ง (ชักถาม : แ่งการใช้เวลา, การสื่อสาร, กฎระเบียบโครงสร้าง, การผูกพันทางอารมณ์, แ่งทำตามบทบาทหน้าที่)

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จัดขึ้น ณ ห้องประชุม โรงพยาบาลลาดพร้าว วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 13.30 – 16.30 น. บันทึกโดยสรุปประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว

1.1 ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร

- 1) ครอบครัวเข้มแข็ง จะอยู่อย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมาย, ทิศทาง มีความตั้งใจเป็นครอบครัว พ่อแม่ มีความรับผิดชอบ มีความผูกพันกัน
- 2) ในครอบครัว จากสามี-ภรรยา และลูก (ถ้ามี) จะสานกันเป็นหนึ่งเดียว
- 3) มีการสื่อสารกัน ให้เวลากัน ใช้ชีวิตร่วมกัน ให้ความรักกันและกัน
- 4) มีความรัก ความเข้าใจกัน และมีสันติสุข
- 5) ความสำเร็จของครอบครัว คือการที่พ่อแม่มีรายได้ มีเวลาให้กับครอบครัว ลูกได้เรียนสำเร็จระดับหนึ่ง
- 6) โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป จากที่อยู่ด้วยกันครบถ้วน อาจกลายเป็นฝ่ายเดียวคือ พ่อหรือแม่อยู่ดูแลเลี้ยงลูก
- 7) ความเข้มแข็งของครอบครัว เกิดจาก
 - ก. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
 - ข. รู้จักบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัว รับบทบาทหน้าที่
 - ค. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน
 ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ
- 8) ข้อสังเกตลักษณะครอบครัวเข้มแข็งอีกทัศนะคือ พิจารณาว่า
 1. องค์ประกอบจำนวนคนในครอบครัวครบหรือไม่
 2. เศรษฐกิจ ฐานะสังคมเป็นอย่างไร มีหนี้สินไหม
 3. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวอยู่กันด้วยความรักหรือไม่ → พิจารณา → ความรู้สึก + การสื่อสาร + การปรับตัว
 - ความรู้สึก เป็นไปในแง่บวก หรือลบ มีความรัก ผูกพัน เอื้ออาทรกัน หรือเคียดแค้น
 - การสื่อสาร จะเป็นปัญหาเมื่อไม่พูด ไม่สื่อสาร ให้เกิดความเข้าใจ
 - การปรับตัว มีความรับผิดชอบเป็นอย่างไร การปรับตัวกับสิ่งที่ตัวเองเคยทำจนชินมาสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้เวลาครอบครัว การจรรโลงจิตใจ การเรียนรู้ระหว่างกันทั้ง 2 ฝ่าย

9) คนในครอบครัวต้องรับฟังกัน เมื่อผิดก็ยอมรับผิดได้

1.2 ความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่เข้มแข็งกับครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งมีอะไรบ้าง

- 1) (คุณหญิง) เนื่องจากได้แยกทางกับภรรยา และเลี้ยงลูกติดจากภรรยา 1 คน (ผู้หญิง) ดูแลตั้งแต่เด็กเล็ก จนถึงปัจจุบันอายุ 16 ปี หลักการสอนลูกคือ

- สอนลูกให้มีธรรมะประจำใจ รู้จักตัดสินใจเลือกสิ่งดี-ชั่ว ให้ต่อสู้ชีวิต และรู้จักพอเพียง

- เด็กได้รับการดูแลใจใสอย่างดี ไม่พูดจาหยาบคายกับเด็ก
- ให้โอกาสได้เล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนจึงกลับเย็นหน่อยตอนหลังเลิกเรียน เมื่อกลับมาบ้านแล้วก็จะไม่ออกไปไหนอีก

2) ถ้าครอบครัวเข้มแข็ง การมีความสุขในบ้านอย่างพอเพียง จะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เด็กหันไปในทางไม่ดี หันไปทางยาเสพติด เล่นเกมส์ (ในร้านเกมส์) เป็นเพราะครอบครัวมีความอบอุ่น มีผลการวิจัยที่แสดงว่าความสัมพันธ์อบอุ่นในครอบครัว จะเป็นเกราะป้องกันอย่างดีป้องกันภัยสังคม

3) การดูแลเด็กใกล้ชิด จะทำให้เด็กมีความประพฤติดี เรียบร้อย แต่งตัวเรียบร้อย มิดชิด (ไม่โป้) จะช่วยความปลอดภัย และช่วยไม่ให้มีผลร้ายต่อคนอื่นด้วย

1.3 สมาชิกครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา บุตรธิดา มีส่วนร่วมอย่างไรที่ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง

1) ในครอบครัวมีการปรึกษาหารือกัน เช่น ถามว่าลูกอยากเป็นอะไรในอนาคต พยายามให้เด็กได้ใช้ความคิดและเป็นตัวของเขาเอง ให้เด็กพยายามช่วยตัวเอง คิดและตัดสินใจ เรื่องใดที่ไม่กระจ่างก็รู้จักปรึกษา เช่น อาจารย์แนะแนว

2) ครอบครัวที่อยู่กันครบถ้วนทุกคนก็มีความสุข แต่ถึงแม้จะไม่ครบ แต่มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึกก็จะเต็มเต็มและไม่รู้สึกขาดอะไร

(นพ.สุกมล) J. Smith ศึกษาเรื่องครอบครัวเข้มแข็ง คือ การมีกิจกรรมร่วมกันและพ่อแม่ที่อยู่ร่วมกันช่วยกระตุ้นให้ลูกใฝ่การเรียนรู้และหาคำตอบ

1.4 ครอบครัวจะเข้มแข็งต้องอาศัยอะไรบ้าง

1) ควรมีธรรมะสอนใจ หลักปรัชญา เพื่อเป็นรากฐานประจำใจ ช่วยเป็นรากฐานความรู้สึกนึกคิด แล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน

2) ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่อาวุโสอยู่ด้วย จะได้เปรียบเรื่องคำสอน คติธรรม ช่วยให้มีจุดยืนถูกต้อง

3) ควรใช้คุณธรรม เป็นคำกลางๆ ที่ใช้ได้กับทุกศาสนา

4) การที่ครอบครัวทำหน้าที่สร้างทัศนคติ ดูแลชีวิตและให้แนวทางการดำเนินชีวิต และการสร้างเสริมคุณธรรม จะทำให้เด็กมีบุคลิก แนวทางการพูดเป็นไปตามที่ปลูกฝังนั้น

5) ครอบครัวต้องสามารถร่วมกันแก้ปัญหาวิกฤติของกันและกันได้ เช่น ถ้าคนหนึ่งทำงานในบริษัทที่โก่งภาษี เขาจึงขอลาออก คนอื่นในครอบครัวก็จะช่วยกัน ร่วมกันแก้ปัญหา จะเป็นเหมือนทีม ไม่ใช่การเผชิญปัญหาโดดเดี่ยว ถ้าหากรวมเป็นทีมกันได้ สื่อสารกันได้ก็จะผ่านปัญหาไปได้

6) พ่อแม่ควรให้เด็กได้ใช้ความคิด โดยให้ข้อมูลให้มากที่สุด แต่การตัดสินใจต้องเป็นของแต่ละคน อย่าไปเป็นผู้ตัดสินใจให้เด็กอยู่เสมอ

7) ลักษณะครอบครัวเข้มแข็ง คือต้องมีความอ่อนโยน ไม่แข็งกระด้างทางจิตใจ

8) ต้องจัดกิจกรรมช่วยให้เกิดสิ่งที่เป็นสุนทรีย์

1.5 เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวในปัจจุบันที่กำลังขาดความเข้มแข็ง

1) ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ปัญหาเมียน้อย ลูกติดยาเสพติด ลูกขาดวุฒิภาวะ ขาดความรัก self-esteem ให้รู้จักการให้ บริโภคนิยม ขาดสิ่งที่เป็นเกราะป้องกันไม่让他ไปทำสิ่งผิด

2) พ่อแม่ขาดความซื่อสัตย์ เห็นคนอื่นทำไม่รวยเร็ว เกิดความหุนหัน ทำดีได้ดีหรือเปล่า สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้จากพ่อแม่

3) เด็กมีความแตกต่างจากเพื่อน เห็นเพื่อนมีโน่นมีนี่แต่ฉันไม่มี สิ่งที่เกิดรอบตัวทำให้สับสน พ่อแม่จะต้องยับยั้งในหลักการ เพราะถ้าพ่อแม่โง่เขาแล้วมาสอนลูกๆ ให้ซื่อสัตย์ ลูกจะไม่ฟังเพราะได้เห็นสิ่งไม่ดี

4) การไปทำงานอยู่ในแวดล้อมคดโกง ทำให้มีแนวโน้มที่จะโอนอ่อนตามสภาพแวดล้อม

5) สังคมปัจจุบันแข่งขันกัน มีผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็ก ๆ เพราะเด็กปัจจุบันอยากจะเป็นเหมือนคนอื่น ไม่รู้จักการชื่นชมความดีความงามของคนอื่น เพราะคนมุ่งแข่งขันกันมากไป เรียนก็อยากได้ที่ 1 แข่งขันก็ต้องชนะ แม้จะชนะก็ต้องทำร้ายผู้อื่น

มีผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่ผูกพันกัน ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ

6) การให้คนปฏิบัติศาสนกิจโดยทำเป็นแบบหน้าที่ก็จะได้ไม่ผล (เช่นในกรมอนามัย) บังคับให้ทำกิจกรรมทางศาสนา เดือนละอย่างน้อย 1 ครั้ง

7) พ่อแม่ไม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน เช่น เด็กขอเงินแม่ แต่แม่ไม่ให้ จึงหันไปขอพ่อแล้วพ่อให้ จะทำให้เกิดปัญหา รักและเกลียด

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

2.1 เหตุการณ์สำคัญใดบ้างที่ส่งผลทำให้ครอบครัวเข้มแข็งยิ่งขึ้น

1) เมื่อมีปัญหา คนในครอบครัวร่วมกันแก้ปัญหา

2) เมื่อคนในครอบครัวเจ็บป่วย หรือมีปัญหา จะมีชวยกันดูแล มีการเสียสละ จะเป็นข้อพิสูจน์ว่าครอบครัวเข้มแข็งหรือไม่ เช่น เมื่อภรรยาป่วยแล้วสามียังจะซื่อสัตย์ดูแลซึ่งกันและกันอยู่หรือไม่ ผู้หญิงไทยจะดูแลสามีเมื่อเจ็บป่วยเป็นอย่างดี

3) การเรียนรู้ชีวิตจากประสบการณ์ ทำให้ได้ข้อคิด ธรรมะ และความเห็นสำคัญของการดูแลคนในครอบครัว

2.2 จากครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง ... สูครอบครัวที่เข้มแข็ง จะทำอย่างไร

1) ถ้าครอบครัวมัวแต่มองสิ่งภายนอก อยากมีอยากเป็นในสิ่งที่เห็น ก็จะมีปัญหาเงินจน ลืมดูแลลูก จะเข้ากับลักษณะใดอย่างก็เสียอีกอย่าง คือได้เงินแต่ไม่ได้ดูแลลูก ต้องตัดสินใจเลือก ต้องรู้จักพอเพียงในเรื่องทรัพย์สินเงินทอง

2) การมีปัญหาในครอบครัว ปัจจุบันจะไม่อดทนต่อกัน เช่น แต่ก่อนเมื่อมีปัญหาครอบครัวสามีมีเมียน้อย ผู้หญิงภรรยาก็จะอดทนเพราะรักสงสารลูก แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปผู้หญิงก็

แยกตัวออกไป ไม่อดทนต่อปัญหา ยอมที่จะรับลูกไปดูแลเอง แต่ต้องพยายามใกล้ชิดลูก เป็นแบบอย่างแก่ลูก

3) ชีวิตต้องพัฒนาอยู่เสมอ จากประสบการณ์ชีวิต ช่วยให้พัฒนาชีวิตครอบครัวด้วย บทเรียนที่ได้รับช่วยสอนให้พัฒนา ไม่มัวแต่เสียความรู้สึก ที่จะกระทบต่อสุขภาพจิต

4) ครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง ควรเปลี่ยนแปลงให้มีการยอมรับกันมากแค่ไหน มี commitment มีการตัดสินใจร่วมกัน

5) ในบางครอบครัวไม่ปรองดองกัน เมื่อมีลูกก็ช่วยให้กลับมาผูกพันปรองดองกันได้

6) ครอบครัวต้องมีเป้าหมาย มีการวางแผนเพื่ออนาคตไว้ด้วย

2.3 ครอบครัวจะรักษาความเข้มแข็งไว้ได้อย่างไร

1) พ่อแม่ที่มีตำแหน่งงานที่ดี ทำชื่อเสียงไว้ดี เป็นการสร้างสถานภาพทางสังคม ให้ลูก เช่นพ่อแม่ ซื่อสัตย์ ลูกก็จะได้รับการยอมรับด้วย ดังนั้นถ้าครอบครัวดี ประสบความสำเร็จก็จะช่วยให้ลูกเป็นที่ยอมรับด้วยเช่นกัน

2) ในบางครอบครัว ต้องการให้ลูกได้ศึกษาต่อต่างประเทศ ยอมลาออกจากงานเพื่อไปอยู่กับลูกเสียสละเพื่อดูแลลูกใกล้ชิดและต้องการให้ลูกประสบความสำเร็จ

3) การใกล้ชิดหรือไม่ใกล้ชิดก็ตาม ต้องมีความผูกพันกัน ไม่ใช่แค่ส่งเงินให้แล้วให้เรียนต่อเพียงเท่านั้น ไม่ใช่เพียงแค่โทรคุยกันแต่ต้องใกล้ชิดกัน ถ้าลูกยังเล็กก็ต้องดูแลใกล้ชิดมาก แต่ถ้าลูกโตแล้วอาจจะแยกได้บ้าง

4) บางครอบครัวแยกกันอยู่คนละประเทศ-พ่อ-แม่-ลูก ทำให้โอกาสมีเวลาร่วมกันและมีกิจกรรมร่วมกันได้น้อยลง ต้องสื่อสารเชื่อมโยงอยู่เสมอ ก็จะช่วยให้เป็นครอบครัวที่เข้มแข็งอยู่ได้

2.4 ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างทำให้ครอบครัวขาดความเข้มแข็ง

1) พ่อหรือแม่อยู่ติดกับลูกมากเกินไป จนแยกไม่ได้หรือเป็นห่วงมากเกินไปก็อาจจะมีผลทำให้ไม่เข้มแข็งในครอบครัวก็ได้

2) การเจ็บป่วยของคนในครอบครัวอาจจะเป็นโอกาสให้ครอบครัวกลับมารวมตัวกัน หรืออาจจะแยกย้ายไม่ดูแลกันก็เป็นได้ทั้ง 2 ทาง

3) ครอบครัวที่พ่อหรือแม่ต้องไปทำงานที่อื่นในจังหวัดอื่น ประเทศอื่น ส่วนมากจะมีปัญหาคือ ฝ่ายชายอาจจะไม่ซื่อสัตย์ ฝ่ายหญิงก็เป็นได้เช่นกัน

มีผลการวิจัยของ ม.ธรรมศาสตร์ เกี่ยวกับข้าราชการสตรีที่ไม่สามารถย้ายติดตามสามี ทำให้ครอบครัวมีปัญหา ทั้งความซื่อสัตย์ ปัญหาอื่นๆ ของครอบครัว

4) ครอบครัวที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน คำพูดและการกระทำจะเป็นคนละอย่างกัน

5) ครอบครัวที่ไม่มีการวางแผนอนาคต จะทำให้เป็นครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง

ตาราง 14 ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

องค์ประกอบหลัก ของความเข้มแข็งของครอบครัว	องค์ประกอบย่อย ของความเข้มแข็งของครอบครัว	ความถี่
I การทำหน้าที่ของครอบครัว	1. การจัดระเบียบครอบครัว	15
	2. การสื่อสารภายในครอบครัว	9
	3. การสร้างเสริมพัฒนาการสุขภาพและชีวิต	41
II การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข	4. การผูกพันทางอารมณ์	7
	5. การให้เกียรติ	8
	6. การใช้เวลาร่วมกัน	8
III การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว	7. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	9
	8. การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	11
	9. การเป็นเอกภาพ	12

ผู้วิจัยเขียนนิยามศัพท์เฉพาะตามผลการสนทนากลุ่ม

ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มแล้ว นำมาประมวลและเรียบเรียงเขียนเป็นนิยามศัพท์เฉพาะได้ดังนี้

ความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข อันประกอบด้วย การทำหน้าที่ของครอบครัว การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว ดังนี้

หมวดที่ 1 การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว และการสร้างเสริมพัฒนาการ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบและขอบเขตโครงสร้าง

การดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 1.1.1 การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
- 1.1.2 การออกกฎระเบียบในครอบครัว
- 1.1.3 การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล
- 1.1.4 การได้รับผลจากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ

1.2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 1.2.1 การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว
- 1.2.2 การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง
- 1.2.3 การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

1.3 การสร้างเสริมพัฒนาการ หมายถึง การพัฒนาสมาชิกครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านจิตวิญญาณและด้านสังคม ได้แก่

- 1.3.1 การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสมกับวัย
- 1.3.2 การออกกำลังกาย
- 1.3.3 การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน
- 1.3.4 การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน
- 1.3.5 การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว
- 1.3.6 การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย
- 1.3.7 การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม
- 1.3.8 การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย
- 1.3.9 การอาสาช่วยเหลือสังคม
- 1.3.10 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

หมวดที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าพึงพอใจ ประกอบด้วย การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ และการใช้เวลาร่วมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 2.1.1 การสัมผัสโอบกอดด้วยความรักใคร่
- 2.1.2 การไต่ถามรับฟังด้วยความห่วงใย
- 2.1.3 การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

2.2 การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 2.2.1 การให้ความเคารพนับถือ
- 2.2.2 การซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน
- 2.2.3 การตระหนักถึงคุณค่าของกันและกัน

2.3 การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 2.3.1 การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว
- 2.3.2 การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

หมวดที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้

ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่ ได้แก่

- 3.1.1 การประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้
- 3.1.2 การปรึกษาเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน
- 3.1.3 การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

3.2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่

- 3.2.1 การปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน
- 3.2.2 การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค
- 3.2.3 การสามารถรับมือได้กับปัญหาในภาวะคับขัน

3.3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขและการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

- 3.3.1 การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก
- 3.3.2 การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล
- 3.3.3 การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า
- 3.3.4 การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

ภาคผนวก ข

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

- **แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม**
- **ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)**

แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

“การศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว”

การวิจัยเชิงคุณภาพมีคำถามการวิจัยเป็นประเด็นย่อยๆเพื่อระบุว่า “แง่มุมใดบ้างที่นักวิจัยต้องการเรียนรู้หรือทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการทำวิจัยเรื่องนั้น” แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มจะเป็นลักษณะคำถามปลายเปิดและยืดหยุ่นประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ประเด็นการศึกษา (Study Concepts), คำถามสนทนา (Questions) และซักถามตามต่อเนื่อง (Probes) ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว

ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร (ซักถาม :แง่การทำตามบทบาทหน้าที่, แ่งการผูกพันทางอารมณ์, แ่งการแก้ไขปัญหา, แ่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว)

ความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่เข้มแข็งกับครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งมีอะไรบ้าง (ซักถาม : ด้านการสื่อสาร, ด้านความผูกพันทางอารมณ์, ด้านการแก้ไขปัญหา)

สมาชิกครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา บุตรธิดา มีส่วนร่วมอย่างไรที่ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง (ซักถาม :แง่บทบาทหน้าที่, แ่งการอุทิศตัวให้ครอบครัว, แ่งการใช้เวลาร่วมกัน)

ครอบครัวจะเข้มแข็งได้ต้องอาศัยอะไรบ้าง (ซักถาม :การปลูกฝังคตินิยม, การมีกฎระเบียบโครงสร้าง, การสื่อสาร, การผูกพันทางอารมณ์)

เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวในปัจจุบันที่กำลังขาดความเข้มแข็ง (ซักถาม :การสื่อสาร, การผูกพันทางอารมณ์, การใช้เวลาร่วมกัน, บทบาทหน้าที่, กฎระเบียบโครงสร้าง)

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

เหตุการณ์สำคัญใดบ้างที่ส่งผลทำให้ครอบครัวเข้มแข็งยิ่งขึ้น (ซักถาม :แง่การใช้เวลาร่วมกัน, แ่งการทำตามบทบาทหน้าที่, แ่งการปลูกฝังคตินิยม)

จากครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง...สู่ครอบครัวที่เข้มแข็ง จะทำอย่างไร (ซักถาม :แง่กฎระเบียบโครงสร้าง, แ่งการสื่อสาร, แ่งการใช้เวลาร่วมกัน, แ่งการผูกพันทางอารมณ์, แ่งการแก้ไขปัญหา, แ่งวัฒนธรรมครอบครัว)

ครอบครัวจะรักษาความเข้มแข็งไว้ได้อย่างไร (ซักถาม :แง่ปลูกฝังคตินิยม, แ่งการมีส่วนร่วมกับสังคม, แ่งการสื่อสาร, แ่งการอุทิศตนแก่ครอบครัว)

ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างทำให้ครอบครัวขาดความเข้มแข็ง (ซักถาม :แง่การใช้เวลา, การสื่อสาร, กฎระเบียบโครงสร้าง, การผูกพันทางอารมณ์, แ่งทำตามบทบาทหน้าที่)

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว จัดขึ้น ณ ห้องประชุมโรงพยาบาลลาดพร้าว วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 13.30 – 16.30 น. บันทึกโดยสรุปประเด็นดังนี้

1. การศึกษาความเข้มแข็งของครอบครัว

1.1 ลักษณะครอบครัวที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร

- 1) ครอบครัวเข้มแข็ง จะอยู่อย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมาย, ทิศทาง มีความตั้งใจเป็นครอบครัว พ่อแม่ มีความรับผิดชอบ มีความผูกพันกัน
- 2) ในครอบครัว จากสามี-ภรรยา และลูก (ถ้ามี) จะสานกันเป็นหนึ่งเดียว
- 3) มีการสื่อสารกัน ให้เวลาแก่กัน ใช้ชีวิตร่วมกัน ให้ความรักกันและกัน
- 4) มีความรัก ความเข้าใจกัน และมีสันติสุข
- 5) ความสำเร็จของครอบครัว คือการที่พ่อแม่มีรายได้ มีเวลาให้กับครอบครัว ลูกได้เรียนสำเร็จระดับหนึ่ง
- 6) โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไป จากที่อยู่ด้วยกันครบถ้วน อาจะกลายเป็นฝ่ายเดียวคือ พ่อหรือแม่อยู่ดูแลเลี้ยงลูก
- 7) ความเข้มแข็งของครอบครัว เกิดจาก
 - ก. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
 - ข. รู้จักบทบาทความรับผิดชอบในครอบครัว รับบทบาทหน้าที่
 - ค. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมอย่างน้อยแค่ไหน
 ทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในความคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติ
- 8) ข้อสังเกตลักษณะครอบครัวเข้มแข็งอีกทัศนะคือ พิจารณาว่า
 1. องค์ประกอบจำนวนคนในครอบครัวครบหรือไม่
 2. เศรษฐกิจ ฐานะสังคมเป็นอย่างไร มีหนี้สินไหม
 3. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวอยู่กันด้วยความรักหรือไม่ → พิจารณา → ความรู้สึก + การสื่อสาร + การปรับตัว
 - ความรู้สึก เป็นไปในแง่บวก หรือลบ มีความรัก ผูกพัน เอื้ออาทรกัน หรือเคียดแค้น
 - การสื่อสาร จะเป็นปัญหาเมื่อไม่พูด ไม่สื่อสาร ให้เกิดความเข้าใจ
 - การปรับตัว มีความรับผิดชอบเป็นอย่างไร การปรับตัวกับสิ่งที่ตัวเองเคยทำจนชินมาสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้เวลาครอบครัว การจรรโลงจิตใจ การเรียนรู้ระหว่างกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 9) คนในครอบครัวต้องรับฟังกัน เมื่อผิดก็ยอมรับผิดได้

1.2 ความแตกต่างระหว่างครอบครัวที่เข้มแข็งกับครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งมีอะไรบ้าง

1) (คุณยง) เนื่องจากได้แยกทางกับภรรยา และเลี้ยงลูกติดจากภรรยา 1 คน (ผู้หญิง) ดูแลตั้งแต่เด็กเล็ก จนถึงปัจจุบันอายุ 16 ปี หลักการสอนลูกคือ

- สอนลูกให้มีธรรมะประจำใจ รู้จักตัดสินใจเลือกสิ่งดี-ชั่ว ให้ต่อสู้ชีวิต และรู้จักพอเพียง

- เด็กได้รับการดูแลใจเป็นอย่างดี ไม่พูดจาหยาบคายกับเด็ก
- ให้โอกาสได้เล่นกับเพื่อนที่โรงเรียนจึงกลับเย็นหน่อยตอนหลังเลิกเรียน เมื่อกลับมาบ้านแล้วก็จะไม่ออกไปไหนอีก

2) ถ้าครอบครัวเข้มแข็ง การมีความสุขในบ้านอย่างพอเพียง จะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เด็กหันไปในทางไม่ดี หันไปทางยาเสพติด เล่นเกมส์ (ในร้านเกมส์) เป็นเพราะครอบครัวมีความอบอุ่น มีผลการวิจัยที่แสดงว่าความสัมพันธ์อบอุ่นในครอบครัว จะเป็นเกราะป้องกันอย่างดี ป้องกันภัยสังคม

3) การดูแลเด็กใกล้ชิด จะทำให้เด็กมีความประพฤติดี เรียบร้อย แต่งตัวเรียบร้อย มิดชิด (ไม่โป้) จะช่วยความปลอดภัย และช่วยไม่ให้มีผลร้ายต่อคนอื่นด้วย

1.3 สมาชิกครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา บุตรธิดา มีส่วนร่วมอย่างไรที่ทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง

1) ในครอบครัวมีการปรึกษาหารือกัน เช่น ถามว่าลูกอยากเป็นอะไรในอนาคต พยายามให้เด็กได้ใช้ความคิดและเป็นตัวของเขาเอง ให้เด็กพยายามช่วยตัวเอง คิดและตัดสินใจ เรื่องใดที่ไม่กระจ่างก็รู้จักปรึกษา เช่น อาจารย์แนะแนว

2) ครอบครัวที่อยู่กันครบถ้วนทุกคนก็มีความสุข แต่ถึงแม้อยู่ไม่ครบ แต่มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันทางอารมณ์ความรู้สึกก็จะเต็มเต็มและไม่รู้สึกขาดอะไร

(นพ.สุกมล) J. Smith ศึกษาเรื่องครอบครัวเข้มแข็ง คือ การมีกิจกรรมร่วมกันและพ่อแม่ที่อยู่ร่วมกันช่วยกระตุ้นให้ลูกใฝ่การเรียนรู้และหาคำตอบ

1.4 ครอบครัวจะเข้มแข็งต้องอาศัยอะไรบ้าง

1) ควรมีธรรมะสอนใจ หลักปรัชญา เพื่อเป็นรากฐานประจำใจ ช่วยเป็นรากฐานความรู้สึกนึกคิด แล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน

2) ครอบครัวที่มีผู้ใหญ่อาวุโสอยู่ด้วย จะได้เปรียบเรื่องคำสอน คติธรรม ช่วยให้มีความถูกต้อง

3) ควรใช้คุณธรรม เป็นค่ากลางๆ ที่ใช้ได้กับทุกศาสนา

4) การที่ครอบครัวทำหน้าที่สร้างทัศนคติ ดูแลชีวิตและให้แนวทางการดำเนินชีวิต และการสร้างเสริมคุณธรรม จะทำให้เด็กมีบุคลิก แนวทางการพูดเป็นไปตามที่ปลูกฝังนั้น

5) ครอบครัวต้องสามารถร่วมกันแก้ปัญหาวิกฤติของกันและกันได้ เช่น ถ้าคนหนึ่งทำงานในบริษัทที่โก่งภาษี เขาจึงขอลาออก คนอื่นในครอบครัวก็จะช่วยกัน ร่วมกันแก้ปัญหา จะ

เป็นเหมือนทีม ไม่ใช้การเผชิญปัญหาโดดเดี่ยว ถ้าหากรวมเป็นทีมกันได้ สื่อสารกันได้ก็จะผ่านปัญหาไปได้

6) พ่อแม่ควรให้เด็กได้ใช้ความคิด โดยให้ข้อมูลให้มากที่สุด แต่การตัดสินใจต้องเป็นของแต่ละคน อย่าไปเป็นผู้ตัดสินใจให้เด็กอยู่เสมอ

7) ลักษณะครอบครัวเข้มแข็ง คือต้องมีความอ่อนโยน ไม่แข็งกระด้างทางจิตใจ

8) ต้องจัดกิจกรรมช่วยให้เกิดสิ่งที่เป็นสุนทรีย์

1.5 เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวในปัจจุบันที่กำลังขาดความเข้มแข็ง

1) ครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ปัญหาเมียน้อย ลูกติดยาเสพติด ลูกขาดวุฒิภาวะ ขาดความรัก self-esteem ให้อำนาจการให้ บริโภคนิยม ขาดสิ่งที่เป็นเกราะป้องกันไม่让他ไปทำสิ่งผิด

2) พ่อแม่ขาดความซื่อสัตย์ เห็นคนอื่นทำไม่รวดเร็ว เกิดความหวั่นไหว ทำดีได้ดีหรือเปล่า สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้จากพ่อแม่

3) เด็กมีความแตกต่างจากเพื่อน เห็นเพื่อนมีโน่นมีนี่แต่ฉันไม่มี สิ่งที่เกิดรอบตัวทำให้สับสน พ่อแม่จะต้องยืนหยัดในหลักการ เพราะถ้าพ่อแม่โกงเขาแล้วมาสอนลูกๆ ให้ซื่อสัตย์ ลูกจะไม่ฟังเพราะได้เห็นสิ่งไม่ดี

4) การไปทำงานอยู่ในแวดลอมคดโกง ทำให้มีแนวโน้มที่จะโอนอ่อนตามสภาพแวดลอม

5) สังคมปัจจุบันแข่งขันกัน มีผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็กๆ เพราะเด็กปัจจุบันอยากจะเป็นคนอื่น ไม่รู้จักการชื่นชมความดีความงามของคนอื่น เพราะคนมุ่งแข่งขันกันมากเกินไป เรียนก็อยากได้ที่ 1 แข่งขันก็ต้องชนะ แม้จะชนะโดยต้องทำร้ายผู้อื่น

มีผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่ผูกพันกัน ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ

6) การให้คนปฏิบัติศาสนกิจโดยทำเป็นแบบหน้าที่ก็จะได้ผล (เช่นในกรณีมอญ) บังคับให้ทำกิจกรรมทางศาสนา เดือนละอย่างน้อย 1 ครั้ง

7) พ่อแม่ไม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน เช่น เด็กขอเงินแม่ แต่แม่ไม่ให้ จึงหันไปขอพ่อแล้วพ่อให้ จะทำให้เกิดปัญหา รักและเกลียด

2. การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

2.1 เหตุการณ์สำคัญใดบ้างที่ส่งผลทำให้ครอบครัวเข้มแข็งยิ่งขึ้น

1) เมื่อมีปัญหา คนในครอบครัวร่วมกันแก้ปัญหา

2) เมื่อคนในครอบครัวเจ็บป่วย หรือมีปัญหา จะมีช่วยกันดูแล มีการเสียสละ จะเป็นข้อพิสูจน์ว่าครอบครัวเข้มแข็งหรือไม่ เช่น เมื่อภรรยาป่วยแล้วสามียังจะซื่อสัตย์ดูแลซึ่งกันและกันอยู่หรือไม่ ผู้หญิงไทยจะดูแลสามีเมื่อเจ็บป่วยเป็นอย่างดี

3) การเรียนรู้ชีวิตจากประสบการณ์ ทำให้ได้ข้อคิด ธรรมะ และความเห็นสำคัญของการดูแลคนในครอบครัว

2.2 จากครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง ... สูครอบครัวที่เข้มแข็ง จะทำอย่างไร

1) ถ้าครอบครัวมัวแต่มองสิ่งภายนอก อยากมีอยากเป็นในสิ่งที่เห็น ก็จะมุ่งหาเงินจนลืมดูแลลูก จะเข้ากับลักษณะได้อย่างก็จะเสียอีกอย่าง คือได้เงินแต่ไม่ได้ดูแลลูก ต้องตัดสินใจเลือกต้องรู้จักพอเพียงในเรื่องทรัพย์สินเงินทอง

2) การมีปัญหาในครอบครัว ปัจจุบันจะไม่อดทนต่อกัน เช่น แต่ก่อนเมื่อมีปัญหาครอบครัวสามีมีเมียน้อย ผู้หญิงภรรยา ก็จะอดทนเพราะรักสงสารลูก แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปผู้หญิงก็แยกตัวออกไป ไม่อดทนต่อปัญหา ยอมที่จะรับลูกไปดูแลเอง แต่ต้องพยายามไกล่เกลี่ยลูก เป็นแบบอย่างแก่ลูก

3) ชีวิตต้องพัฒนาอยู่เสมอ จากประสบการณ์ชีวิต ช่วยให้พัฒนาชีวิตครอบครัวด้วยบทเรียนที่ได้รับช่วยสอนให้พัฒนา ไม่มัวแต่เสียความรู้สึก ที่จะกระทบต่อสุขภาพจิต

4) ครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง ควรเปลี่ยนแปลงให้มีการยอมรับกันมากแค่ไหน มี commitment มีการตัดสินใจร่วมกัน

5) ในบางครอบครัวไม่ปรองดองกัน เมื่อมีลูกก็ช่วยให้กลับมาผูกพันปรองดองกันได้

6) ครอบครัวต้องมีเป้าหมาย มีการวางแผนเพื่ออนาคตไว้ด้วย

2.3 ครอบครัวจะรักษาความเข้มแข็งไว้ได้อย่างไร

1) พ่อแม่ที่มีตำแหน่งงานที่ดี ทำชื่อเสียงไว้ดี เป็นการสร้างสถานภาพทางสังคมให้ลูก เช่นพ่อแม่ ชื่อสัตย์ ลูกก็จะได้รับการยอมรับด้วย ดังนั้นถ้าครอบครัวดี ประสบความสำเร็จก็จะช่วยให้ลูกเป็นที่ยอมรับด้วยเช่นกัน

2) ในบางครอบครัว ต้องการให้ลูกได้ศึกษาต่อต่างประเทศ ยอมลาออกจากงานเพื่อไปอยู่กับลูกเสียสละเพื่อดูแลลูกไกล่เกลี่ยและต้องการให้ลูกประสบความสำเร็จ

3) การไกล่เกลี่ยหรือไม่ไกล่เกลี่ยก็ตาม ต้องมีความผูกพันกัน ไม่ใช่แค่ส่งเงินให้แล้วให้เรียนต่อเพียงเท่านั้น ไม่ใช่เพียงแค่โทรคุยกันแต่ต้องไกล่เกลี่ยกัน ถ้าลูกยังเล็กก็ต้องดูแลไกล่เกลี่ยมาก แต่ถ้าลูกโตแล้วอาจจะแยกได้บ้าง

4) บางครอบครัวแยกกันอยู่คนละประเทศ-พ่อ-แม่-ลูก ทำให้โอกาสมีเวลาร่วมกันและมีกิจกรรมร่วมกันได้น้อยลง ต้องสื่อสารเชื่อมโยงอยู่เสมอ ก็จะช่วยให้เป็นครอบครัวที่เข้มแข็งอยู่ได้

2.4 ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างทำให้ครอบครัวขาดความเข้มแข็ง

1) พ่อหรือแม่อยู่ติดกับลูกมากเกินไป จนแยกไม่ได้หรือเป็นห่วงมากเกินไปก็อาจจะมีผลทำให้ไม่เข้มแข็งในครอบครัวก็ได้

2) การเจ็บป่วยของคนในครอบครัวอาจจะเป็นโอกาสให้ครอบครัวกลับมารวมตัวกันหรืออาจจะแยกย้ายไม่ดูแลกันก็เป็นได้ทั้ง 2 ทาง

3) ครอบครัวที่พ่อหรือแม่ต้องไปทำงานที่อื่นในจังหวัดอื่น ประเทศอื่น ส่วนมากจะมีปัญหา คือ ฝ่ายชายอาจจะไม่ซื่อสัตย์ ฝ่ายหญิงก็เป็นได้เช่นกัน

มีผลการวิจัยของ ม.ธรรมศาสตร์ เกี่ยวกับข้าราชการสตรีที่ไม่สามารถย้ายติดตามสามี ทำให้ครอบครัวมีปัญหาทุก ทั้งความซื่อสัตย์ ปัญหาอื่นๆ ของครอบครัว

- 4) ครอบครัวที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อกัน คำพูดและการกระทำจะเป็นคนละอย่างกัน
- 5) ครอบครัวที่ไม่มีการวางแผนอนาคต จะทำให้เป็นครอบครัวที่ไม่เข้มแข็ง

ตาราง 14 ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว

องค์ประกอบหลัก ของความเข้มแข็งของครอบครัว	องค์ประกอบย่อย ของความเข้มแข็งของครอบครัว	ความถี่
I การทำหน้าที่ของครอบครัว	1. การจัดระเบียบครอบครัว	15
	2. การสื่อสารภายในครอบครัว	9
	3. การสร้างเสริมพัฒนาการสุขภาพ และชีวิต	41
II การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมี ความสุข	4. การผูกพันทางอารมณ์	7
	5. การให้เกียรติ	8
	6. การใช้เวลาร่วมกัน	8
III การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว	7. การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	9
	8. การแก้ไขปัญหาอุปสรรค	11
	9. การเป็นเอกภาพ	12

ผู้วิจัยเขียนนิยามศัพท์เฉพาะตามผลการสนทนากลุ่ม

ข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่มแล้ว นำมาประมวลและเรียบเรียงเขียนเป็นนิยามศัพท์เฉพาะได้ดังนี้

ความเข้มแข็งของครอบครัว หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข อันประกอบด้วย การทำหน้าที่ของครอบครัว การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข และการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว ดังนี้

หมวดที่ 1 การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตัวตามบทบาทที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปได้ตามปกติ ประกอบด้วย การจัดระเบียบครอบครัว การสื่อสารภายในครอบครัว และการสร้างเสริมพัฒนาการ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การจัดระเบียบครอบครัว หมายถึง การจัดสรรบทบาทหน้าที่ กฎระเบียบและขอบเขตโครงสร้าง การดูแลกันและกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

1.1.1 การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

- 1.1.2 การออกกฎระเบียบในครอบครัว
 - 1.1.3 การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล
 - 1.1.4 การได้รับผลจากการกระทำทั้งด้านบวกและด้านลบ
 - 1.2 การสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันของสมาชิกครอบครัวได้แก่
 - 1.2.1 การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว
 - 1.2.2 การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง
 - 1.2.3 การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน
 - 1.3 การสร้างเสริมพัฒนาการ หมายถึง การพัฒนาสมาชิกครอบครัวอย่างครบถ้วน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านภาวะทางอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านจิตวิญญาณและด้านสังคม ได้แก่
 - 1.3.1 การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสมกับวัย
 - 1.3.2 การออกกำลังกาย
 - 1.3.3 การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน
 - 1.3.4 การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน
 - 1.3.5 การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว
 - 1.3.6 การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย
 - 1.3.7 การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม
 - 1.3.8 การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย
 - 1.3.9 การอาสาช่วยเหลือสังคม
 - 1.3.10 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน
- หมวดที่ 2 การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักผูกพัน การยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวน่าอยู่น่าพึงพอใจ ประกอบด้วย การผูกพันทางอารมณ์ การให้เกียรติ และการใช้เวลาร่วมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
- 2.1 การผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงความรักใคร่ ห่วงใยที่มีต่อกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่
 - 2.1.1 การสัมผัสโอบกอดด้วยความรักใคร่
 - 2.1.2 การไต่ถามรับฟังด้วยความห่วงใย
 - 2.1.3 การแสดงความชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน
 - 2.2 การให้เกียรติ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการยอมรับนับถือต่อกันของสมาชิกครอบครัวได้แก่
 - 2.2.1 การให้ความเคารพนับถือ

2.2.2 การซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน

2.2.3 การตระหนักถึงคุณค่าของกันและกัน

2.3 การใช้เวลาร่วมกัน หมายถึง การจัดสรรเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

2.3.1 การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว

2.3.2 การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

หมวดที่ 3 การรักษาเสถียรภาพของครอบครัว หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงการช่วยเหลือกันให้อยู่รอด การร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างสมดุล ประกอบด้วย การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การเป็นเอกภาพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง การร่วมกันรับผิดชอบดูแลครอบครัวให้มีพอเพียงในการเป็นอยู่ ได้แก่

3.1.1 การประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้

3.1.2 การปรึกษาเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน

3.1.3 การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

3.2 การแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง การร่วมกันรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ได้แก่

3.2.1 การปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน

3.2.2 การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค

3.2.3 การสามารถรับมือได้กับปัญหาในภาวะคับขัน

3.3 การเป็นเอกภาพ หมายถึง การแสดงออกอันสื่อถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุขและการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกครอบครัว ได้แก่

3.3.1 การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก

3.3.2 การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล

3.3.3 การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า

3.3.4 การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

ภาคผนวก ค

ค่า IOC (Item – Objective – Congruency) ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
ของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

ตาราง 15 ค่าดัชนี IOC ของแบบสอบถามจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ	ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ คนที่					ค่าดัชนี IOC	หมายเหตุ
	1	2	3	4	5		
1.	1	1	1	1	-1	0.6	คัดเลือกไว้
2.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
3.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
4.	-1	1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
5.	1	-1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
6.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
7.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
8.	1	1	-1	1	0	0.4	นำไปปรับปรุง
9.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
10.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
11.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
12.	1	1	1	1	-1	0.6	คัดเลือกไว้
13.	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
14.	-1	1	1	1	-1	0.2	นำไปปรับปรุง
15.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
16.	1	0	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
17.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
18.	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
19.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
20.	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
21.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
22.	0	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
23.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
24.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
25.	1	1	-1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
26.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
27.	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้

28.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
29.	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
30.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
31.	1	1	-1	0	0	0.2	นำไปปรับปรุง
32.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
33.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
34.	-1	-1	1	0	0	-0.2	นำไปปรับปรุง
35.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
36.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
37.	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
38.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
39.	1	1	-1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
40.	-1	1	1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
41.	1	-1	1	1	0	0.4	นำไปปรับปรุง
42.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
43.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
44.	1	-1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
45.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
46.	0	-1	-1	1	1	0	นำไปปรับปรุง
47.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
48.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
49.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
50.	1	-1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
51.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
52.	1	-1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
53.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
54.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
55.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
56.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
57.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
58.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้

59.	0	0	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
60.	1	0	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
61.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
62.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
63.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
64.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
65.	1	0	1	1	0	0.6	คัดเลือกไว้
66.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
67.	1	1	-1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
68.	1	-1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
69.	1	0	-1	1	1	0.4	นำไปปรับปรุง
70.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
71.	0	0	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
72.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
73.	-1	1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
74.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
75.	0	0	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
76.	-1	0	1	1	1	0.4	นำไปปรับปรุง
77.	1	-1	1	1	0	0.4	นำไปปรับปรุง
78.	1	-1	-1	1	0	0	นำไปปรับปรุง
79.	1	-1	-1	0	1	0	นำไปปรับปรุง
80.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
81.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
82.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
83.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
84.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
85.	1	1	-1	0	1	0.4	นำไปปรับปรุง
86.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
87.	0	1	-1	1	1	0.4	นำไปปรับปรุง
88.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
89.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้
90.	1	1	1	1	0	0.8	คัดเลือกไว้

91.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
92.	1	-1	1	1	1	0.6	คัดเลือกไว้
93.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
94.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
95.	0	1	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
96.	1	-1	1	1	0	0.4	นำไปปรับปรุง
97.	1	-1	-1	1	1	0.2	นำไปปรับปรุง
98.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
99.	1	1	1	0	1	0.8	คัดเลือกไว้
100.	1	0	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้
101.	1	1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
102.	1	0	1	1	1	0.8	คัดเลือกไว้

หมายเหตุ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ลงมาผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
ก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อคำถามทั้งหมด 102 ข้อ นำไปปรับปรุง จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิกครอบครัว
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ (Reliability Analysis) ของเครื่องมือ
ต่อไป

ภาคผนวก ง

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายข้อ
โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม
(Item-Total Correlation)

**แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว
(ฉบับปรับปรุงแก้ไขแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น)**

ตาราง 16 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวรายข้อ

ข้อที่	Cor	ข้อที่	Cor	ข้อที่	Cor	ข้อที่	Cor	ข้อที่	Cor	ข้อที่	Cor
1	-.09	21	.24	41	.57	61	.17	81	.04	101	.45
2	.30	22	.20	42	.50	62	.56	82	.47	102	.51
3	.09	23	.35	43	.35	63	.57	83	.36		
4	.32	24	-.03	44	.46	64	.15	84	.61		
5	.17	25	.11	45	.62	65	.17	85	.41		
6	.39	26	.16	46	.38	66	.26	86	.34		
7	.31	27	.55	47	.41	67	.40	87	.40		
8	.29	28	.61	48	.35	68	.43	88	.50		
9	.15	29	.37	49	.44	69	.43	89	.42		
10	-.20	30	-.40	50	.09	70	.48	90	.39		
11	.09	31	.58	51	.29	71	.63	91	.46		
12	.42	32	.40	52	.26	72	.42	92	.28		
13	.25	33	.25	53	.59	73	.54	93	.58		
14	.16	34	.31	54	.52	74	.55	94	.32		
15	.18	35	.18	55	.36	75	.32	95	.31		
16	.00	36	.29	56	.52	76	.00	96	.53		
17	.25	37	.22	57	.31	77	.18	97	.48		
18	.30	38	-.01	58	.71	78	-.24	98	.30		
19	.17	39	.54	59	.44	79	.32	99	.39		
20	.12	40	.47	60	.67	80	.31	100	.12		

หมายเหตุ: Cor แทน ค่าความเชื่อมั่นโดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม
(Item-Total Correlation)

จากข้อคำถาม 102 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ (Try out) กับสมาชิกครอบครัวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 คนและนำมาพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่เหมาะสม โดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาร่วมกัน ดังนี้

1. ข้อคำถามที่มี Cor ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป
2. ข้อคำถามที่เหลืต้องครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของความเข้มแข็งของครอบครัวตามนิยามศัพท์เฉพาะ
3. ข้อคำถามที่ตัดออกไม่ทำให้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับลดลง

ทำให้สามารถคัดเลือกเหลือไว้ 63 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 ดังต่อไปนี้

ตาราง 17 ข้อคำถามที่ได้รับการคัดเลือกไว้

ข้อที่	ข้อความ	Cor	นิยามศัพท์เฉพาะด้านที่
1.	ทุกคนในครอบครัวช่วยกันคิดว่า ใครควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในบ้าน	.23	1.1.1
2.	ในครอบครัวของฉัน ไม่มีกฎเกณฑ์อะไร อยู่กันแบบสบายๆ	.37	1.1.2
3.	สมาชิกครอบครัวรู้สึกเครียดกับกฎระเบียบที่เข้มงวดในครอบครัว	.29	1.1.2
4.	บิดาหรือมารดาจะช่วยตัดสิน ในกรณีสมาชิกครอบครัวตกลงกันไม่ได้	.25	1.1.3
5.	สมาชิกครอบครัวแต่ละคนมีหน้าที่ของตนในบ้านซึ่งไม่ซ้ำซ้อนกัน	.34	1.1.3
6.	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและสมาชิกทุกคน	.42	1.1.4
7.	การละเมิดกฎระเบียบของครอบครัวทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและสมาชิกทุกคน	.30	1.1.4
8.	ครอบครัวของฉัน พุดคุยกันถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ	.26	1.2.1
9.	ครอบครัวของฉันเปิดโอกาสให้สมาชิกพูดแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้	.42	1.2.2
10.	เมื่อสมาชิกครอบครัวพุดคุยกันในเรื่องสำคัญ จะไม่ให้สิ่งรบกวน เช่น การใช้เครื่องมือสื่อสารหรือวิทยุโทรทัศน์ มาขัดจังหวะ	.38	1.2.2
11.	บ่อยครั้งที่สมาชิกครอบครัวเข้าใจไม่ตรงกัน แม้ได้ฟังเรื่องราวพร้อมๆกัน	.04	1.2.3
12.	สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจเรื่องการออกกำลังกายเท่าใดนัก	.51	1.3.1
13.	สมาชิกครอบครัวออกกำลังกายเป็นประจำ	.69	1.3.1
14.	สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ใส่ใจเรื่องอาหารที่เหมาะสมเพื่อรักษาสุขภาพ	.50	1.3.2
15.	ในครอบครัวของฉัน สมาชิกจะช่วยกันย้าเตือนไม่ให้สูบบุหรี่หรือเสพของมีนเมา	.61	1.3.2

16. สมาชิกครอบครัวให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของกันและกัน	.43	1.3.3
17. ในครอบครัวของฉัน สมาชิกแต่ละคนพยายามเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	.31	1.3.3
18. เวลาโกรธ สมาชิกครอบครัวจะพยายามควบคุมตนเองไว้ ไม่ใช้อารมณ์กับผู้อื่น	.47	1.3.4
19. สมาชิกครอบครัวต่างเตือนว่ากล่าวกันอย่างสร้างสรรค์ ไม่บั่นทอนจิตใจของกันและกัน	.31	1.3.4
20. สมาชิกครอบครัวชอบแบ่งปันสิ่งใหม่ๆที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆที่มีประโยชน์ให้กัน	.54	1.3.5
21. สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ค่อยปรึกษาหารือหรือสอนสั่งกันมากนัก	.43	1.3.5
22. สมาชิกครอบครัวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ทั้งสิ่งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย	.55	1.3.6
23. เมื่อมีเหตุการณ์ผิดทำนองคลองธรรมเกิดขึ้น สมาชิกครอบครัวจะพูดคุยแนะนำกันว่าอะไรคือความถูกต้องชอบธรรม	.62	1.3.7
24. บิดาหรือมารดาแสดงให้สมาชิกเห็นถึงค่านิยมและคตินิยมประจำใจทุกครั้งที่มีโอกาส	.51	1.3.7
25. บิดาหรือมารดาจะอธิบายถึงเหตุผลในการปฏิบัติศาสนกิจด้านต่างๆเพื่อให้สมาชิกเข้าใจและมีส่วนร่วม	.63	1.3.8
26. สมาชิกครอบครัวจะไปวัดหรือโบสถ์หรือมัสยิด ด้วยกันเสมอ	.40	1.3.8
27. ครอบครัวของฉันอาสาช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน	.51	1.3.9
28. ครอบครัวของฉันเชิญเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักมาร่วมสังสรรค์ในโอกาสพิเศษต่างๆ	.41	1.3.10
29. ครอบครัวของฉันมีกล่าวถึงเพื่อนบ้านด้วยความชื่นชมเสมอ	.54	1.3.10
30. ครอบครัวของฉัน แสดงออกความรักใคร่เอ็นดูต่อกันโดยการกอดสัมผัสหรือลูบหัวลูบหลัง	.31	2.1.1
31. ในครอบครัวฉัน สมาชิกไม่ได้สัมผัสถึงความรักเอื้ออาทรต่อกันเท่าใดนัก	.07	2.1.1
32. เมื่อฉันระบายเรื่องทุกข์ใจ สมาชิกครอบครัวจะเต็มใจรับฟัง	.59	2.1.2
33. เมื่อสมาชิกคนหนึ่งมีสีหน้าไม่สบายใจ สมาชิกคนอื่นๆจะสอบถามและพร้อมที่จะช่วยเหลือ	.59	2.1.2
34. เมื่อฉันทำสิ่งดีๆ ฉันจะได้รับการชื่นชมจากสมาชิกครอบครัว	.67	2.1.3
35. สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจกันและกันในยามมีความต้องการ	.69	2.1.3
36. เมื่อไปบ้านญาติ สมาชิกครอบครัวจะทำความเคารพญาติผู้ใหญ่ และทักทายพี่ ๆ น้อง ๆ	.29	2.2.1
37. สมาชิกครอบครัวแต่ละคนถือว่าคำปรึกษาแนะนำที่มีให้กันนั้นเป็นสิ่งสำคัญ	.62	2.2.1

ต้องให้ความสนใจ

38. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	.60	2.2.2
39. ในครอบครัวของฉัน การนอกใจในชีวิตสมรสถือเป็นสิ่งที่ผิด	.21	2.2.2
40. แม้บางคนในครอบครัวจะบกพร่องและมีข้อเสียหลายอย่าง แต่ทุกคนก็ยังเห็นข้อดีที่เขามีต่อครอบครัว	.54	2.2.3
41. แม้บางคนในครอบครัวจะดูเหมือนทำอะไรไม่ได้มาก แต่เขาก็เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเช่นกัน	.41	2.2.3
42. สมาชิกครอบครัวชอบใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน	.67	2.3.1
43. ฉันและสมาชิกครอบครัวรับประทานอาหารเย็นร่วมกันสม่ำเสมอ	.51	2.3.1
44. ครอบครัวของฉันจะใช้เวลาว่างในการพักผ่อนด้วยกัน	.48	2.3.2
45. สมาชิกครอบครัวของฉันมักจะออกไปพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านด้วยกัน	.34	2.3.2
46. บิดาหรือมารดาประกอบอาชีพที่มีรายได้ สามารถเลี้ยงชีวิตทุกคนในครอบครัวได้	.21	3.1.1
47. บิดาหรือมารดาเปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมออกความคิดเห็นในเรื่องการใช้จ่ายใช้สอยในบ้าน	.35	3.1.2
48. สมาชิกครอบครัวไม่มีปัญหาหนี้สิน หรือหากมีก็สามารถจัดการได้ โดยไม่หนักใจ	.55	3.1.2
49. ครอบครัวของฉันไม่เคยขาดสิ่งจำเป็น เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ค่าเล่าเรียน ค่าเช่าบ้าน เป็นต้น	.42	3.1.3
50. เมื่อมีปัญหา สมาชิกในครอบครัวมักปรึกษากันว่าจะแก้ไขปัญหาอย่างไร	.62	3.2.1
51. สมาชิกครอบครัวหันหน้ามาพูดคุยเรื่องขัดแย้งระหว่างกันอย่างเปิดเผยจริงใจ	.49	3.2.1
52. ทุกคนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆร่วมกันในขณะที่กำลังแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว	.56	3.2.2
53. ดูเหมือนสมาชิกครอบครัวไม่ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นจากปัญหาเลย ทำให้ปัญหาเดิมๆในครอบครัวยังเกิดขึ้นซ้ำอีก	.28	3.2.2
54. สมาชิกครอบครัวมองว่าทุกปัญหามีทางออก	.48	3.2.3
55. สมาชิกครอบครัวช่วยกันแก้ไขวิกฤติการณ์หรือปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในบ้านได้	.59	3.2.3
56. ในเวลาที่มีปัญหาเดือดร้อน คนในครอบครัวสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้	.67	3.3.1
57. เมื่อใครเจ็บป่วยหรือเดือดร้อน สมาชิกคนอื่นๆยินดีดูแลช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ	.38	3.3.1
58. สมาชิกพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเสมอๆว่าตั้งใจจะทำอะไรที่ดีให้แก่ครอบครัววงศ์	.52	3.3.2

ตระกูล

59. สมาชิกครอบครัวทำบางสิ่งบางอย่างเพื่ออุทิศให้แก่ครอบครัววงศ์ตระกูล	.55	3.3.2
60. ทุกปี ครอบครัวของฉันมีวันรวมญาติที่ทุกคนได้อยู่กันพร้อมหน้า	.39	3.3.3
61. สมาชิกครอบครัวและเครือญาติของฉันต่างคนต่างอยู่	.05	3.3.3
62. บิดาหรือมารดามักจะเล่าถึงประวัติวงศ์ตระกูลที่น่าภาคภูมิใจให้สมาชิกฟัง	.45	3.3.4
63. สมาชิกครอบครัวรู้สึกภาคภูมิใจในครอบครัววงศ์ตระกูลของตน	.45	3.3.4
64. ฉันมีสถานภาพในครอบครัวเป็น...บิดา=1, มารดา=2, บุตรชาย=3, บุตรหญิง=4		ทั่วไป

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว
ข้อคำถามและทิศทาง
การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลผล

แบบสอบถาม ความเข้มแข็งของครอบครัว

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีความประสงค์จะสอบถามความคิด ความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกที่เกี่ยวกับตัวท่านและสมาชิกครอบครัวของท่าน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวต่อไป

โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ จึงจะเป็นคำตอบที่สมบูรณ์และนำไปใช้ในการประมวลผลได้
แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัวฉบับนี้มีทั้งหมด 8 หน้า จำนวน 64 ข้อ

ตัวอย่าง

- โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวท่านและครอบครัวของท่าน
- แล้วโปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่คิดว่าตรงกับตัวท่านและครอบครัวของท่านมากที่สุด

1. ไม่ว่าบิดาหรือมารดาจะมีงานยุ่งเพียงใด ก็ยังจัดเวลาดูแลลูกได้เสมอ

_____	_____	— ✓ —	_____
ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก

แบบสอบถาม ความเข้มแข็งของครอบครัว

คำชี้แจง

- โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าเป็นจริงมากน้อยเพียงใดสำหรับตัวท่านและครอบครัวของท่าน
- แล้วโปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่คิดว่าตรงกับตัวท่านและครอบครัวของท่านมากที่สุด

กรุณาตอบตามจริงและตอบทุกข้อ

นิยามศัพท์เฉพาะด้านที่	ข้อที่	ข้อความ	ทิศทาง
1.1.1	1.	ทุกคนในครอบครัวช่วยกันคิดว่า ใครควรรับผิดชอบหน้าที่อย่างใดในบ้าน	+
1.1.2	2.	ในครอบครัวของฉัน ไม่มีกฎเกณฑ์อะไร อยู่กันแบบสบายๆ	-
1.1.2	3.	สมาชิกครอบครัวรู้สึกเครียดกับกฎระเบียบที่เข้มงวดในครอบครัว	-
1.1.3	4.	บิดาหรือมารดาจะช่วยตัดสิน ในกรณีสมาชิกครอบครัวตกลงกันไม่ได้	+
1.1.3	5.	สมาชิกครอบครัวแต่ละคนมีหน้าที่ของตนในบ้านซึ่งไม่ซ้ำซ้อนกัน	+
1.1.4	6.	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและสมาชิกทุกคน	+
1.1.4	7.	การละเมิดกฎระเบียบของครอบครัวทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและสมาชิกทุกคน	+
1.2.1	8.	ครอบครัวของฉัน พุดคุยกันถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ	+
1.2.2	9.	ครอบครัวของฉันเปิดโอกาสให้สมาชิกพูดแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้	+
1.2.2	10.	เมื่อสมาชิกครอบครัวพุดคุยกันในเรื่องสำคัญ จะไม่ให้สิ่งรบกวน เช่น การใช้เครื่องมือสื่อสารหรือวิทยุโทรทัศน์ มาขัดจังหวะ	+
1.2.3	11.	บ่อยครั้งที่สมาชิกครอบครัวเข้าใจไม่ตรงกัน แม้ได้ฟังเรื่องราวพร้อมๆกัน	-
1.3.1	12.	สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจเรื่องการออกกำลังกายเท่าใดนัก	-
1.3.1	13.	สมาชิกครอบครัวออกกำลังกายเป็นประจำ	+
1.3.2	14.	สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ใส่ใจเรื่องอาหารที่เหมาะสมเพื่อรักษาสุขภาพ	+
1.3.2	15.	ในครอบครัวของฉัน สมาชิกจะช่วยกันย้าเตือนไม่ให้สูบบุหรี่หรือเสพของมีเมา	+
1.3.3	16.	สมาชิกครอบครัวให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของกันและกัน	+
1.3.3	17.	ในครอบครัวของฉัน สมาชิกแต่ละคนพยายามเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	+

1.3.4	18.	เวลาโกรธ สมาชิกครอบครัวจะพยายามควบคุมตนเองไว้ ไม่ใช้อารมณ์กับผู้อื่น	+
1.3.4	19.	สมาชิกครอบครัวมักเตือนว่ากล่าวกันอย่างสร้างสรรค์ ไม่บั่นทอนจิตใจของกันและกัน	+
1.3.5	20.	สมาชิกครอบครัวชอบแบ่งปันสิ่งใหม่ๆที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆที่มีประโยชน์ให้กัน	+
1.3.5	21.	สมาชิกครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ค่อยปรึกษาหารือหรือสอนสั่งกันมากนัก	-
1.3.6	22.	สมาชิกครอบครัวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ทั้งสิ่งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย	+
1.3.7	23.	เมื่อมีเหตุการณ์ผิดทำนองคลองธรรมเกิดขึ้น สมาชิกครอบครัวจะพูดคุยแนะนำกันว่าอะไรคือความถูกต้องชอบธรรม	+
1.3.7	24.	บิดาหรือมารดาแสดงให้เห็นถึงค่านิยมและคตินิยมประจำใจทุกครั้งที่มีโอกาส	+
1.3.8	25.	บิดาหรือมารดาจะอธิบายถึงเหตุผลในการปฏิบัติศาสนกิจด้านต่างๆเพื่อให้สมาชิกเข้าใจและมีส่วนร่วม	+
1.3.8	26.	สมาชิกครอบครัวจะไปวัดหรือโบสถ์หรือมัสยิด ด้วยกันเสมอ	+
1.3.9	27.	ครอบครัวของฉันอาสาช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน	+
1.3.10	28.	ครอบครัวของฉันเชิญเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักมาร่วมสังสรรค์ในโอกาสพิเศษต่างๆ	+
1.3.10	29.	ครอบครัวของฉันมีกล่าวถึงเพื่อนบ้านด้วยความชื่นชมเสมอ	+
2.1.1	30.	ครอบครัวของฉัน แสดงออกความรักใคร่เอ็นดูต่อกันโดยการกอดสัมผัสหรือลูบหัวลูบหลัง	+
2.1.1	31.	ในครอบครัวฉัน สมาชิกไม่ได้สัมผัสถึงความรักเอื้ออาทรต่อกันเท่าใดนัก	-
2.1.2	32.	เมื่อฉันระบายเรื่องทุกข์ใจ สมาชิกครอบครัวจะเต็มใจรับฟัง	+
2.1.2	33.	เมื่อสมาชิกคนหนึ่งมีสับสนไม่สบายใจ สมาชิกคนอื่นจะสอบถามและพร้อมที่จะช่วยเหลือ	+
2.1.3	34.	เมื่อฉันทำสิ่งดีๆ ฉันจะได้รับการชื่นชมจากสมาชิกครอบครัว	+
2.1.3	35.	สมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจกันและกันในยามมีความต้องการ	+
2.2.1	36.	เมื่อไปบ้านญาติ สมาชิกครอบครัวจะทำความเคารพญาติผู้ใหญ่ และทักทายพี่ๆ น้อง ๆ	+
2.2.1	37.	สมาชิกครอบครัวแต่ละคนถือว่าคำปรึกษาแนะนำที่มีให้กันนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ต้องให้ความสนใจ	+

2.2.2	38.	สมาชิกในครอบครัวของฉันมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	+
2.2.2	39.	ในครอบครัวของฉัน การนอกใจในชีวิตสมรสถือเป็นสิ่งที่ผิด	+
2.2.3	40.	แม้บางคนในครอบครัวจะบกพร่องและมีข้อเสียหลายอย่าง แต่ทุกคนก็ยังเห็นข้อดีที่เขามีต่อครอบครัว	+
2.2.3	41.	แม้บางคนในครอบครัวจะดูเหมือนทำอะไรไม่ได้มาก แต่เขาก็เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเช่นกัน	+
2.3.1	42.	สมาชิกครอบครัวชอบใช้เวลาทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน	
2.3.1	43.	ฉันและสมาชิกครอบครัวรับประทานอาหารเย็นร่วมกันสม่ำเสมอ	+
2.3.2	44.	ครอบครัวของฉันจะใช้เวลาว่างในการพักผ่อนด้วยกัน	+
2.3.2	45.	สมาชิกครอบครัวของฉันมักจะออกไปพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านด้วยกัน	+
3.1.1	46.	บิดาหรือมารดาประกอบอาชีพที่มีรายได้ สามารถเลี้ยงชีวิตทุกคนในครอบครัวได้	+
3.1.2	47.	บิดาหรือมารดาเปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมออกความคิดเห็นในเรื่องการใช้จ่ายใช้สอยในบ้าน	+
3.1.2	48.	สมาชิกครอบครัวไม่มีปัญหาหนี้สิน หรือหากมีก็สามารถจัดการได้ โดยไม่หนักใจ	+
3.1.3	49.	ครอบครัวของฉันไม่เคยขาดสิ่งจำเป็น เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ค่าเล่าเรียน ค่าเช่าบ้าน เป็นต้น	+
3.2.1	50.	เมื่อมีปัญหา สมาชิกในครอบครัวมักปรึกษากันว่าจะแก้ไขปัญหายังไง	+
3.2.1	51.	สมาชิกครอบครัวหันหน้ามาพูดคุยเรื่องขัดแย้งระหว่างกันอย่างเปิดเผยจริงใจ	+
3.2.2	52.	ทุกคนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ร่วมกันในขณะที่กำลังแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว	+
3.2.2	53.	ดูเหมือนสมาชิกครอบครัวไม่ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นจากปัญหาเลย ทำให้ปัญหาเดิมๆ ในครอบครัวยังเกิดขึ้นซ้ำอีก	-
3.2.3	54.	สมาชิกครอบครัวมองว่าทุกปัญหามีทางออก	+
3.2.3	55.	สมาชิกครอบครัวช่วยกันแก้ไขวิกฤติการณ์หรือปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในบ้านได้	+
3.3.1	56.	ในเวลามีปัญหาเดือดร้อน คนในครอบครัวสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้	+
3.3.1	57.	เมื่อใครเจ็บป่วยหรือเดือดร้อน สมาชิกคนอื่นๆ ยินดีดูแลช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ	+

3.3.2	58.	สมาชิกพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเสมอว่าตั้งใจจะทำอะไรที่ดีให้แก่ครอบครัววงศ์ตระกูล	+
3.3.2	59.	สมาชิกครอบครัวทำบางสิ่งบางอย่างเพื่ออุทิศให้แก่ครอบครัววงศ์ตระกูล	+
3.3.3	60.	ทุกปี ครอบครัวของฉันมีวันรวมญาติที่ทุกคนได้อยู่กันพร้อมหน้า	+
3.3.3	61.	สมาชิกครอบครัวและเครือญาติของฉันต่างคนต่างอยู่	-
3.3.4	62.	บิดาหรือมารดามักจะเล่าถึงประวัติวงศ์ตระกูลที่น่าภาคภูมิใจให้สมาชิกฟัง	+
3.3.4	63.	สมาชิกครอบครัวรู้สึกภาคภูมิใจในครอบครัววงศ์ตระกูลของตน	+
ทั่วไป	64.	ฉันมีสถานภาพในครอบครัวเป็น...บิดา, มารดา, บุตรชาย, ธิดา	+

หมายเหตุ:

1. การให้คะแนน

ทิศทางบวก ให้คะแนนดังนี้ ได้แก่ ข้อ 1-63 ยกเว้น ข้อ 2, 3, 11, 12, 21, 31, 53, 61

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก

ทิศทางลบ ให้คะแนนดังนี้ ได้แก่ ข้อ 2, 3, 11, 12, 21, 31, 53, 61

<u>4</u>	<u>3</u>	<u>2</u>	<u>1</u>
ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก

ส่วนข้อ 64: ให้คะแนนดังนี้ บิดา=1, มารดา=2, บุตรชาย=3, บุตรหญิง=4

2. เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยรายข้อ

ค่าเฉลี่ยรายข้อ	การแปลผล
3.50-4.00	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ มาก
2.50-3.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ ปานกลาง
1.50-2.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ น้อย
1.00-1.49	มีความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ น้อยที่สุด

ภาคผนวก จ

ค่า IOC และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ตาราง 18 ค่า IOC ของผู้ทรงคุณวุฒิ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็ง
ของครอบครัว

ครั้งที่	เรื่อง	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC
		1	2	3	4	5	
1.	ปฐมนิเทศ	1	1	1	1	1	1
2.	การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการจัดระเบียบครอบครัว	1	1	1	1	1	1
3.	การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารภายในครอบครัว	1	1	1	1	1	1
4.	การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต	1	1	1	1	1	1
5.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการผูกพันทางอารมณ์	1	1	1	1	1	1
6.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการให้เกียรติ	1	1	1	1	1	1
7.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการใช้เวลาร่วมกัน	1	1	1	1	1	1
8.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	1	1	1	1	1	1
9.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรค	1	1	1	1	1	1
10.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการเป็นเอกภาพ	1	1	1	1	1	1
11.	ปัจฉินิเทศ	1	1	1	1	1	1

ผลสรุป: โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านการตรวจสอบโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ซึ่งเกณฑ์การประเมินว่าผ่านคือตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ทำให้แน่ใจว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวสามารถพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวได้ตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการให้เกียรติ ควรเน้นพี่น้องและสมาชิกในครอบครัวคนอื่นๆ นอกเหนือจากบิดามารดาด้วย อีกทั้งให้มีโอกาสได้แสดงออกภายนอกซึ่งออกมาจากความจริงใจที่เห็นคุณค่ากันและกัน ไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็ตาม โดยเริ่มต้นจากผู้ให้คำปรึกษาแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างในการให้เกียรติสมาชิกกลุ่มอย่างจริงจังก่อน
2. ให้คำนึงถึงเหตุผลในการเลือกใช้โมเดลต่างๆว่านำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยแตกต่างกันอย่างไร เช่น โมเดลเน้นโครงสร้าง โมเดลมิลาน โมเดลเน้นประสบการณ์ เป็นต้น
3. ควรตั้งชื่อเรื่องให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และระบุให้ชัดเจนว่าภายในแต่ละเรื่องสอดคล้องตรงกับองค์ประกอบย่อยของความเข้มแข็งของครอบครัวด้านนั้นๆอย่างไร

จากข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวได้ตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก ข

ผลการประเมินการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวผ่านการทดลองใช้ (Try out)

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

หมายเหตุ:

1. การให้คะแนนแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย
4	3	2	1

2. เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวมคิดเป็นรายข้อ

ค่าเฉลี่ยรายข้อ	แปลผล	แปลงเป็นคะแนน
3.50-4.00	ผ่าน	1
2.50-3.49		
1.50-2.49	ไม่ผ่าน	0
1.00-1.49		

3. เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยทั้งกลุ่ม

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวผ่านการตรวจสอบโมเดลจากการวิเคราะห์หลักฐานเชิงปริมาณ (Quantitative)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้และข้อคิดดีมาก สามารถนำไปใช้ได้โดยตรง
2. อยากให้มีเก้าอี้และโต๊ะเสริมเพิ่มใช้ประกอบการลงบันทึก
3. อากาศค่อนข้างร้อน อาจเพิ่มพัดลมหรือปรับเป็นใช้ห้องที่มีแอร์
4. วิทยากรเป็นกันเองและอธิบายเข้าใจง่าย
5. อยากให้มีการจัดอบรมดีๆ อย่างนี้อีก

จากข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก ซ

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

- ตารางแผนเชิงสรุปการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว (Family Group Counseling) เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
- รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
ตารางแผนเชิงสรุปการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว (Family group counseling)
เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	โมเดลและเทคนิค การให้คำปรึกษาครอบครัว
1.	ปฐมนิเทศ	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความพร้อมในการ พัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและ แสดงออก ดังนี้ 1. แสดงออกถึงความคุ้นเคยและไว้วางใจต่อกัน 2. ร่วมกันกำหนดกติกาและบทบาทต่อกัน 3. อภิปรายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความ คาดหวังในการพัฒนาฯ 4. ร่วมมือในการประเมินครอบครัวผ่าน แบบสอบถาม	โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) ● การเข้าร่วมและการปรับให้ เหมาะสม (Joining and accommodating) โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning)
2.	การทำ หน้าที่ของ ครอบครัว ตอนการจัด ระเบียบ ครอบครัว	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันทำการจัดระเบียบภายในครอบครัว ได้ ดังนี้ 1. บอกบทบาทหน้าที่ของตนในครอบครัว 2. กำหนดกฎระเบียบของครอบครัว 3. อธิบายขอบเขตและโครงสร้างการปกครอง ดูแลต่อกันในครอบครัว 4. อภิปรายถึงผลดีและผลเสียของการกระทำ ตามหน้าที่และกฎระเบียบครอบครัว	โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) ● การสร้างขอบเขต (Making boundary) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavior/Cognitive Model) ● การปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring)
3.	การทำ หน้าที่ของ ครอบครัว ตอน การสื่อสาร ภายใน	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถสื่อสารต่อกันได้อย่างเหมาะสม ดังนี้ 1. แสดงออกในการพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ในชีวิตและครอบครัว 2. ปฏิบัติการสื่อสารกันได้อย่างชัดเจน	โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ● เทคนิค"ฉัน"ประโยค (I statement)

	ครอบครัว	และตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง 3. แสดงออกในการพูดคุยที่สอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสม 4. ทดลองและปรับปรุงเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน	โมเดลการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน (Transactional Analysis) ● เทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้อง (Congruence communication)
4.	การทำหน้าที่ของครอบครัว ตอนการสร้างเสริมพัฒนาการ ตอนสุขภาพและชีวิต	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถสร้างเสริมพัฒนาการต่อกันได้อย่างครบถ้วน ดังนี้ 1. เลือกแนวทางในการพัฒนาสุขภาพกาย ได้แก่ การออกกำลังกาย, การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสม 2. อภิปรายถึงวิธีการพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์ ได้แก่ การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน, การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน 3. เลือกวิธีการพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว, การฝึกฝนทักษะการคิด 4. เลือกแนวทางในการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม, การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย, การพูดคุยเรื่องความหมายของชีวิต 5. อภิปรายวิธีการพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมและเกื้อหนุนกิจกรรมเพื่อสังคม, การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้านและชุมชน	โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การสะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavioral/Cognitive Model) ● การสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue)
5.	การใช้ชีวิตครอบครัว อย่างมีความสุข ตอน	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของการผูกพันทางอารมณ์ต่อกันและแสดงออกได้ดังนี้ 1. แสดงออกถึงการใกล้ชิดทางการสัมผัส 2. บรรยายความรู้สึกและคุณค่าของการฟัง	โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การปั้นครอบครัว (Family Sculpture) ● การฟัง (Active listening)

	การผูกพันทางอารมณ์	อย่างใส่ใจต่อกัน 3. แสดงออกถึงการชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน	● การให้กำลังใจ (Encouragement)
6.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขตอนการให้เกียรติ	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของการให้เกียรติต่อกันและแสดงออกได้ ดังนี้ 1. แสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันอย่างเต็มที่ 2. อภิปรายถึงความสำคัญของการซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน 3. แสดงความรู้สึกของการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน	โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) ● เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ● เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness)
7.	การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขตอนการใช้เวลาร่วมกัน	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เวลาร่วมกันและแสดงออกได้ ดังนี้ 1. เลือกเวลาและกิจกรรมเพื่อทำร่วมกันในครอบครัวอย่างเห็นคุณค่า 2. นัดหมายเพื่อออกไปพักผ่อนด้วยกันอย่างกระตือรือร้น	โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning) โมเดลเน้นพฤติกรรมและการรู้คิด (Behavioral/Cognitive Model) ● การตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill)
8.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวตอนการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถแสดงออกถึงการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ดังนี้ 1. อภิปรายถึงลักษณะการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้ 2. กำหนดวิธีเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน 3. อภิปรายถึงการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว	โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การอุปมา (Metaphor) โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning)
9.	การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวตอนการแก้ไข	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างเหมาะสม ดังนี้ 1. กำหนดวิธีการปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน 2. อภิปรายถึงการร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหา	โมเดลเน้นโครงสร้าง (Structural Model) ● เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model)

	ปัญหา อุปสรรค	อุปสรรค 3. แสดงออกในการรับมือกับปัญหาในภาวะ คับขันได้	● การมองภาพใหม่ (Reframe) โมเดลสร้างสรรคนิยม (Social constructionist Model) ● การถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions)
10.	การรักษา เสถียรภาพ ของ ครอบครัว ตอน การเป็น เอกภาพ	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าและ แสดงออกการเป็นเอกภาพในครอบครัวได้ ดังนี้ 1. บรรยายถึงคุณค่าการเกื้อกูลกันยามทุกข์ ยาก 2. พิจารณาคุณค่าในการอุทิศตัวเพื่อ ครอบครัววงศ์ตระกูล 3. เลือกแนวทางในการรวมตัวกันของเครือ ญาติอย่างพร้อมหน้า 4. แสดงความรู้สึกของการรำลึกประวัติวงศ์ ตระกูลร่วมกัน	โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning) โมเดลเน้นประสบการณ์ (Experiential Model) ● การเปิดเผยตนเอง (Self disclosure)
11.	ปัจจัยนิเทศ	เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความมั่นใจในการ พัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของครอบครัวไว้ อย่างต่อเนื่องหลังจากได้เข้าร่วมโมเดลการ พัฒนาฯ ดังนี้ 1. เลือกเทคนิคและแนวทางในการพัฒนาและ รักษาความเข้มแข็งของครอบครัวของตน ได้ในชีวิตจริง 2. บรรยายความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับ จากโมเดลการพัฒนาฯ	โมเดลมิลาน (Milan Model) ● การถามรอบวง (Circular questioning)

โมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว
เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 1
 เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง ปฐมนิเทศ

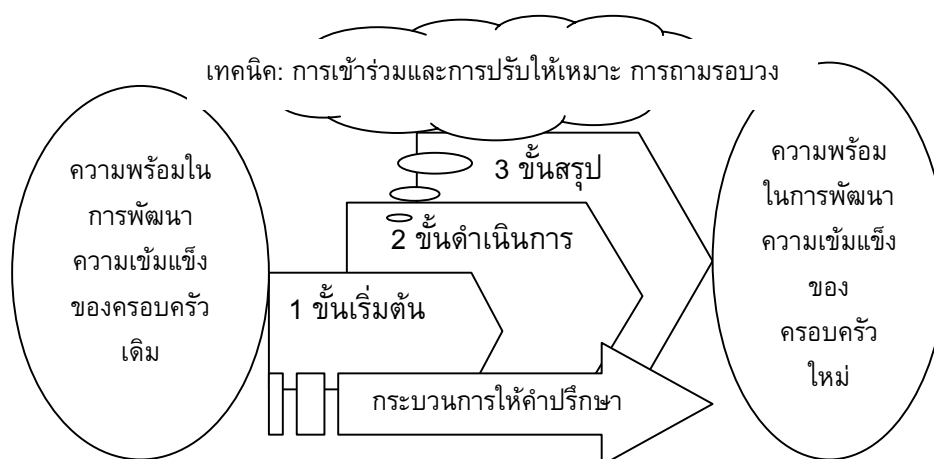
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความพร้อมในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและแสดงออกดังนี้

1. แสดงออกถึงความคุ้นเคยและไว้วางใจต่อกัน
2. ร่วมกันกำหนดกติกาและบทบาทต่อกัน
3. อภิปรายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความคาดหวังในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว
4. ร่วมมือในการประเมินครอบครัวโดยใช้แบบสอบถาม

สาระสำคัญ

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วยการพัฒนา 3 องค์ประกอบได้แก่ การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข การทำหน้าที่ของครอบครัวและการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายถัดไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining and accommodating) เป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพอย่างมีประสิทธิภาพกับครอบครัวเพื่อการบำบัด โดยการให้ความสนใจ การใช้ภาษาที่คล้ายคลึงทั้งภาษากายและคำพูด การติดตามเรื่องราวเพื่อทำความเข้าใจโดยไม่ขัดจังหวะ

2. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆ และต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจนครบวง เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆ และที่มีต่อกัน

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ อธิบายสาระสำคัญ
ผู้วิจัยกล่าวต้อนรับ แนะนำตัวเอง ให้ความสนใจแก่ผู้เข้าร่วมทุกคน พูดคุยเรื่องทั่วไป เพื่อความเป็นกันเอง
2. ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 1 พอสรุปได้ดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะ (Joining and accommodating) ใน“กิจกรรมอุ่นเครื่อง” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มทำความรู้จักคุ้นเคยและไว้วางใจกัน
 - 2.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular questioning) ใน“กติกากลุ่มและผลลัพธ์”เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายและกำหนดกติกาและบทบาทต่อกัน กำหนดวัตถุประสงค์และความคาดหวังในการเข้ากลุ่ม
 - 2.3 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว โดยขอให้สมาชิกกลุ่มช่วยตอบเพื่อประเมินครอบครัวได้อย่างเหมาะสม
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - 3.1 ผู้วิจัยถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - 3.2 ผู้วิจัยถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - 3.3 ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอกรายแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา
3. แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว (ดูจากภาคผนวก)

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษาและแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 1

กิจกรรมอุ่นเครื่อง

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างและแสดงออกถึงความคุ้นเคยและไว้วางใจต่อกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละคนจับกลุ่มบิดา กลุ่มมารดา กลุ่มบุตรธิดา จากนั้นทำความรู้จักกันในเรื่องเหล่านี้
ชื่อ ที่พักอาศัย อาชีพ สิ่งที่ชอบ ความถนัด
2. ให้สมาชิกครบครันรวมตัวกันช่วยกันพูดแนะนำเพื่อนใหม่ให้ได้อย่างน้อย 6 คน
โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการเข้าร่วมและการปรับให้เหมาะสม (Joining and accommodating) จากนั้นให้
กลุ่มบิดา กลุ่มมารดา กลุ่มบุตรธิดา จับคู่กันในกลุ่มของตน แล้วผูกผ้าปิดตาคนหนึ่งโดยให้อีกคนหนึ่งพาเดิน
รอบบริเวณ จากนั้นสลับกัน
3. ให้สมาชิกกลุ่มเล่าถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้
4. เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มร่วมอภิปรายว่า
 - อะไรทำให้คนเราไว้วางใจต่อกัน
 - อะไรอาจบั่นทอนความไว้วางใจที่มีต่อกันได้บ้าง
5. ผู้ให้คำปรึกษาให้ข้อคิดเห็นสำหรับพฤติกรรมที่เหมาะสมว่า
การเข้าร่วมพัฒนาครั้งนี้ ต้องอาศัยความไว้วางใจที่มีต่อกันซึ่งหมายถึงการรักษาความลับเป็น ไม่นำเรื่องที่
พูดคุยกันในกลุ่มของเราไปพูดที่อื่นอันจะทำให้เกิดผลเสียตามมาได้

กติกาและผลลัพธ์

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันกำหนดกติกาและบทบาทต่อกัน
2. เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และความคาดหวังในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาอธิบายกติกา โดยขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มดังนี้
 - เข้าร่วมครบ 11 ครั้งๆละประมาณ 90 นาที
 - ร่วมทำกิจกรรมและให้ความเห็นได้อย่างเปิดเผยจริงใจและทั่วถึงไม่ผูกขาด
 - ร่วมฟังและสนับสนุนแก่สมาชิกคนอื่นๆ
 - ร่วมกันรักษาความลับเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม
 2. ผู้ให้คำปรึกษาเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม
 3. ผู้ให้คำปรึกษาช่วยสมาชิกตั้งความคาดหวังในการเข้าร่วมกลุ่ม
- โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular questioning) โดยถามคำถามแล้วให้ตอบทีละคน ดังนี้
- ถ้าเปลี่ยนได้ อยากให้ตนเองและครอบครัวเป็นอย่างไรหลังเข้าร่วมกลุ่ม
 - ท่านคิดเห็นอย่างไรกับสิ่งที่สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆคาดหวัง

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 1

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
8.	เกิดความรู้สึกคุ้นเคย อ่อนน้อม ไว้วางใจซึ่งกันและกัน				
9.	มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ บทบาท วิธีดำเนินการให้ คำปรึกษาและประโยชน์ที่จะได้รับ				
10.	มีความพร้อมและยินดีที่จะเข้ารับการให้คำปรึกษา				
11.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 2

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการจัดระเบียบครอบครัว

วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันทำการจัดระเบียบภายในครอบครัวได้ดังนี้

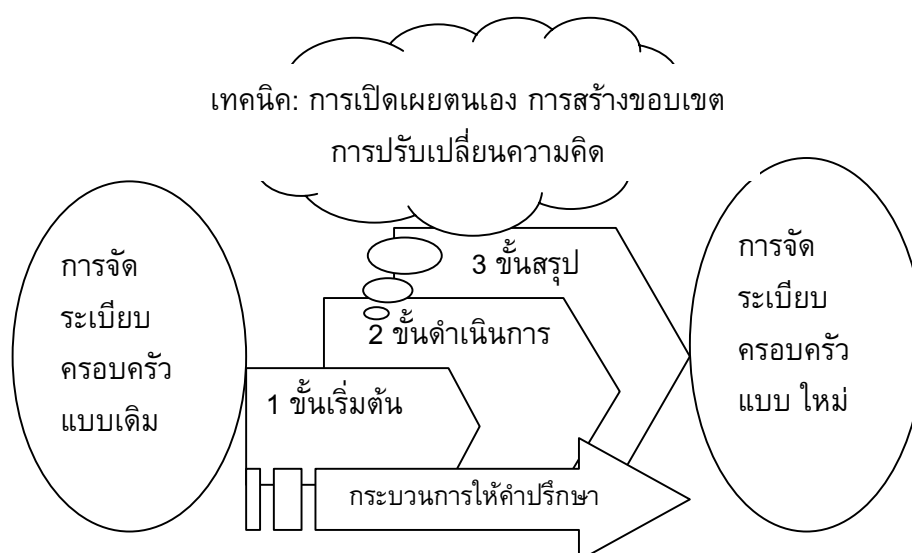
1. บอกบทบาทหน้าที่ของตนในครอบครัว
2. กำหนดกฎระเบียบของครอบครัว
3. อธิบายขอบเขตและโครงสร้างการปกครองดูแลต่อกันในครอบครัว
4. อภิปรายถึงผลดีและผลเสียของการกระทำตามหน้าที่และกฎระเบียบครอบครัว

สาระสำคัญ

การจัดระเบียบครอบครัว เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเป็นปกติ ครอบครัวที่มีการจัดระเบียบครอบครัว อาจสังเกตได้จาก การร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การออกกฎระเบียบในครอบครัว การกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการดูแล การได้รับผลจากการกระทำทั้งด้านรับรางวัลและการลงโทษ

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและการให้คำปรึกษารายกลุ่มต่างๆ ซึ่งส่งผลกระตุ้นให้เกิดปัจจัยการบำบัดต่างๆ ซึ่งทำให้การจัดระเบียบครอบครัวเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ดังภาพถัดไปนี้

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายถัดไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) เป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ให้แก่ตนเองและแก่ผู้อื่น
2. เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) เป็นการสร้างความชัดเจนและยึดหยุ่นอย่างเหมาะสมให้แก่ครอบครัวในเรื่องกฎระเบียบ โครงสร้างปกครองดูแล บทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อกัน โดยการผู้ให้คำปรึกษาตั้งคำถามและเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในเรื่องดังกล่าว
3. เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกครอบครัวสังเกตการตีความของตนเองในปัญหาครอบครัว ผ่านข้อมูลที่ได้จากสมาชิกคนอื่นๆ ต่อประเด็นเดียวกันและต่อกัน ซึ่งจะทำให้ตระหนักรู้และแก้ไขมุมมองของตนได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆ มา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการจัดระเบียบครอบครัวมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการจัดระเบียบครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 2 พอสรุปได้ดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ใน “ความสำคัญของหน้าที่และกฎระเบียบครอบครัว” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มบอกบทบาทหน้าที่ของตนในครอบครัวและกำหนดกฎระเบียบของครอบครัว
 - 2.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) ใน “ครอบครัวที่มีระบบระเบียบ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอธิบายขอบเขตและโครงสร้างการปกครองดูแลต่อกันในครอบครัว
 - 2.3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) ใน “การรักษากฎระเบียบครอบครัว” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงผลดีและผลเสียของการกระทำตามหน้าที่และกฎระเบียบครอบครัว
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าไปปรับใช้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ

2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่างการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 2

ความสำคัญของหน้าที่และกฎระเบียบครอบครัว

(Building shared meaning in family roles and rules)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อบอกบทบาทหน้าที่ของตนในครอบครัว
2. เพื่อกำหนดกฎระเบียบของครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แบ่ง 3 กลุ่มเป็นกลุ่มบุตรีดา กลุ่มบิดา กลุ่มมารดาแล้วระดมสมองในกลุ่มว่า
 - “ท่านมีบทบาทหน้าที่อะไรในครอบครัวบ้าง”
 - “ท่านรู้สึกอย่างไรกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว”
 - “บทบาทหน้าที่ดังกล่าวมีความหมายอย่างไรต่อครอบครัวบ้าง”
2. ให้แต่ละคนกลับคืนสู่ครอบครัว แล้วบุตรีดาเริ่มพูดก่อนถึงสิ่งที่ได้จากการระดมสมอง(เสร็จแล้วต่อยอดมารดา บิดา) จากนั้นผู้ให้คำปรึกษาถามสมาชิกครอบครัวแต่ละท่านใช้ เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ซึ่งเป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่ผู้อื่น ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในตนเองและให้แก่ผู้อื่น ดังนี้
 - “ท่านรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ท่านพูด”
 - “ท่านมีอะไรที่จะปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมบ้าง”
3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “ท่านจะปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมอะไรในบทบาทหน้าที่ของตนกับครอบครัวบ้าง”
4. ให้แบ่ง 3 กลุ่มเป็นกลุ่มบุตรีดา กลุ่มบิดา กลุ่มมารดาแล้วระดมสมองในกลุ่มว่า
 - “กฎระเบียบของครอบครัวมีอะไรบ้างที่เข้าทำและไม่เข้าทำ” “ท่านรู้สึกอย่างไรกับกฎระเบียบดังกล่าว”
 - “กฎระเบียบดังกล่าวส่งผลดีและผลกระทบอย่างไรต่อครอบครัวบ้าง”
5. ให้แต่ละคนกลับคืนสู่ครอบครัว แล้วร่วมกันอภิปรายในครอบครัวว่า
 - “กฎระเบียบอะไรที่ส่งผลดีต่อครอบครัวบ้าง” “กฎระเบียบอะไรที่หากปรับเปลี่ยนได้จะดีทีเดียว”
 - “กฎระเบียบอะไรที่ควรมีเพิ่ม จะเกิดประโยชน์ต่อครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น”
6. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “ครอบครัวของท่านจะปรับเปลี่ยนกฎระเบียบอะไรบ้างในครอบครัว”

ครอบครัวที่มีระบบระเบียบ (Organizing Family)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและกำหนดขอบเขตและโครงสร้างปกครองดูแลต่อกันในครอบครัว
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 หัวข้อแล้วระดมสมอง
 1. “เหตุการณ์ใดในครอบครัวที่ท่านรู้สึกว่าถูกก้ำกั้วลงในความเป็นส่วนตัวมากเกินไป”
 2. “เหตุการณ์ใดในครอบครัวที่ท่านต้องการให้ใครมาช่วยเหลือคลี่คลาย ไม่ใช่ปล่อยให้ท่านทำเอง”
 3. “เหตุการณ์ใดในครอบครัวที่ท่านรู้สึกว่าเป็นการออกคำสั่งหรือเข้มงวดมากเกินไป”
 4. “เหตุการณ์ใดในครอบครัวที่ท่านรู้สึกว่าตกลงกันไม่ได้ ไม่มีใครยอมใคร ไม่มีกรรมการตัดสิน”
2. สาธิตโดยเลือก 1 ครอบครัวให้แสดงเหตุการณ์ดังกล่าวแล้วพร้อมกันนั้นผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการสร้างขอบเขต (Making boundary) ซึ่งเป็นการช่วยครอบครัวให้ตั้งกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่และโครงสร้างการปกครองดูแลขึ้นใหม่ให้เหมาะสม โดยถามคำถามเหล่านี้
 - “ท่านและครอบครัวรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์นี้”
 - “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านและครอบครัวอยากให้เหตุการณ์นี้เป็นอย่างไร”
3. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเพื่อการมีขอบเขตและโครงสร้างปกครองดูแลที่เหมาะสมในครอบครัว ดังนี้
 - ขอบเขตที่เหมาะสมจะชัดเจน ไม่ซ้อนทับและมีความยืดหยุ่นเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกครอบครัว
 - โครงสร้างปกครองดูแลที่เหมาะสมจะกำหนดชัดเจนว่าใครมีสิทธิอำนาจเหนือใคร ไม่ซ้ำซ้อนและผู้อยู่ภายใต้การปกครองดูแลต้องนบถเชื่อฟังเพื่อโครงสร้างจะก่อประโยชน์ได้จริง
4. จากนั้นให้แต่ละครอบครัวอภิปรายร่วมกันว่า
 - “ท่านและครอบครัวรู้สึกอย่างไรกับเหตุการณ์ที่ได้จากการระดมสมอง”
 - “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านและครอบครัวอยากให้เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นอย่างไร”
5. จากนั้นแสดงเหตุการณ์ใหม่ตามที่ท่านและครอบครัวอยากให้เป็น แล้วแลกเปลี่ยนความรู้สึกและความคิดเห็นต่อกันและกัน
6. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “ท่านและครอบครัวจะกำหนดขอบเขตและโครงสร้างการปกครองดูแลอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับครอบครัวมากที่สุด”

การรักษาภาวะเบียบครอบครัว

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่อตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการกระทำตามหน้าที่และภาวะเบียบครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 หัวข้อแล้วอภิปรายในครอบครัว
 - การปฏิบัติตามภาวะเบียบในครอบครัวส่งผลดีอย่างไรต่อสมาชิกครอบครัวในปัจจุบันและอนาคตบ้าง
 - เหตุการณ์ใดบ้างที่ท่านเห็นว่าการไม่ทำตามภาวะเบียบครอบครัวแล้วเกิดผลเสียตามมา
 - อะไรที่ทำให้บางคนทำตามภาวะเบียบและบางคนไม่ทำตามภาวะเบียบ จะปรับปรุงอย่างไร
2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive restructuring) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้สังเกตความคิดมุมมองของกันและกันในแต่ละเรื่อง และได้เสริมสร้างกันผ่านข้อเสนอแนะในขณะนั้นๆ โดยถามสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ดังนี้
 - ท่านคิดอย่างไรกับสิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้นำเสนอ
 - ท่านมีสิ่งใดที่เห็นแตกต่างไปจากที่สมาชิกกลุ่มได้นำเสนอ
 - ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมให้แก่สมาชิกกลุ่มดังกล่าวบ้าง
3. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเพื่อตระหนักถึงผลดีและผลเสียของการกระทำตามหน้าที่และภาวะเบียบครอบครัว ดังนี้
 - หน้าที่กิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมและวุฒิภาวะจะช่วยให้เด็กเรียนรู้หน้าที่ รู้จักวางแผน มีระเบียบวินัยและรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความอดทน รับผิดชอบ
 - เด็กที่อ่อนระเบียบวินัยไม่เคารพกฎกติกา จะเข้าสังคมยาก ดังคำกล่าวที่ว่า “เขาตายเพราะขาดวินัยในชีวิต”
4. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะได้อย่างไรเพื่อให้สมาชิกครอบครัวรักษาภาวะเบียบได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 2

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันทำการ จัดระเบียบภายในครอบครัว				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	สามารถบอกบทบาทหน้าที่ของตนในครอบครัว				
10.	ช่วยกันกำหนดกฎระเบียบของครอบครัว				
11.	สามารถอธิบายขอบเขตและโครงสร้างการปกครองดูแลต่อ กันในครอบครัว				
12.	สามารถบอกถึงผลดีและผลเสียของการกระทำตามหน้าที่ และกฎระเบียบครอบครัว				
13.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 3

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารภายในครอบครัว

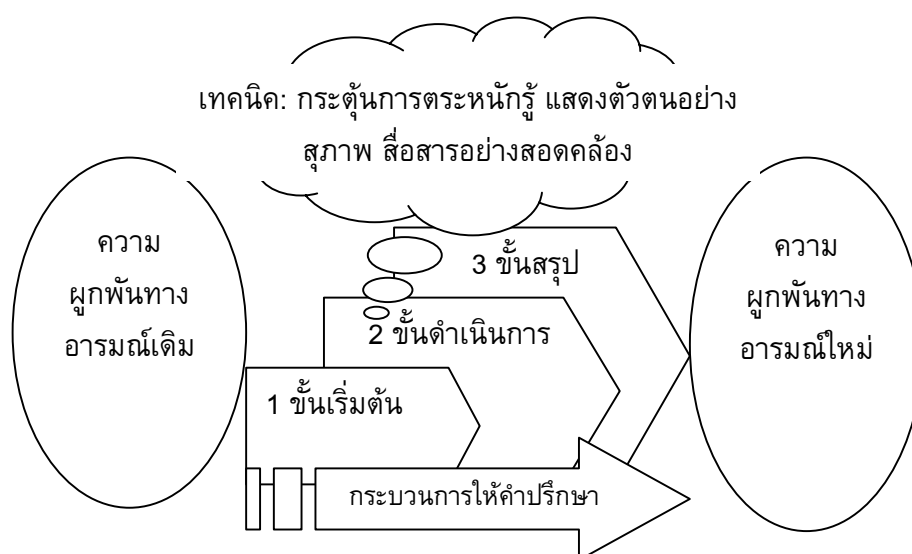
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสื่อสารต่อกันได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1. แสดงออกในการพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว
2. ปฏิบัติการสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง
3. แสดงออกในการพูดคุยที่สอดคล้องรับกันเหมาะสม
4. ทดลองและปรับปรุงเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

สาระสำคัญ

การสื่อสารภายในครอบครัว เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเป็นปกติ ครอบครัวที่มีการสื่อสารภายในครอบครัว อาจสังเกตได้จาก การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว การสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง การเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้คิด ทบทวนผ่านกิจกรรมสะท้อนตัวตน ได้แก่ การตอบคำถามเกี่ยวกับตนเองหรือสมาชิกกลุ่ม การวาดภาพที่เกี่ยวกับตนเอง การพูดเล่าถึงตนเอง ทำให้รู้สึกถึงตัวถึงสิ่งดีที่มีอยู่ในตนเองและเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับตนเอง

2. เทคนิค"ฉัน"ประโยค (I statement) เป็นการพูดความรู้สึก ความคิด ความต้องการของตนเอง เพื่อช่วยให้บุคคลได้กล้าบอกจุดยืน, กล้าปฏิเสธ, กล้าแสดงความเป็นตัวเองอย่างสุภาพให้ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอารมณ์ความรู้สึกต่อกันในครอบครัว แทนที่จะเก็บกดไว้ หรือฝากให้คนอื่นพูดแทน หรือพูดอย่างใช้อารมณ์ต่อกันทำได้โดยอาศัยขั้นตอน 4 ขั้น
 - ก) ฉัน... : เริ่มต้นประโยคด้วยสรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ฉัน, ผม,หนู, ดิฉัน, ชื่อตนเอง เป็นต้น
 - ข) บอกความรู้สึก-ความต้องการ : กล่าวอย่างนุ่มนวลสุภาพ, กล่าวลักษณะขอความช่วยเหลือ
 - ค) อธิบายเหตุผล : บอกความจำเป็น, พูดถึงผลที่ดีที่จะได้รับ
 - ง) ถามความเห็น : จะดีมั้ย คิดว่าอย่างไร คงไม่ว่าอะไรนะ
3. เทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้อง (Congruence communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่สอดคล้องคล้อยตามกัน ไม่ขัดแย้งกัน ไม่มีนัยอื่นแอบแฝง ซึ่งเป็นผลมาจากท่าทีภายในที่เข้าใจ ยอมรับและจริงใจต่อกัน

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธ ์ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการสื่อสารภายในครอบครัวมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการสื่อสารภายในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
- 4 ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 3 พอสรุปได้ดังนี้
 - 4.1 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ใน “แผนที่ชีวิต” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว
 - 4.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิค"ฉัน"ประโยค (I statement) ใน “การฝึกพูดเปิดใจ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง
 - 4.3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้อง (Congruence communication) ใน “รูปแบบของการสื่อสาร” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มสามารถพูดคุยสอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสม
 - 4.4 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ใน “การเสริมสร้างความเข้าใจในการสื่อสาร” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน
- 5 ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร

- สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอกแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่างการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 3

แผนที่ชีวิต (Map of life)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงออกในการพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละคนในครอบครัววาดเหตุการณ์ลงในกระดาษ A4 ที่ได้รับ โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ผ่านการวาดเขียนและพูดสิ่งที่วาด ซึ่งจะทำให้สมาชิกระลึกได้และตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับตน อันจะช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและต่อกันได้มากยิ่งขึ้น
 - วาดเหตุการณ์ที่สำคัญในชีวิตในส่วนครึ่งบน
 - วาดเหตุการณ์ที่น่าสนใจในสัปดาห์นี้ในส่วนครึ่งล่าง
 - จากนั้นเล่าถึงสิ่งที่วาดให้สมาชิกครอบครัวฟัง
2. ให้แต่ละคนในกลุ่มได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้
3. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเกี่ยวกับการพูดคุยกันในครอบครัว ดังนี้
 - การพูดคุยกันได้อย่างเปิดเผยจริงใจทั้งสุขและทุกข์เป็นดังภูมิคุ้มกันที่ดีในครอบครัว เพราะจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ตั้งแต่ต้นทาง
 - การตั้งเวลาและโอกาสที่เหมาะสมจะช่วยให้ทุกคนได้พูดคุยกันอย่างทั่วถึงและลงลึกได้
4. ให้แต่ละครอบครัวร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะอย่างไรเพื่อเอื้อต่อ"การพูดคุยกันถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว" ได้มากยิ่งขึ้น

การฝึกพูดเปิดใจ

(Exercise to open communication)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่อปฏิบัติการสื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและภาษาท่าทาง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาอธิบายและสาธิตการใช้เทคนิค"ฉัน"ประโยค (I statement) ซึ่งมีสรุปดังนี้
 เทคนิค"ฉัน"ประโยคเป็นการพูดความรู้สึก ความคิด ความต้องการของตนเอง เพื่อช่วยให้บุคคลได้กล้าบอกจุดยืน, กล้าปฏิเสธ, กล้าแสดงความเป็นตัวเองอย่างสุภาพให้ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านอารมณ์ความรู้สึกต่อกันในครอบครัว แทนที่จะเก็บกดไว้ หรือฝากให้คนอื่นพูดแทน หรือพูดอย่างใช้อารมณ์ต่อกันทำได้โดยอาศัยขั้นตอน 4 ขั้น
 - ก. ฉัน... : เริ่มต้นประโยคด้วยสรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ฉัน, ผม,หนู, ดิฉัน, ชื่อตนเอง เป็นต้น
 - ข. บอกความรู้สึก-ความต้องการ : กล่าวอย่างนุ่มนวลสุภาพ กล่าวลักษณะขอความช่วยเหลือ
 - ค. อธิบายเหตุผล : บอกความจำเป็น พูดถึงผลที่ดีที่จะได้รับ
 - ง. ถามความเห็น : จะดีมั้ย คิดว่าอย่างไร คงไม่ว่าอะไรนะ
2. ให้แต่ละคนในครอบครัววาดหรือเขียนเหตุการณ์เหล่านี้ลงในกระดาษA4 ที่ได้รับ
 - เหตุการณ์ใดในครอบครัวที่ท่านรู้สึกไม่พอใจและยากจะพูด?
 - เหตุการณ์ที่สมาชิกครอบครัวบางคนทำให้ท่านรู้สึกไม่พอใจครั้งล่าสุด คือ?
 - เหตุการณ์ใดที่ท่านมีความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่ไม่กล้าแสดงออก?
3. เลือก 1 ครอบครัวมานำเสนอเหตุการณ์ที่ได้เขียนไว้และสาธิตการใช้เทคนิค"ฉัน"ประโยค
4. เปิดโอกาสให้แต่ละครอบครัวได้ใช้เทคนิค"ฉัน"ประโยคในเหตุการณ์ที่เขียนไว้
5. ให้แต่ละคนในกลุ่มได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 "ท่านและครอบครัวจะอย่างไรเพื่อเอื้อต่อการพูดคุยกันถึงสิ่งที่ค้างคาใจต่อกันได้เหมาะสมยิ่งขึ้น"

รูปแบบของการสื่อสาร (กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงออกในการพูดคุยที่สอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาเลือกบิดาหรือมารดา 3 ท่าน กับ บุตรธิดา 1 คู่แล้วให้สื่อสารตามระบุดังนี้
บุตรธิดา “ขอช่วยอธิบายการบ้านข้อนี้ให้หน่อยครับ”
ผู้ปกครอง 1 “มาซิ กำลังว่างพอดี”
ผู้ปกครอง 2 “กำลังยุ่งนะ ไปหาคนอื่นก่อนนะ”
ผู้ปกครอง 3 “เรื่องเล่นเกมสละแก่นัก พ่อเรื่องเรียนล่ะไม่เห็นเก่งเหมือนเล่นเกมส้าง”
2. ให้บุตรธิดาบอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น
3. ผู้ให้คำปรึกษาอธิบายถึงการสื่อสาร 3 รูปแบบ และใช้เทคนิคสื่อสารอย่างสอดคล้องปรับแก้ให้เหมาะสม
 - การสื่อสารแบบคล้อยตาม เป็นการพูดคุยที่ผู้ตอบบออย่างสอดคล้องกัน เห็นด้วยกัน อันมาจากท่าทีที่เข้าใจ ยอมรับ จริใจต่อผู้พูด ดังตัวอย่างผู้ปกครองคนที่ 1
 - การสื่อสารแบบขัดแย้ง เป็นการพูดคุยที่ผู้ตอบแสดงความไม่เห็นด้วย หรือ ขัดแย้ง อย่างตรงไปตรงมา อันมาจากท่าทีที่ไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับผู้พูด ดังผู้ปกครองคนที่ 2
 - การสื่อสารแบบมีแฝงความหมายอื่น เป็นการพูดคุยที่ผู้ตอบสื่ออย่างไม่ตรงไปตรงมา มีความหมายอื่นแฝงอยู่ อันมาจากท่าทีที่ไม่จริงใจ ไม่ยอมรับผู้พูด

การปรับแก้ที่เหมาะสมทำได้โดยเริ่มจากท่าทีในใจของผู้ตอบให้กอปรด้วย การยอมรับ จริใจและเข้าใจผู้พูดก่อนจะตอบกลับไป
4. ให้แต่ละคนในกลุ่มได้บอกถึง สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
“ครั้งสุดท้ายที่สมาชิกครอบครัวพูดกันไม่ค่อยเข้าใจกัน เป็นเรื่องอะไร ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ จะเปลี่ยนการพูดคุยเป็นอย่างไร”

การเสริมสร้างความเข้าใจในการสื่อสาร

(Enhancing interpretation communication)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองและปรับปรุงเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. เลือกสมาชิกท่านหนึ่งเพื่อตอบคำถาม 3 ข้อเหล่านี้
 - หากวันนี้เป็นวันเกิดของท่าน ท่านอยากให้เป็นอย่างไ
 - แต่หากไม่มีใครสนใจท่านเลยในวันเกิด ท่านจะรู้สึกอย่างไร
 - และถ้าเปลี่ยนได้อยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรในวันเกิดของท่าน
2. ให้สมาชิกครอบครัวสรุปสิ่งที่สมาชิกท่านนั้นตอบสัก 2-3 ท่าน
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ได้ช่วยสรุป ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) เพื่อให้บุคคลได้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกและเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น อันจะทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง โดยถามเพิ่มว่า
 - สังเกตจากภาษาท่าทาง ท่านคิดว่ามีอะไรที่สมาชิกต้องการจะสื่ออีกบ้างหรือไม่
 - สังเกตอารมณ์ความรู้สึกแล้ว ท่านคิดว่าสมาชิกกำลังสื่อความรู้สึกอะไร
 - จากเนื้อหาที่พูดสรุป ท่านมีอะไรที่จะเพิ่มเติมให้ครบถ้วนอีกหรือไม่
4. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเกี่ยวกับการเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน ดังนี้
 - ไม่เพียงสนใจที่เนื้อหาแต่ให้ใส่ใจที่อารมณ์ความรู้สึกไปพร้อมกันด้วย
 - ภาษาท่าทางสื่อความหมายที่ตรงกับความเป็นจริงมากกว่าภาษาคำพูด
5. ให้แต่ละคนในกลุ่มได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า

“ท่านและครอบครัวจะอย่างไรเพื่อสามารถเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกันอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น”

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 3

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสื่อสาร ต่อกันได้อย่างเหมาะสม				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	สามารถพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและครอบครัว				
10.	สื่อสารกันได้อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาด้วยคำพูดและ ภาษาท่าทาง				
11.	สามารถพูดคุยสอดคล้องรับกันอย่างเหมาะสม				
12.	สามารถเข้าใจความหมายสิ่งที่สื่อสารได้ตรงกัน				
13.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

**รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว
เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 4
เวลาที่ใช้ 90 นาที**

เรื่อง การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิต

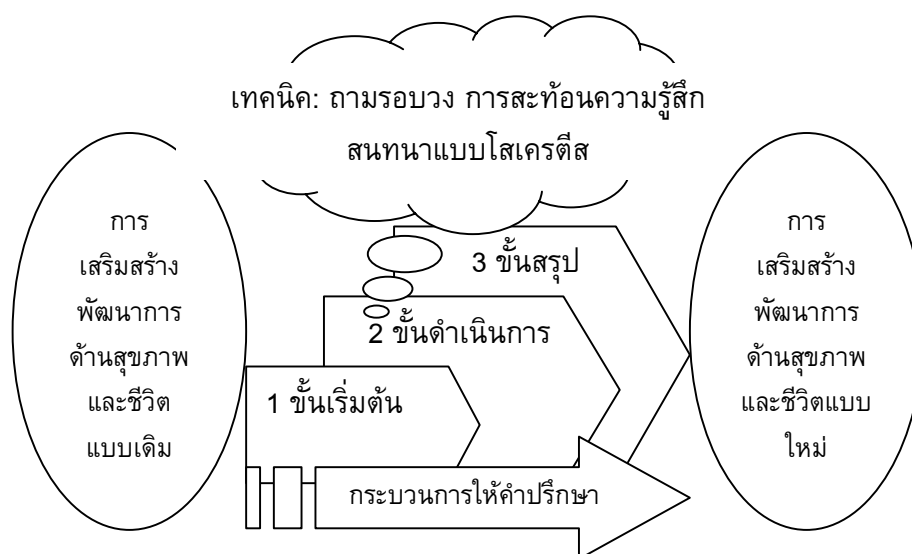
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิตได้อย่างครบถ้วน ดังนี้

1. เลือกแนวทางในการพัฒนาสุขภาพกาย ได้แก่ การออกกำลังกาย, การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสม
2. อภิปรายถึงวิธีการพัฒนาสุขภาพทางอารมณ์ ได้แก่ การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน , การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน
3. เลือกวิธีการพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว, การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย
4. เลือกแนวทางในการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม, การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย
5. อภิปรายวิธีการพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การอาสาช่วยเหลือสังคม, การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

สาระสำคัญ

การสร้างเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพและชีวิตอย่างครบถ้วน เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเป็นปกติ ครอบครัวควรมีการสร้างเสริมพัฒนาการอย่างครบถ้วน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพทางอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านจิตวิญญาณและด้านสังคม ได้แก่ การออกกำลังกาย การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสม การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน การประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย การอาสาช่วยเหลือสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายถัดไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษารอบครัว

1. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆและต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจนครบวง เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆและที่มีต่อกัน
2. เทคนิคการสะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) เป็นการให้ผู้ให้คำปรึกษาพูดความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นกับสมาชิกกลับไปให้สมาชิกคนนั้นๆได้รับรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนักและเข้าใจในอารมณ์ตนเองมากยิ่งขึ้น
3. เทคนิคสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) เป็นชุดคำถามที่ช่วยให้สมาชิกกลุ่มครอบครัวคิดใช้เหตุผลเพื่อหาความหมายและคุณค่าในชีวิต ผ่านสถานการณ์ที่ขัดแย้งด้านผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งบุคคลต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งพร้อมกับให้เหตุผล อันจะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความเชื่อ ค่านิยมและคุณธรรมของตนเองและเห็นแนวทางในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมต่อไป ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่
 - ก) ผู้ให้คำปรึกษานำเสนอสถานการณ์ที่มีลักษณะขัดแย้งทางผลประโยชน์และความต้องการ
 - ข) ถามสมาชิกกลุ่มว่าจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด โดยให้อภิปรายความคิดเห็นที่แตกต่างของกันและกันด้วยว่ามีข้อดี ข้อจำกัดอย่างไรด้วย
 - ค) ถามให้คิดถึงเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับที่สูงขึ้น ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เคารพกฎระเบียบสังคม มนุษยธรรมและคติธรรม ไม่เพียงคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น
 - ง) ให้สมาชิกกลุ่มทบทวนการตัดสินใจและให้เหตุผลอีกครั้งหนึ่ง

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธ ์ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย

- ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปบททวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
- ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการสร้างเสริมพัฒนาการมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
- ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการสร้างเสริมพัฒนาการในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย

1. ขั้นตอนการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 4 พอสรุปได้ดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคถามรอบวง(Circular question) ใน “ครอบครัวแข็งแรง” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มเลือกแนวทางในการพัฒนาสุขภาพกายและวิธีการพัฒนาด้านสังคม

ผู้วิจัยใช้เทคนิคสะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) ใน “การอ่านใจ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงวิธีการพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์

ผู้วิจัยใช้เทคนิคสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) ใน “เรียนรู้คำนิยม” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มเลือกวิธีการพัฒนาสติปัญญาและแนวทางในการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ

2. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป

- ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
- ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
- สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอกแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 4

ครอบครัวแข็งแรง

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเลือกแนวทางในการพัฒนาสุขภาพกาย ได้แก่ การออกกำลังกาย การดูแลด้านอาหารที่เหมาะสม
2. เพื่ออภิปรายวิธีการพัฒนาด้านสังคม ได้แก่ การอาสาช่วยเหลือสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 หัวข้อแล้วระดมสมอง

- จะทำอะไรให้สมาชิกครอบครัวทุกคนมีสุขภาพแข็งแรงอยู่เสมอ
- จะทำอะไรให้สมาชิกครอบครัวทุกคนออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ
- จะรับประทานอาหารอย่างไรให้สมาชิกครอบครัวทุกคนมีสุขภาพดีสมวัย
- ควรลด ละ เลิกสุรา บุหรี่ สิ่งเสพติดต่างๆอย่างไรเพื่อสมาชิกครอบครัวทุกคนแข็งแรง
- สมาชิกครอบครัวจะมีส่วนอาสาช่วยเหลือสังคมอย่างไรได้บ้าง
- จะทำอะไรจึงมีความสนิทสนมคุ้นเคยและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคถามรอบวง(Circular question) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดได้แสดงความคิดเห็นจนครบวง ทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องและแต่ละคนได้เข้าใจกันและกันมากยิ่งขึ้น

2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ แล้วถามให้ผู้อื่นร่วมเสนอความคิดเห็น
3. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเพื่อพัฒนาครอบครัวด้านกายและสังคม ดังนี้
 - ออกกำลังกายที่ได้ผลควรสัปดาห์ละอย่างน้อย 3 ครั้งๆละ อย่างน้อย 30 นาที
 - ควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่และให้ทุกมื้ออย่างน้อยมีผักสัก 1 ฝ่ามือหรือผลไม้สัก 1 ผล
 - การให้เป็นเหตุให้เกิดความสุขยิ่งกว่าการรับ และการช่วยเหลือสังคมและเพื่อนบ้านวันนี้จะส่งผลดีต่อครอบครัวในวันข้างหน้า ดุจ “น้ำที่ไม่เสียปลาก็ไม่ตาย”
4. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะทำอะไรเพื่อให้สมาชิกครอบครัวดูแลสุขภาพและช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

การอ่านใจ

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

เพื่ออธิบายถึงวิธีการพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์ได้แก่ การรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน , การ
 ประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาแสดงสีหน้าท่าทางแล้วให้สมาชิกกลุ่มตอบว่ากำลังรู้สึกอย่างไร
 - อาการวิตกกังวล อาการเศร้าเสียใจ อาการโกรธไม่พอใจ อาการใช้ความคิด อาการเครียด อาการดีใจ
2. ให้แต่ละครอบครัวแลกเปลี่ยนกันว่า เมื่อตนเองมีอาการเหล่านี้จะสังเกตได้อย่างไร และจะให้ช่วยเหลือ
 หรือตอบสนองอย่างไร ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคสะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) ทำให้บุคคล
 ตระหนักและเข้าใจในอารมณ์ตนเองมากยิ่งขึ้น
 - อาการวิตกกังวล อาการเศร้าเสียใจ อาการโกรธไม่พอใจ อาการใช้ความคิด อาการเครียด อาการดีใจ
3. ให้แต่ละคนในครอบครัวช่วยกันอธิบายว่า “หากตนเองทำบางอย่างไม่เหมาะสม จะให้ผู้อื่นตักเตือนว่า
 กล่าวอย่างไรจึงจะไม่โกรธ”
4. ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำเทคนิคการว่ากล่าวอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่
 - ก) ชื่นชมสิ่งดี ข) บอกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ค) เสนอทางเลือกที่เป็นไปได้ ง) บอกผลดีที่จะได้รับ
5. ให้แต่ละครอบครัวฝึกว่ากล่าวอย่างสร้างสรรค์ โดยให้สมาชิกคนหนึ่งเริ่มจากประโยคว่า
 “ถ้าเปลี่ยนได้ อยากให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนอะไร” จากนั้นให้สมาชิกคนอื่น ๆ ใช้เทคนิคว่ากล่าวอย่างสร้างสรรค์ แล้ว
 เวียนจนครบ
6. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอธิบายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะทำอะไรเพื่อให้สมาชิกครอบครัวไวในการรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกันและ
 สามารถประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกันได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

เรียนรู้ค่านิยม

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเลือกวิธีการพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว, การฝึกคิดให้แตกต่างหลากหลาย
2. เพื่อเลือกแนวทางในการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ การถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม, การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันอย่างเข้าใจความหมาย

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 หัวข้อแล้วอภิปรายในครอบครัว
 - จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัวได้อย่างไร
 - หลายครั้งผู้ใหญ่ไม่ชอบที่เด็กจะคิดแตกต่างไปจากตน ท่านคิดว่าเพราะเหตุใด มีผลดีผลเสียอย่างไร และจะอย่างไรเพื่อให้ผู้ใหญ่จะไม่ไปกั้นขวางความคิดสร้างสรรค์แต่สนับสนุนได้อย่างเหมาะสม
 - จะอย่างไรจึงถ่ายทอดคตินิยมค่านิยมและการปฏิบัติศาสนกิจให้แก่สมาชิกครอบครัวอย่างได้ผล
2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ แล้วถามให้ผู้อื่นร่วมเสนอความคิดเห็น โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคสนทนาแบบโสเครตีส (Socratic dialogue) ซึ่งเป็นการตั้งคำถามเชิงค่านิยมและคุณธรรม เพื่อช่วยให้สมาชิกคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลเชิงจริยธรรม
3. ให้แต่ละครอบครัวเลือกกรณีศึกษา 1 เรื่องแล้วอภิปรายในครอบครัว

กรณีศึกษาที่ 1 หากเพื่อนที่ท่านรัก มีกลิ่นตัวแรง ไม่เป็นที่ชอบพอของผู้พบเห็น ลูกจะอย่างไร (เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อพร้อมให้เหตุผล)

- ก) ซื้อมาหรือนำมาดับกลิ่นตัวให้ ข) บอกเพื่อนตรงๆ ว่า เธอควรอาบน้ำบ่อยๆ ค) เขียนโน้ตบอกเพื่อนโดยที่ไม่ลงชื่อ ง) หยัดคบหาเพื่อนคนนี้ไปก่อน จ) เงยๆ ไม่ทำอะไร

กรณีศึกษาที่ 2 เรื่องน้ำท่วม

สมบุญ ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมาแล้วหลายแห่ง เขาทำหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ จึงได้รับการยอมรับให้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการของโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัด เขาเป็นผู้บริหารนักพัฒนา มีแนวคิดทันสมัย หมั่นศึกษาหาความรู้และปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา

ฤดูฝนที่เพิ่งผ่านเข้ามา ฝนตกยาวนานจนกระแสน้ำในแม่น้ำสาขากับน้ำป่าไหลป่าเข้าท่วมบริเวณโรงเรียน กระแสน้ำสูงขึ้นจนถึงชั้นล่างของอาคารเรียนและจะไหลเข้าท่วม อาคารปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่มีระบบอุปกรณ์ที่ทันสมัยติดตั้งถาวรอยู่หลายชุดซึ่งได้มาจากเงินก้อนใหญ่ที่มีผู้บริจาคให้โรงเรียน เพิ่งติดตั้งเสร็จยังไม่ได้มีการมอบอย่างเป็นทางการ

ถ้าน้ำท่วมห้องปฏิบัติการ ระบบอุปกรณ์เหล่านี้จะต้องเสียหายใช้การไม่ได้แน่นอน จำเป็นต้องป้องกันน้ำที่ไหลบ่าอย่างทันที ด้วยการซื้อกระสอบทรายจำนวนมากและโบกปูนทำกำแพงกันน้ำซึ่งต้องใช้งบประมาณนับแสนบาทจึงจะสามารถป้องกันภัยพิบัติได้

ทางโรงเรียนมีเงินบำรุงการศึกษาอยู่ ซึ่งตามระเบียบต้องนำส่งคลังจังหวัด ส่วนบขสำหรับใช้จ่ายจะต้องทำเรื่องเบิกตามขั้นตอน ซึ่งกรณีนี้อาจไม่ทันการ

ถ้าท่านเป็นผู้อำนวยการสมบุญ ท่านจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด

กรณีศึกษาที่ 3 เพื่อนรัก

อดิศร เป็นตำรวจหนุ่มที่ขยัน รอบรู้งานตำรวจ ได้รับการยอมรับว่าเป็นคนตรง เขาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมาตลอด และเป็นผู้ที่ได้รับการคาดหมายว่าจะได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นสารวัตรสอบสวนเร็วๆ นี้

วันหนึ่งอดิศรได้รับทราบจากสายลับว่า กลุ่มผู้ผลิตและค้ายาบ้าได้ลอบเรือผลิตยาบ้าในอ่าวแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเขา ในฐานะร้อยเวรประจำวันนั้น เขาจึงนำกำลังเข้าดำเนินการจับกุม ได้ตัวผู้ต้องหา อุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบ และยาบ้าที่ผลิตแล้วจำนวนมาก

ขณะทำการตรวจค้นด้วยตัวเองที่ห้องเก็บท้ายเรือ อดิศรได้พบชายผู้หนึ่งซุกตัวอยู่ข้างใน ครั้นนำตัวออกมาก็เห็นชัดเจนว่าเขาคือ วิชิต เพื่อนสมัยเรียนที่สนิทสนมกันมากตั้งแต่เรียนมัธยม วิชิตมักให้ความช่วยเหลือเพื่อน ๆ ที่ขาดแคลนเงินหรืออุปกรณ์การเรียนด้วยการให้ยืมหรือแบ่งปัน

วิชิตเล่าให้ฟังว่า ระยะเวลาครอบครัวของเขาซึ่งเคยมีฐานะดีต้องประสบปัญหาธุรกิจ ทำให้ไม่สามารถเรียนต่อระดับปริญญาได้ จำต้องดิ้นรนทุกวิถีทางเพื่ออยู่รอด ท้ายสุดก็ต้องมาค้ายาเสพติด เขาเป็นหนึ่งในแก๊งค้ายาบ้า เขาขอร้องให้ออดิศรปล่อยตนไป โดยสัญญาว่าจะเลิกค้ายาบ้าอย่างเด็ดขาด

ถ้าท่านเป็นอดิศร ท่านจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด

กรณีศึกษาที่ 4 คนรักเด็ก

เมตตาเป็นคนที่รักเด็ก ถ้ามีเวลาเธอมักไปช่วยดูแลเด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเสมอ ต่อมาเธอได้แต่งงานกับชายฐานะดี ฐานะสามีของเธอไม่ทำให้ชีวิตแต่งงานของเธอผิดหวังเลย เขารักและเอาใจใส่เธอเป็นอย่างดี แต่เธอมีเรื่องไม่สบายใจอยู่เรื่องหนึ่งคือ เธอไม่สามารถมีบุตรได้แม้ว่าจะพยายามด้วยวิธีการแพทย์หลายวิธีแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตามชีวิตแต่งงานของเธอก็ราบรื่นมาตลอด 10 ปี

จนกระทั่งวันหนึ่งณัฐเดินทางไปต่างจังหวัดและประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตพร้อมกับผู้หญิงคนหนึ่ง ผู้หญิงคนนี้ความจริงเป็นภรรยาอีกคนหนึ่งของณัฐ ซึ่งเมตตาไม่รู้และระคายเคือง เธอรู้สึกเสียใจมาก เพราะเท่ากับว่าสามีหลอกหลวงเธอตลอดมา เธอมีผู้หญิงคนนี้หลังแต่งงานประมาณ 5 ปี และมีลูกสาววัย 3 ขวบที่น่ารักคนหนึ่งเมื่อเธอเห็นเด็กคนนี้เธอรู้สึกสะทอนใจ ญาติๆ ของเด็กต่างก็ไม่อยู่ในสภาพที่จะรับเลี้ยงเด็กได้ จึงขอให้เธอรับเด็กคนนี้ไว้เป็นบุตรบุญธรรม

ถ้าท่านเป็นเมตตา ท่านจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด

กรณีศึกษาที่ 5 หญิงหม้าย

นางพรเป็นหญิงหม้าย มีฐานะยากจนและมีลูกที่ต้องเลี้ยงดูถึง 5 คน รายได้ของเธอมาจากการรับจ้างซักผ้า และทำความสะอาดบ้านเท่านั้น

วันหนึ่งขณะที่เธอกำลังทำความสะอาดห้องรับแขกในบ้านของนายจ้าง เกิดอุบัติเหตุเครื่องดูดฝุ่นที่เธอกำลังใช้งานไปกระแทกเครื่องลายครามซึ่งเป็นของรุ่นโบราณตกสู่พื้นห้องซึ่งเป็นคอนกรีต ของเก่ามีค่าชิ้นนั้นแตกออกเป็นเสี่ยงๆ

เมื่อสุดา เจ้าของบ้านกลับมาจากการทำงานพบเหตุการณ์เข้า เธอตกใจมากเพราะสิ่งของดังกล่าวมีค่ามาก เธอใช้เวลาเก็บเงินอยู่หลายปีจึงซื้อมาได้ นอกจากแพงเพราะหาได้ยากแล้ว อาจเรียกได้ว่าหาซื้อไม่ได้อีกแล้ว นางพรยอมรับว่าเป็นความผิดพลาดของตน นางเองก็ตกใจแทบสิ้นสติเพราะรู้ว่ามันมีราคาแพงมาก เธอยอมที่จะทำงานให้เป็นการชดเชยจนกว่าจะครบมูลค่าของ

สุดาทราบดีถึงสภาพครอบครัวของนางพร แต่ขณะเดียวกันก็คิดว่ามันเป็นความชอบธรรมที่เธอควรจะได้รับ การชดเชย

ถ้าท่านเป็นสุดา ท่านจะตัดสินใจอย่างไร

กรณีศึกษาที่ 6 ใครจะอยู่

ชายสองคนกำลังเดินทางด้วยเท้าข้ามทะเลทราย เมื่อเริ่มเดินทางทั้งคู่มีอาหาร น้ำ และสัมภาระที่จำเป็นมากพอๆ กัน เมื่อไปได้ครึ่งทาง กระติกน้ำของชายคนหนึ่งแตกเสียหาย น้ำไหลออกหมดสิ้น

ทั้งคู่รู้ว่า น้ำที่เหลืออยู่ของคนหนึ่งเพียงพอสำหรับเดินทางอีก 3 วันที่เหลือ แต่ถ้าคนสองคนดื่มน้ำนั้นก็จะไม่พอ คงต้องตายเพราะขาดน้ำด้วยกันทั้งคู่ ถ้าคนใดคนหนึ่งได้น้ำทั้งหมดไว้ คนนั้นจะรอดตาย

ถ้าท่านเป็นเจ้าของน้ำที่เหลือ ท่านจะตัดสินใจอย่างไร

กรณีศึกษาที่ 7 ผู้ตรวจสอบบัญชี

มณี เป็นผู้ตรวจบัญชีรายรับรายจ่ายประจำปีของสมาคมแห่งหนึ่ง ในการตรวจสอบงบดุลบัญชีพบว่า เงินสดหายไปจากบัญชีหนึ่งแสนบาท โดยไม่มีหลักฐานการใช้จ่าย มณีจึงสอบถามสุดาซึ่งเป็นเหรัญญิกของสมาคม ในฐานะที่เป็นผู้รักษาเงินและจัดทำบัญชี

สุดาเป็นเพื่อนสนิทกับมณี คบหากันมานาน มารดาของสุดาก็เป็นผู้ที่มณีให้ความเคารพนับถือ เพราะเคยดูแลมณีเหมือนลูกตั้งแต่วัยเด็ก และสุดาก็เป็นผู้เสนอชื่อมณีให้เข้ามาเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของสมาคมนี้

จากการสอบถามและหลักฐาน สุดาจึงยอมรับว่าเธอเป็นผู้นำเงินดังกล่าวไปใช้ในการรักษาผู้เป็นมารดา ซึ่งป่วยหนักต้องได้รับการผ่าตัดด่วน ทำให้สุดาไม่สามารถหาเงินจากที่อื่นมาได้ทันเหตุการณ์

ความผิดของสุดาเป็นเรื่องร้ายแรง มณีในฐานะผู้ตรวจสอบบัญชีจะต้องรายงานให้คณะกรรมการบริหารสมาคมทราบ ซึ่งถ้ามีการรายงานสุดาต้องมีความผิดและถูกลงโทษอย่างรุนแรง

ถ้าท่านเป็นมณี ท่านจะตัดสินใจอย่างไร

4. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า

- ท่านและครอบครัวจะอย่างไรเพื่อให้สมาชิกครอบครัวได้เรียนรู้ร่วมกันในครอบครัวมากยิ่งขึ้น
- ท่านและครอบครัวจะอย่างไรเพื่อให้สมาชิกครอบครัวได้รับถ่ายทอดคตินิยมคำสอนและการปฏิบัติศาสนกิจให้แก่สมาชิกครอบครัวอย่างได้ผลมากยิ่งขึ้น

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 4

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้าง เสริมพัฒนาการต่อกัน				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	เลือกแนวทางในการพัฒนาสุขภาพกายได้				
10.	สามารถรับรู้ภาวะอารมณ์ซึ่งกันและกัน				
11.	สามารถระคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน				
12.	มีวิธีการเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัว				
13.	สามารถพัฒนาฝึกฝนการคิดให้แตกต่างหลากหลาย				
14.	มีแนวทางในการถ่ายทอดค่านิยมและคุณธรรม				
15.	เห็นคุณค่าในการช่วยเหลือเพื่อนบ้านและสังคม				
16.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ _____

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

**รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว
เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 5
เวลาที่ใช้ 90 นาที**

เรื่อง การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการผูกพันทางอารมณ์

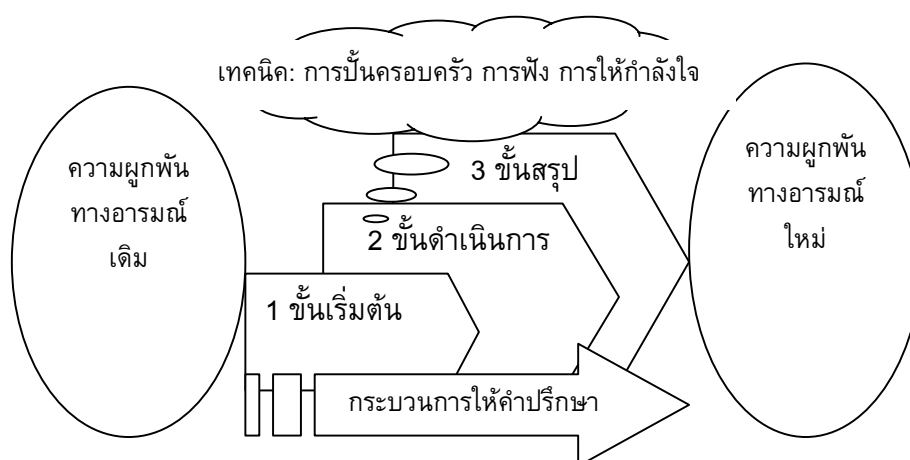
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของการผูกพันทางอารมณ์ต่อกันและแสดงออกได้ดังนี้

1. แสดงออกถึงการใกล้ชิดทางการสัมผัส
2. บรรยายความรู้สึกและคุณค่าของการฟังอย่างใส่ใจต่อกัน
3. แสดงออกถึงการชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

สาระสำคัญ

การผูกพันทางอารมณ์เป็นส่วนสำคัญของการที่บุคคลจะใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างมีความสุข ครอบครัวที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์อาจสังเกตได้จาก การมีความใกล้ชิดกันทางการสัมผัส การได้ถามรับฟังกันและกันอย่างใส่ใจ และการแสดงการชื่นชมและให้กำลังใจแก่กันและกัน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการปั้นครอบครัว (Family Sculpture) เป็นวิธีแสดงออกถึงสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกครอบครัวผ่านภาษากาย (Body language) โดยให้สมาชิกคนหนึ่งปั้นสมาชิกคนอื่นในครอบครัวว่ามีอาการกิริยา สีหน้า ท่าทาง สายตา ระยะห่างต่อกัน พร้อมกับเล่าบอกความรู้สึกที่มีต่อกันระหว่างปั้น อันก่อให้เกิดการตระหนักรู้และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติตัวต่อกันของสมาชิกให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. เทคนิคการฟัง (Active listening) เป็นวิธีการใส่ใจรับรู้ทั้งเนื้อหาและอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด โดยการมองที่ผู้พูด ฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึกอย่างต่อเนื่องไม่ขัดจังหวะ และแสดงอาการตอบรับด้วยการผกผัน อิมมิ่ง อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดการเข้าใจความคิดความรู้สึก เกิดการยอมรับกัน และกัน ทำให้เห็นคุณค่าการฟังกันมากขึ้นและนำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีและผูกพันต่อกันมากขึ้น
3. เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) เป็นวิธีการพูดถึงสิ่งดี ๆ หรือศักยภาพที่มีอยู่ในตัวสมาชิก กลุ่มว่าส่งผลดีอย่างไรต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกถึงคุณค่าในตนเองและสร้างความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธ ์ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย ผู้วิจัยถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 ผู้วิจัยถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีความผูกพันทางอารมณ์ต่อกันมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 ผู้วิจัยถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการผูกพันทางอารมณ์ได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นตอนการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 5 พอสรุปได้ดังนี้
 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปั้นครอบครัว (Family sculpture) ใน “การปั้นครอบครัว” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มแสดงออกถึงการใกล้ชิดทางการสัมผัส
 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการฟัง (Active listening) ใน “การฟังเพื่อการเข้าใจ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกถึงคุณค่าการฟังอย่างใส่ใจต่อกัน
 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) ใน “การค้นหาจุดเด่นของบุคคล” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 ผู้วิจัยถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าสนใจได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 ผู้วิจัยถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่างการให้คำปรึกษา

3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 5
การปั้นครอบครัว (Family sculpture)
 (กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินสัมพันธภาพภายในครอบครัวอย่างสุภาพและเป็นธรรมชาติ
2. เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงออกถึงการใกล้ชิดและสัมผัสกันในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ถามความรู้สึกสมาชิกครอบครัวต่อคนที่ใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด ที่ละคน เช่น “สนิทกับใครมากที่สุด” “รู้สึกอย่างไรกับเขา”
2. ผู้วิจัยใช้เทคนิคการปั้นครอบครัว (Family sculpture) โดยเลือก 1 ครอบครัว ให้สมาชิกคนแรกปั้นสมาชิกท่านอื่นๆ ในลักษณะอาการที่ทำให้ท่านรู้สึกใกล้ชิดอบอุ่นกับเขา ได้แก่ ท่าทาง สีหน้า อาการกระทำและการสัมผัส เป็นต้น
3. ให้ผู้ปั้นบรรยายบอกเล่าถึงการปั้นและความรู้สึกที่เกิดขึ้น
4. เปลี่ยนให้สมาชิกครอบครัวอีกท่าน ปั้นเพิ่มเติมในส่วนที่จะช่วยเสริมความใกล้ชิดผูกพันยิ่งขึ้นและบรรยายบอกเล่าพร้อมกันไป แล้วเปลี่ยนให้สมาชิกครอบครัวท่านที่เหลือทำจนครบ
5. ให้สมาชิกกลุ่มเล่าถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้
6. เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มร่วมอภิปรายว่า
 - “การเพิ่มความใกล้ชิดผูกพันกันในครอบครัวจะแสดงออกอย่างไรได้บ้าง”
 - “การสัมผัสมีส่วนอย่างไรในการเพิ่มความใกล้ชิดผูกพันในครอบครัว”
7. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเพื่อเพิ่มความใกล้ชิดและผูกพันทางอารมณ์ผ่านการสัมผัส ดังนี้
 - การสัมผัสช่วยสื่อความรู้สึกของการยอมรับ การชื่นชม การปลอบประโลมต่อกัน
 - การสัมผัสในเวลาและบริเวณที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มความใกล้ชิดผูกพันทางอารมณ์อย่างมาก
 - การสัมผัสในครอบครัวช่วยให้สมาชิกมีความสุขและมั่นใจในตนเองและการดำเนินชีวิต
8. ให้สมาชิกครอบครัวแสดงออกถึงการใกล้ชิดและสัมผัสกันในครอบครัวที่ตั้งใจไว้

การฟังเพื่อการเข้าใจ (Listen for Understanding)
(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงการฟังระหว่างกันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อบรรยายความรู้สึกและคุณค่าของการฟังอย่างใส่ใจต่อกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาสาธิตการฟังเพื่อการเข้าใจตามตารางสรุปกับสมาชิก 1 ท่าน โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการฟัง (Active listening) ซึ่งเป็นการใส่ใจรับรู้ทั้งเนื้อหาและอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด ทำให้เกิดการเข้าใจยอมรับกันและกัน ทำให้เพิ่มความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าการฟังกันมากขึ้นและนำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีและผูกพันต่อกันมากขึ้น
2. ให้ครอบครัวแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เล่าเรื่อง 1 คน กลุ่มผู้ฟัง 1 คน กลุ่มผู้สังเกตการณ์ 1 คน หรือที่เหลือ
3. ผู้เล่าเรื่องให้เล่าถึงเรื่องที่ “รู้สึกหนักใจ” “ไม่สบายใจ” “อึดอัดใจ” ในช่วงที่ผ่านมาให้ครอบครัวฟังสัก 3-5 นาที
4. ผู้ฟังให้ฟังเนื้อหาและความรู้สึก โดยในขณะที่ฟังให้สบสายตาและพยายามจับประเด็นเนื้อหาสำคัญที่อีกฝ่ายต้องการจะสื่อ พร้อมกันนั้นให้จับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งอาจสังเกตผ่านสีหน้า น้ำเสียง ท่าทาง คำพูดไปด้วย
5. ผู้ฟังทวนเนื้อหาสำคัญเป็นช่วงๆ ที่ไม่ใช่เป็นการขัดจังหวะผู้เล่า แต่สื่อว่ากำลังติดตามฟังอยู่
6. ผู้ฟังพูดสะท้อนความรู้สึกที่เกิดขึ้นของผู้พูด โดยไม่เป็นการพูดแข่งกับผู้เล่า แต่สื่อว่าเข้าใจในความรู้สึกของผู้เล่า
7. ผู้ฟังถามเพื่อความกระจ่างในบางประเด็นที่ได้ยินแต่ยังไม่เข้าใจ โดยอาจถามว่า “ที่ว่า...หมายถึงอะไร”
8. ผู้ฟังตอบรับอย่างเหมาะสมในขณะที่ฟัง เช่น ผงกศีรษะ ครีบก้น อิมม์ เป็นต้น
9. ให้ผู้เล่าเรื่อง ผู้ฟัง และผู้สังเกตการณ์บอกความรู้สึกและสิ่งที่เกิดขึ้น
10. ให้สมาชิกครอบครัวสลับบทบาท จากนั้นให้ทุกครอบครัวได้บอกสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า “การฟังกันในครอบครัวมีอะไรที่จะปรับเปลี่ยนบ้าง”

การค้นหาค้นหาจุดเด่นของบุคคล (Actualizing individual strengths)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหาและเสริมความมั่นใจในศักยภาพหรือความสามารถของสมาชิกครอบครัวแต่ละคน
2. เพื่อแสดงออกถึงการชื่นชมและให้กำลังใจแก่กัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. เขียนศักยภาพหรือความสามารถของสมาชิกครอบครัว 3-5 ข้อในกระดาษที่แจกให้ โดยระบุชื่อที่มุ่มขวาบน (รวมชื่อตนเองด้วย)
2. เลือก 1 ครอบครัว ให้สาธิตโดยสมาชิก 1 คนยืนขึ้นพร้อมพูดสิ่งที่เป็นศักยภาพหรือความสามารถที่ตนมี
3. ถามสมาชิกครอบครัวว่า “มีศักยภาพหรือความสามารถอะไรที่ท่านเห็นเพิ่มเติมอีกบ้าง” และ “มีอะไรที่ปิดกั้นไม่ให้ฉันได้แสดงออกหรือพัฒนาศักยภาพหรือความสามารถเหล่านั้นบ้าง” โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการให้กำลังใจ (Encouragement) ซึ่งเป็นการพูดชื่นชมในศักยภาพที่มีในตัวบุคคล ว่าจะส่งผลดีต่อชีวิตในด้านต่าง ๆ อย่างไร ทั้งนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าและมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น
4. สมาชิกครอบครัวช่วยกันตอบคำถามและให้ข้อคิดเพิ่มเติมพร้อมกล่าวชื่นชมอีกว่า “หากศักยภาพหรือความสามารถเหล่านี้ได้รับการพัฒนาจะเกิดผลดีอะไรบ้างในชีวิตอีก 1 ปีข้างหน้า”
5. เปิดโอกาสให้ครอบครัวที่เหลือได้ใช้เวลาทำตามที่สาธิต 10 นาทีกับครอบครัวตนเอง
6. ให้ทุกครอบครัวได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “จะอย่างไรเพิ่มเติมบ้างเพื่อชื่นชมและให้กำลังใจกันในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น”

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 5

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกครอบครัวผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	เห็นคุณค่าของการแสดงความใกล้ชิดกันด้วยการกอดสัมผัส ต่อกันในครอบครัว				
10.	ตระหนักถึงความสำคัญของการฟังอย่างใส่ใจต่อกันใน ครอบครัว				
11.	เห็นคุณค่าของการชื่นชมและให้กำลังใจต่อกันในครอบครัว				
12.	สามารถแสดงออกถึงการผูกพันทางอารมณ์ต่อกันใน ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม				
13.	โดยภาพรวมแล้ว ประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 6

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการให้เกียรติ

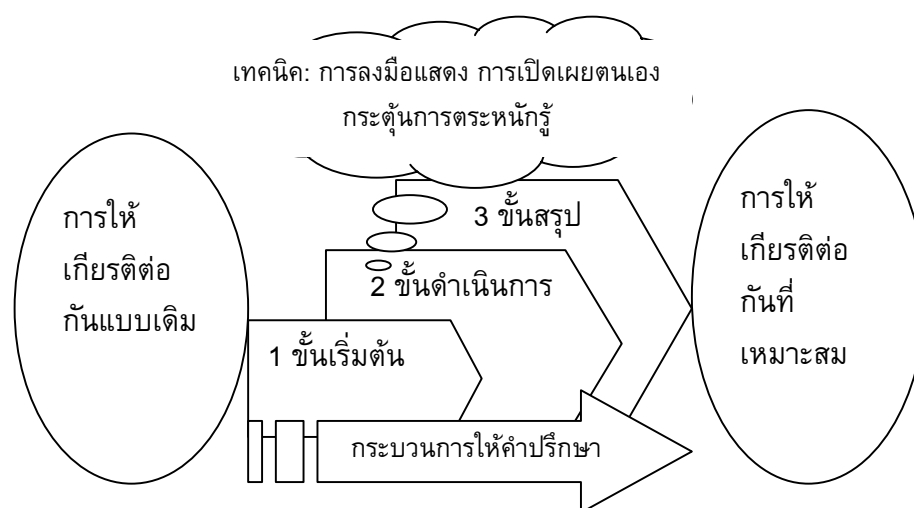
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของการให้เกียรติ ต่อกันและแสดงออกได้ ดังนี้

1. แสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันอย่างเต็มใจ
2. อภิปรายถึงความสำคัญของการซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน
3. แสดงความรู้สึกของการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน

สาระสำคัญ

การให้เกียรติ เป็นส่วนสำคัญของการที่บุคคลจะใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างมีความสุข ครอบครัวที่มีการให้เกียรติ อาจสังเกตได้จาก การให้ความเคารพนับถือต่อกันอย่างเต็มใจ การซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน และการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายถัดไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) เป็นวิธีทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมาจริงๆ ในชั่วโมงบำบัดระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้สังเกตเห็นได้ว่าอะไรที่เป็นปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครทำอะไรกับใคร ใครตอบสนองอย่างไร ช่วยทำให้เข้าใจได้ชัดเจนกว่าการพูดปัญหาออกมาเฉยๆ
2. เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) เป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ให้แก่ตนเองและแก่ผู้อื่น
3. เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) เป็นการถามเพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้คิดทบทวน ทำให้รู้สึกถึงตัวถึงสิ่งดีที่มีอยู่ในตนเอง

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการให้เกียรติ ต่อกันมากขึ้นเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการให้เกียรติ ได้มากขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นตอนการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 6 พอสรุปได้ดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ใน “บุคคลที่ควรเคารพนับถือ (Heroes and Heroines)” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกัน
 - 2.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ใน “ตุ๊กตาล้มลุก (Trust Fall)” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้อภิปรายถึงความสำคัญของการซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน
 - 2.3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) ใน “การตระหนักคุณค่าของบุคคล (Actualizing individual virtue)” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มแสดงความรู้สึกของการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 6
บุคคลที่ควรเคารพนับถือ (Heroes and Heroines)
 (กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสำรวจความประทับใจและแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันอย่างเต็มที่

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ถามสมาชิกกลุ่ม
 - “หากท่านนึกถึงบุคคลที่ท่านเคารพนับถือ ท่านจะนึกถึงใคร”
 - “อะไรที่ทำให้ท่านเคารพนับถือบุคคลผู้นั้น”
 - “หากวันนี้เป็นวันครบรอบวันเกิดของท่านผู้นั้น จะแสดงความเคารพนับถือต่อท่านอย่างไร”
 - “หากวันนี้เป็นวันเกิดของญาติพี่น้องในบ้านของเรา จะแสดงการให้เกียรติเห็นคุณค่าต่อกันอย่างไร”
2. แบ่งสมาชิกกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิฑามารดา และกลุ่มบุตรธิดา ถามกลุ่มบุตรธิดาว่า
 - “บิฑามารดาเป็นผู้มีพระคุณต่อเรา หากวันนี้เป็นวันพ่อหรือวันแม่ ลูกๆ อยากจะพูดและแสดงความเคารพนับถือต่อบิฑามารดาอย่างไร”
3. เปิดโอกาสให้บุตรธิดาได้เข้าไปหาบิฑามารดาของตนและได้แสดงออกในสิ่งที่ตั้งใจนั้น โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงออกต่อสมาชิกครอบครัว โดยผู้ให้คำปรึกษาอาจทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อน ได้แก่ ลูกเข้า ยกมือก้มไหว้ สบตา กล่าวขอบพระคุณจากใจ เป็นต้น
4. ให้ทุกครอบครัวได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “จะอย่างไรเพิ่มบ้างเพื่อแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันได้มากยิ่งขึ้น”
5. ผู้ให้คำปรึกษาแบ่งปันประสบการณ์และข้อมูลเสริมเพื่อแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันได้แก่
 - การขอคำปรึกษาและรับฟังคำแนะนำสั่งสอน
 - การนบนาบเชื่อฟัง
 - การไปลามาไหว้และกล่าวสวัสดิ์

ตุ๊กตาล้มลุก (Trust Fall)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจต่อกัน
2. อภิปรายถึงความสำคัญของการซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวจับมือเป็นวงกลมโดยให้บุตรีดาอยู่ตรงกลาง จากนั้นให้บุตรีดาล้มตัวไปทิศทางหนึ่ง ปล่อยให้บิดามารดารองรับยกต้งขึ้น แล้วทำอีกในทิศตรงข้ามไปมาสัก 3-4 รอบ
2. ให้บุตรีดาอยู่กับที่แล้วบิดามารดาแต่ละครอบครัวสลับที่กัน แล้วทำเหมือนเดิมสัก 1-2 รอบ
3. ให้ทุกครอบครัวได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ซึ่งเป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่ผู้อื่น ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในตนเองและให้แก่ผู้อื่น
 - “ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อล้มตัวลงรอบแรก”
 - “ท่านรู้สึกต่างออกไปอย่างไร เมื่อเปลี่ยนให้อีกครอบครัวมารองรับท่าน”
 - “ในชีวิตจริง ท่านรู้สึกมั่นใจแค่ไหนเมื่อฝากให้คนอื่นในครอบครัวทำบางอย่างแทน กรณีที่ท่านทำเองไม่ได้”
 - “ในชีวิตจริง ระหว่างฝากให้คนในครอบครัวทำกับคนอื่นที่ไม่ใช่เครือญาติทำ ท่านรู้สึกต่างกันอย่างไร”
 - “อะไรบ้างที่อาจบั่นทอนความไว้วางใจที่มีต่อกันในครอบครัว”
 - “การลืมทำตามที่ได้รับปากไว้ การนอกใจ การไม่พูดความจริงต่อกัน มีผลอย่างไรต่อความซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกันในครอบครัว”
 - “ตั้งแต่วันนี้ไป ท่านจะทำอะไรเพื่อเพิ่มและรักษาความซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกันในครอบครัวมากยิ่งขึ้น”

การตระหนักรู้คุณค่าของบุคคล (Actualizing individual virtue)
(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหาและเสริมความมั่นใจในคุณค่าของสมาชิกครอบครัวแต่ละคน
2. แสดงความรู้สึกของการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. เขียนถึง “จิตใจที่งดงามที่มีหรือคุณความดีที่กระทำ” ของสมาชิกครอบครัว 3-5 ข้อในกระดาษที่แจกให้ โดยระบุชื่อที่मुखวามน (รวมชื่อตนเองด้วย)
2. สานิตโดยเลือก 1 ครอบครัว โดยให้สมาชิก 1 คนยืนขึ้นแล้วให้สมาชิกครอบครัวที่เหลือพูดถึง “จิตใจที่งดงามที่มีหรือคุณความดีที่กระทำ” ของคนที่ยืนนั้น
3. ถามสมาชิกที่ยืนว่า โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคกระตุ้นการตระหนักรู้ (Enhancing awareness) โดยใช้คำถามช่วยให้บุคคลไตร่ตรองและเกิดความตระหนักรู้ตามมาในสิ่งดีที่ตนมีอยู่
 - “ท่านเห็นว่ามีอะไรที่ตรงกับที่ตนเองเขียนไว้บ้าง”
 - “ท่านมีอะไรที่เพิ่มเติมมาบ้าง”
 - “ท่านรู้สึกอย่างไร”
4. ถามสมาชิกครอบครัวว่า “หากวันนี้เป็นวันเกิดของสมาชิกที่ยืนนั้น ท่านอยากจะพูดหรือแสดงออกอย่างไร” และเปิดโอกาสให้แสดงออก
5. ให้ครอบครัวที่เหลือได้ใช้เวลาทำตามที่เราติดสั 10 นาทีกับครอบครัวตนเอง
6. ให้ทุกครอบครัวได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “จะทำอย่างไรเพิ่มบ้างเพื่อแสดงออกถึงการเห็นคุณค่ากันและกันในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น”

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 6

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกครอบครัวเห็นคุณค่าและให้เกียรติซึ่งกัน และกัน				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	สามารถแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกัน				
10.	ตระหนักความสำคัญของการซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกัน				
11.	แสดงความรู้สึกของการเห็นคุณค่าต่อกันและกัน				
12.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 7

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการใช้เวลาร่วมกัน

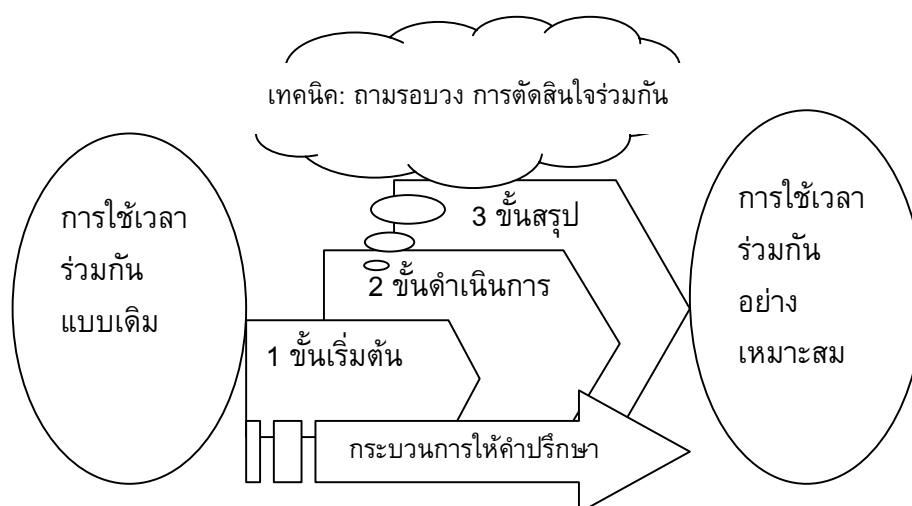
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เวลาร่วมกันและแสดงออกได้ ดังนี้

1. เลือกเวลาและกิจกรรมเพื่อทำร่วมกันในครอบครัวอย่างเห็นคุณค่า
2. นัดหมายเพื่อออกไปพักผ่อนด้วยกันอย่างกระตือรือร้น

สาระสำคัญ

การใช้เวลาร่วมกัน เป็นส่วนสำคัญของการที่บุคคลจะใช้ชีวิตครอบครัวได้อย่างมีความสุข ครอบครัวที่มีการใช้เวลาร่วมกัน อาจสังเกตได้จาก การจัดเวลาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของครอบครัว การออกไปพักผ่อนด้วยกัน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆและต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจนครบวง เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆและที่มีต่อกัน
2. เทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) เป็นการให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้คิดและเสนอความต้องการของตน ทำให้แต่ละคนเข้าใจถึงอำนาจการตัดสินใจที่แต่ละคนมีและปรับให้เหมาะสมโดยเห็นแก่ส่วนรวม

กระบวนการให้คำปรึกษา

- 1 ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย

- ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปบททวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
- ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการใช้เวลาร่วมกันมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
- ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการใช้เวลาร่วมกัน ได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย

2 ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 7 พอสรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular question) ใน “การสร้างกิจกรรมที่มีความหมาย (Sharing meaning in family rituals)” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มเลือกเวลาและกิจกรรมเพื่อทำร่วมกันในครอบครัว

2.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) ใน “การพาครอบครัวท่องเที่ยว (Let's Make a trip)” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้นัดหมายเพื่อออกไปพักผ่อนด้วยกัน

3 ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป

- ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
- ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะชักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
- สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอกแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการระหว่างการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 7

การสร้างกิจกรรมที่มีความหมาย (Sharing meaning in family rituals)

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว
2. เพื่อเลือกเวลาและกิจกรรมเพื่อทำร่วมกันในครอบครัวอย่างเห็นคุณค่า

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ระดมสมองร่วมกันว่า “กิจกรรมอะไรที่ท่านได้ทำร่วมกันในครอบครัวแล้วรู้สึกชื่นชอบ” โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular question) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดได้แสดงความคิดเห็นจนครบวง ทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องและแต่ละคนได้เข้าใจกันและกันมากยิ่งขึ้น
2. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 กิจกรรมจากที่ระดมสมอง (หรืออาจจากเลือกกิจกรรมเหล่านี้ก็ได้ ได้แก่ การทานอาหารร่วมกัน การใช้เวลาช่วงเช้าหรือก่อนนอนร่วมกัน การใช้เวลาวันหยุดหรือสุดสัปดาห์ร่วมกัน เป็นต้น) แล้วอภิปรายร่วมกันสัก 5-10 นาที ในคำถามเหล่านี้
 - “กิจกรรมดังกล่าวมีผลดีต่อครอบครัวของท่านอย่างไรบ้าง”
 - “ท่านต้องการให้การทำกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันในครอบครัวมีความหมายอะไรต่อครอบครัวบ้าง”
 - “หากต้องการให้ความหมายดังกล่าวเป็นจริง จะทำอย่างไรได้บ้าง”
 - “หากแต่ละคนมีงานยุ่งมาก จะทำอย่างไร”
3. ให้แต่ละครอบครัวแบ่งปันสิ่งที่ได้จากการอภิปรายแก่กลุ่ม
4. ให้ทุกครอบครัวได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - “ท่านและครอบครัวตั้งใจจะใช้เวลาทำกิจกรรมอะไรร่วมกันบ้าง มีผลดีอย่างไรและจะเริ่มเมื่อไร”

การพาครอบครัวท่องเที่ยว (Let's Make a trip)
(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวางแผนพักผ่อนท่องเที่ยวด้วยกันในครอบครัว
2. เพื่อนัดหมายเพื่อออกไปพักผ่อนด้วยกันอย่างกระตือรือร้น

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้ระดมสมองร่วมกันว่า “หากจะไปเที่ยวหรือพักผ่อนด้วยกันทั้งครอบครัว จะทำอะไรหรือไปที่ไหนดี”
2. ให้แต่ละครอบครัวเลือก 1 อย่างจากที่ระดมสมองที่น่าจะเหมาะสมกับครอบครัวของตนมากที่สุด (หรือจะเลือกจากตัวเลือกเหล่านี้ ได้แก่ การไปทานอาหารมื้อพิเศษด้วยกัน การไปออกกำลังกายร่วมกัน การไปเที่ยวสวนสัตว์ การไปช้อปปิ้งด้วยกัน การไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยว การไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ การไปเยี่ยมบ้านญาติ เป็นต้น)
3. ให้แต่ละครอบครัวคิดวางแผนร่วมกัน โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการตัดสินใจร่วมกัน (Decision-making skill) โดยคิดอย่างมีขั้นตอนสัก 10-15 นาที ดังนี้
 - ทำอะไร
 - ทำที่ไหน
 - ทำเมื่อไร
 - ทำแล้วเกิดผลดีอะไรในครอบครัว
 - มีใครไปบ้าง
 - ทำอย่างไร และใครรับผิดชอบ
 - ขาไป : เตรียมอะไรบ้าง เส้นทาง ค่าใช้จ่าย แจ่งใครบ้าง
 - เมื่อไปถึง : ทำอะไรบ้าง อยู่ยาวนานมั้ย
 - ขากลับ : เส้นทาง
 - และอื่นๆ
4. ให้แต่ละครอบครัวแบ่งปันสิ่งที่ได้วางแผนแก่กลุ่ม

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 7

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกครอบครัวเห็นความสำคัญของการใช้ เวลาร่วมกัน				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	สามารถเลือกเวลาและกิจกรรมเพื่อทำร่วมกันในครอบครัว				
10.	สามารถนัดหมายเพื่อออกไปพักผ่อนด้วยกัน				
11.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 8

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ

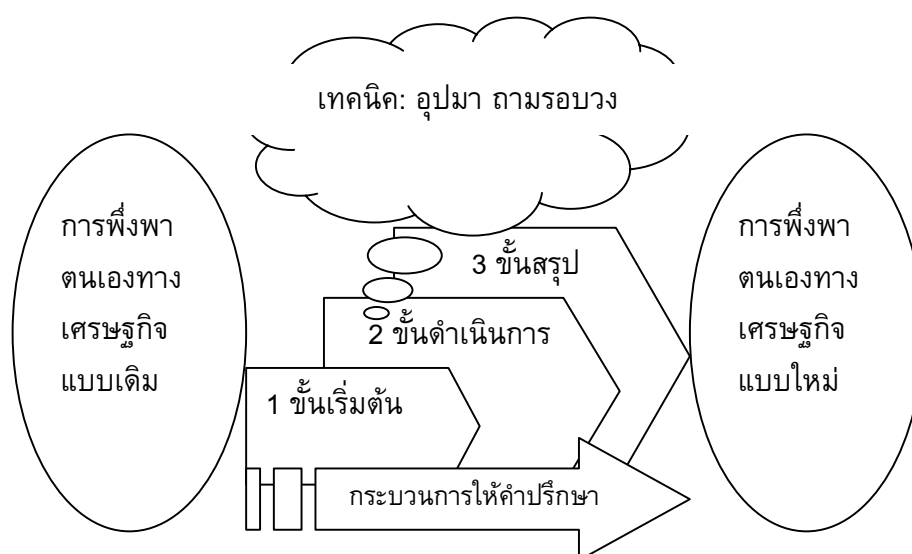
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถแสดงออกถึงการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ดังนี้

1. อภิปรายถึงลักษณะการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้
2. กำหนดวิธีเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน
3. อภิปรายถึงการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

สาระสำคัญ

การพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลรักษาเสถียรภาพของครอบครัว ได้อย่างสมดุล ครอบครัวที่มีการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ อาจสังเกตได้จาก ลักษณะการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้ การจัดการรายได้ร่วมกัน การจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคอุปมา (Metaphor) เป็นการใช้สิ่งเปรียบเทียบในการเปิดประเด็นสำคัญที่พูดยากให้ง่ายต่อการแสดงออก อันนำมาซึ่งการเข้าใจและเปิดมุมมองใหม่ต่อประเด็นนั้นๆ ในครอบครัว
2. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้พูดจนครบวง แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆ และต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆ และที่มีต่อกัน

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจมากน้อยเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 8 พอสรุปได้ดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคอุปมา (Metaphor) ใน “นาวาแห่งชีวิตครอบครัว” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงลักษณะการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้และการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

ผู้วิจัยใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular question) ใน “ครอบครัวพอเพียง” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มกำหนดวิธีเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 8

นาวาแห่งชีวิตครอบครัว

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออภิปรายถึงลักษณะการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้
2. เพื่ออภิปรายถึงการหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคอุปมา (Metaphor) โดยให้แต่ละครอบครัวร่วมกันอภิปรายในครอบครัวว่า “หากเปรียบครอบครัวของท่านเป็นเหมือนเรือกลางทะเล กำลังเผชิญมรสุมแห่งเศรษฐกิจ...
 - สมาชิกครอบครัวรู้สึกว่าร่มแห่งเศรษฐกิจมีผลมากน้อยเพียงใดต่อเรือลำนี้
 - ถ้าท่านเป็นกัปตันเรือ ท่านจะรับมือกับมรสุมแห่งเศรษฐกิจอย่างไร
 - สมาชิกครอบครัวมองว่ากัปตันเรือต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง เพื่อฝ่ามรสุมแห่งเศรษฐกิจไปได้
 - สมาชิกครอบครัวรู้สึกว่ามีสิ่งจำเป็นในเรือพอเพียงให้อยู่รอดไปจนถึงจุดหมายหรือไม่ อย่างไร
 - หากสิ่งจำเป็นไม่พอเพียงในวันหนึ่งข้างหน้า ถ้าท่านเป็นกัปตันเรือ ท่านจะอย่างไร
 - หากสิ่งจำเป็นไม่พอเพียงในวันหนึ่งข้างหน้า ถ้าท่านเป็นลูกเรือ ท่านจะอย่างไร
2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ แล้วถามให้ผู้อื่นร่วมเสนอความคิดเห็นและใช้เทคนิคการตีความ (Interpretation) เพื่อเชื่อมอุปมากับชีวิตจริง โดยถามเพิ่มว่า “นั่นอาจหมายถึงอะไรได้บ้างในชีวิตจริง”
3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะอย่างไรบ้างเพื่อสามารถเลี้ยงชีวิตทุกคนในครอบครัวได้และไม่ขาดแคลนสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ครอบครัวพอเพียง

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสมาชิกครอบครัวกำหนดวิธีเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละคนในกลุ่มระดมสมองร่วมกันว่า

- ยามเวลาครอบครัวมีรายจ่ายมากทำให้รายรับที่มีอยู่ไม่พอเพียง ครอบครัวช่วยกันอย่างไร
- ทำอย่างไรให้การใช้จ่ายในครอบครัวมีพอเพียงทุกเดือนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคถามรอบวง(Circular question) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดได้แสดงความคิดเห็นจนครบวง ทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องและแต่ละคนได้เข้าใจกันและกันมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางประหยัดอย่างง่ายดังนี้ โดยการถามก่อนซื้อ 3 คำถาม

1. สิ่งนี้จำเป็นมากเพียงใด : เป็นการถามเพื่อช่วยให้คิดถึงความต้องการในชีวิตที่แท้จริงจะตรงกับประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการที่จะซื้อหรือไม่ เพียงใด ซึ่งจะทำให้ความอยากหรือความต้องการที่ไม่จริงก็ถูกคัดออกไปได้
2. สิ่งนี้มีอย่างอื่นที่ถูกลงกว่าแทนได้หรือไม่ : เป็นการถามเพื่อขยายมุมมองเปรียบเทียบของที่ราคาถูกลงกว่าแต่ใช้แทนได้ ตอบสนองความต้องการได้เท่ากัน ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย
3. สิ่งนี้ราคาจะถูกลงกว่านี้ได้หรือไม่ : เป็นการถามเพื่อมองทางเลือกอื่นๆ สำหรับสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันนี้ซึ่งอาจถูกลง เพราะ ตกรุ่น ช่วงโปรโมชัน มีสอง เป็นต้น ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้เช่นกัน

3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า

- ท่านและครอบครัวจะทำอย่างไรบ้างเพื่อลดค่าใช้จ่ายและออมเงินไว้ใช้ได้อย่างพอเพียงในอนาคต

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 8

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจและสามารถพึ่งพา ตนเองทางเศรษฐกิจ				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	เข้าใจการประกอบอาชีพที่มั่นคงพึ่งพาตนเองได้				
10.	มีวิธีเพื่อจัดการรายได้ร่วมกัน				
11.	มีแนวทางในการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว				
12.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 9

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรค

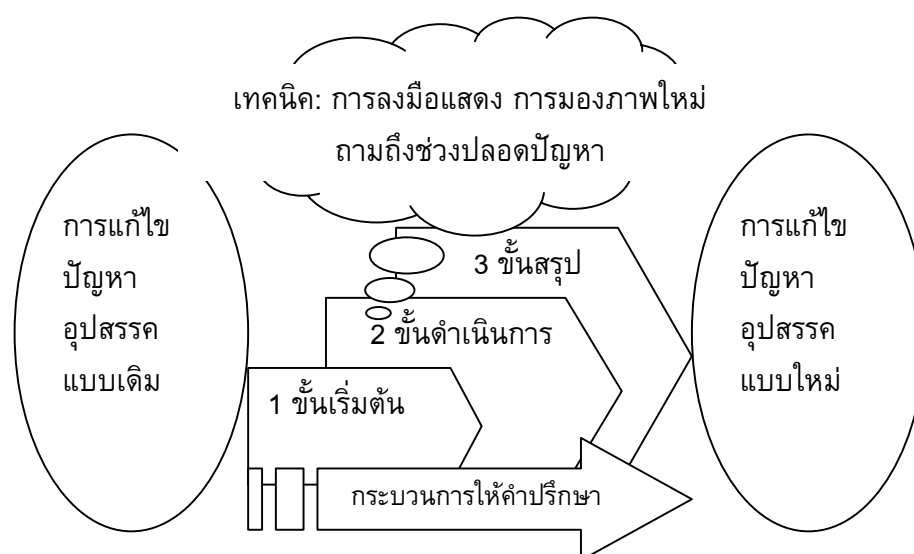
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างเหมาะสม ดังนี้

1. กำหนดวิธีการปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน
2. อภิปรายถึงการร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค
3. แสดงออกในการรับมือกับปัญหาในภาวะคับขันได้

สาระสำคัญ

การแก้ไขปัญหาอุปสรรคเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยรักษาเสถียรภาพของครอบครัวได้อย่างสมดุล ครอบครัวที่มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอาจสังเกตได้จาก การปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน การร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค การรับมือกับปัญหาในภาวะคับขันได้

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) เป็นวิธีทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมาจริงๆ ในช่วงบ่มเพาะระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้สังเกตเห็นได้ว่าอะไรที่เป็นปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครทำอะไรกับใคร ใครตอบสนองอย่างไร ช่วยทำให้เข้าใจได้ชัดเจนกว่าการพูดปัญหาออกมาเฉยๆ
2. เทคนิคมองภาพใหม่ (Reframe) เป็นการเปลี่ยนแนวคิดและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เผชิญอยู่จากแง่ลบไปสู่แง่บวก ทำให้เกิดกำลังใจและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงยิ่งขึ้น โดยถามคำถามเหล่านี้

- “แม้ปัญหาจะยังไม่คลี่คลาย แต่มีสิ่งที่ดีที่ซ่อนอยู่ในปัญหาอะไรบ้าง”
 - “ท่ามกลางปัญหาทำให้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่บ้าง”
 - “มีใครบ้างที่พบปัญหาล้ายกับท่าน เขารับมืออย่างไร”
3. เทคนิคการถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions) เป็นการค้นหาว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงที่ปัญหาเบาบางลงหรือหายไปในช่วงใด ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพบบางสิ่งซึ่งช่วยทำให้ปัญหาค่อยคลายและแก้ไขได้เป็นลำดับ โดยถามชุดคำถามว่า
- “ในช่วงที่ปัญหานี้มีไม่มากหรือแทบไม่มีเลย นั้นเกิดอะไรขึ้น”
 - “มีอะไรเกิดขึ้นในครอบครัว ที่ทำให้ตอนนั้นต่างจากตอนนี้”
 - “คุณทำอะไรในช่วงนั้น” “สมาชิกครอบครัวทำอะไรในช่วงนั้น”

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการแก้ไขปัญหาลดลงหรือในครอบครัวมากขึ้นเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการแก้ไขปัญหาลดลงหรือในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นตอนการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 8 พอสรุปได้ดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ใน “ขัดแย้งให้เข้าทำ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มกำหนดวิธีการปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframe), การถามถึงข้อยกเว้น (Exception-finding question) ใน “ทุกปัญหามีทางออก” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มอภิปรายถึงการร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาลดลงและรับมือกับปัญหาในภาวะคับขันได้

3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่น่าไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระดมความคิดระหว่างการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 9

ขัดแย้งให้เข้าทำ

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

- เพื่อสมาชิกครอบครัวกำหนดวิธีการปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความขัดแย้งร่วมกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้ให้คำปรึกษาสาธิตเทคนิคพูดกับตนเอง (Self talk) ซึ่งเป็นการพูดถามให้ตนเองได้คิดทบทวนในเรื่องที่ค้างคาใจ อันนำมาซึ่งทางออกที่เหมาะสม โดยถามคำถามเบื้องต้นเหล่านี้ได้แก่ รู้สึกอย่างไรกับเรื่องนี้, อะไรทำให้รู้สึกเช่นนั้น, ถ้าเปลี่ยนได้ อยากให้เรื่องนี้เป็นอย่างไร, มีสิ่งใดที่ถ้าฉันเปลี่ยนได้ เรื่องนี้จะลงเอยได้, ถ้าอีกฝ่ายเปลี่ยนได้ อยากให้เขาเปลี่ยนอะไร และฉันจะบอกหรือช่วยเขาอย่างไร
2. ให้แต่ละคนในครอบครัวนึกถึงเรื่องคาใจ อึดอัดใจระหว่างกันที่เกิดขึ้นในครอบครัว แล้วใช้เทคนิคพูดกับตนเอง (Self talk)
3. จากนั้นให้สมาชิกครอบครัวพบกัน โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงออกจริงต่อสมาชิกครอบครัวในขณะดำเนินการให้คำปรึกษา ทำให้เสริมสร้างความเข้าใจและช่วยคลี่คลายข้อขัดแย้งระหว่างกันลงได้ โดยให้แต่ละคนบอกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในความคิด ความรู้สึกของตนและเปิดโอกาสให้ขอโทษคืนดีต่อกันหากเป็นคู่กรณีต่อกัน โดยเริ่มจากสมาชิกคนหนึ่งพูดเติมบางประโยคเหล่านี้ ได้แก่ “ข้าพเจ้าขอบคุณที่...”, “ข้าพเจ้าเสียใจที่...”, “ข้าพเจ้าตั้งใจว่า...”, หรือถามว่า “ถ้าเปลี่ยนได้ อยากให้ข้าพเจ้าเป็นอย่างไรเพื่อเห็นแก่ครอบครัว”
4. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะอย่างไรบ้างเพื่อแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งในครอบครัวร่วมกัน

ทุกปัญหามีทางออก

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่ออภิปรายถึงการร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค
2. เพื่อแสดงออกในการรับมือกับปัญหาในภาวะคับขันได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวอภิปรายกันในคำถามเหล่านี้

- ปัญหาอะไรในครอบครัวที่ท่านเผชิญที่ผ่านมาที่รู้สึกยากจะรับมือบ้าง
- “แม้ปัญหาจะยังไม่คลี่คลาย แต่มีสิ่งดีที่ซ่อนอยู่ในปัญหาอะไรบ้าง”
- “ท่ามกลางปัญหาทำให้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่บ้าง”
- “มีใครบ้างที่พบปัญหาล้ายกับท่าน เขารับมืออย่างไร”
- ท่านคิดว่าถ้ามีคนพบปัญหาล้ายๆกันนี้ ท่านจะแนะนำเขาอย่างไร

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการมองภาพใหม่ (Reframe) ซึ่งเป็นการมองทางบวกต่อปัญหา ทำให้เกิดการเรียนรู้ กำลังใจในการรับมือกับปัญหา ช่วยแต่ละครอบครัวได้

2. ให้แต่ละครอบครัวอภิปรายกันในคำถามเหล่านี้

- ปัญหาอะไรที่ครอบครัวกำลังเผชิญอยู่และต้องรีบหาทางแก้ไข
- “ในช่วงที่ปัญหานี้มีไม่มากหรือแทบไม่มีเลย นั้นเกิดอะไรขึ้น”
- “มีอะไรเกิดขึ้นในครอบครัว ที่ทำให้ตอนนั้นต่างจากตอนนี้”
- “คุณทำอะไรในช่วงนั้น” “สมาชิกครอบครัวทำอะไรในช่วงนั้น”

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการถามถึงข้อยกเว้น (Exception questions) ซึ่งเป็นการย้อนระลึกถึงช่วงที่ไม่มีปัญหานี้ว่าเกิดอะไรขึ้น ซึ่งจะช่วยให้หลุดจากกับดักปัญหาและมุ่งไปที่ทางออกมากยิ่งขึ้น

3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า

- ท่านและครอบครัวจะอย่างไรบ้างเพื่อเรียนรู้ผ่านปัญหาและรับมือกับปัญหายามคับขันร่วมกันได้

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 9

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อน น่ารัก น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจและสามารถแก้ไข ปัญหาอุปสรรคได้				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	มีแนวทางการปรึกษาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหาความ ขัดแย้งร่วมกัน				
10.	มีวิธีร่วมกันเรียนรู้ผ่านปัญหาอุปสรรค				
11.	สามารถรับมือกับปัญหาในภาวะคับขันได้				
12.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน
ผู้วิจัย

รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 10

เวลาที่ใช้ 90 นาที

เรื่อง การรักษาเสถียรภาพของครอบครัวด้านการเป็นเอกภาพ

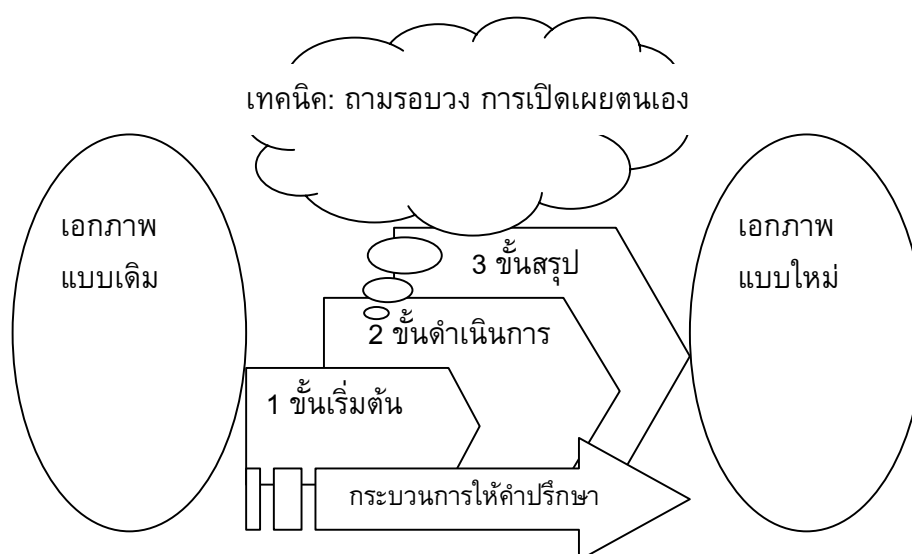
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าและแสดงออกการเป็นเอกภาพในครอบครัวได้ ดังนี้

1. บรรยายถึงคุณค่าการเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก
2. พิจารณาคุณค่าในการอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล
3. เลือกแนวทางในการรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า
4. แสดงความรู้สึกร่วมกันของการรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

สาระสำคัญ

การเป็นเอกภาพเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลรักษาเสถียรภาพของครอบครัว ได้อย่างสมดุล ครอบครัวที่มีการเป็นเอกภาพอาจสังเกตได้จาก การเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก การอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล การรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า การรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายต่อไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆและต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจนครบวง เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆ และที่มีต่อกัน
2. เทคนิคการเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) เป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทำให้เพิ่มความตระหนักรู้และเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ให้แก่ตนเองและแก่ผู้อื่น

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย
 - ถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน
 - ถาม “เราจะสังเกตได้อย่างไรว่า ครอบครัวมีการเป็นเอกภาพมากขึ้นเพียงใด” และอธิบายสาระสำคัญ
 - ถาม “ถ้าเปลี่ยนได้ ท่านอยากให้สมาชิกครอบครัวทำอะไรเพื่อจะเพิ่มการเป็นเอกภาพในครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น” และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย
2. ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 8 พอสรุปได้ดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular question) ใน “เชิดชูวงศ์ตระกูล” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มบรรยายถึงคุณค่าการเกื้อกูลกันยามทุกข์ยากและพิจารณาคุณค่าในการอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ใน “วันรวมญาติ” เพื่อช่วยให้สมาชิกกลุ่มเลือกแนวทางในการรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้าและแสดงความรู้สึกของการรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน
3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุป
 - ถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
 - ถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะชักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
 - สรุปสาระสำคัญ นัดหมายครั้งต่อไป กรอแบบประเมินผล

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษา

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 10

เชิดชูวงศ์ตระกูล

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อบรรยายถึงคุณค่าการเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก
2. เพื่อพิจารณาคุณค่าในการอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวอภิปรายกันในคำถามเหล่านี้
 - มีเหตุการณ์ใดที่ท่านต้องการความช่วยเหลือและเครือญาติยื่นมือเข้ามาช่วย ท่านรู้สึกอย่างไร
 - ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการที่ครอบครัวเครือญาติกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันยามยาก จะทำอย่างไรให้เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบัน
 - เพื่อเชิดชูวงศ์ตระกูล ท่านและครอบครัวคิดอยากจะทำอะไรให้แก่วงศ์ตระกูลบ้าง

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคถามรอบวง (Circular question) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดได้แสดงความคิดเห็นจนครบวง ทำให้เห็นภาพรวมของเรื่องและแต่ละคนได้เข้าใจและเรียนรู้จากกันและกันมากยิ่งขึ้น
2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ แล้วถามให้ผู้อื่นร่วมเสนอความคิดเห็น
3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะทำอย่างไรบ้างเพื่อพร้อมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือญาติและอุทิศตัวให้แก่วงศ์ตระกูลเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

วันรวมญาติ

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเลือกแนวทางในการรวมตัวกันของเครือญาติอย่างพร้อมหน้า
2. เพื่อแสดงความรู้สึกของการรำลึกประวัติวงศ์ตระกูลร่วมกัน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวอภิปรายกันในคำถามเหล่านี้
 - เหตุการณ์ใดที่ท่านรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้อยู่ในครอบครัววงศ์ตระกูลนี้
 - ประวัติดครอบครัววงศ์ตระกูลของท่านมีความเป็นมาอย่างไร และอะไรที่ทำให้ครอบครัววงศ์ตระกูลของท่านไม่เหมือนกับของคนอื่น
 - การที่ครอบครัวและญาติๆ ได้พบกันพร้อมหน้าครั้งล่าสุด ทำให้ท่านรู้สึกอย่างไรและท่านคิดว่าจะมีความหมายอย่างไรกับสมาชิกครอบครัวทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคเปิดเผยตนเอง (Self disclosure) ซึ่งเป็นการพูดแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ อันจะทำให้เพิ่มความเข้าใจในตนเองและพัฒนาความรู้สึกผูกพัน ไว้วางใจต่อกันและกันยิ่งขึ้น
2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอ แล้วถามให้ผู้อื่นร่วมเสนอความคิดเห็น
3. ให้แต่ละคนได้บอกถึงความรู้สึก สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้และร่วมอภิปรายว่า
 - ท่านและครอบครัวจะทำอย่างไรบ้างเพื่อสร้างและรักษาความภาคภูมิใจในครอบครัววงศ์ตระกูลและได้พบกันพร้อมหน้าได้มากยิ่งขึ้น

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 10

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	การช่วยให้สมาชิกตระหนักถึงคุณค่าของการเกื้อกูลกัน การอุทิศตัว และการรวมตัวกันในครอบครัววงศ์ตระกูล				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	มีความพร้อมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันยามทุกข์ยาก				
10.	ยินดีอุทิศตัวเพื่อครอบครัววงศ์ตระกูล				
11.	มีแนวทางในการรวมตัวกันของเครือญาติ				
12.	เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในวงศ์ตระกูล				
13.	โดยภาพรวมแล้ว ประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน
ผู้วิจัย

**รายละเอียดแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว
เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ครั้งที่ 11
เวลาที่ใช้ 90 นาที**

เรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

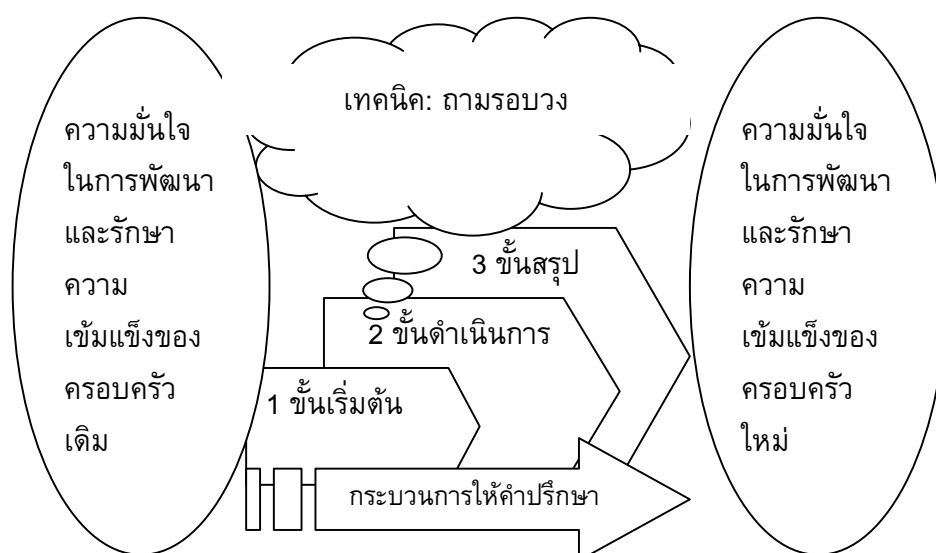
วัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีความมั่นใจในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของครอบครัวไว้อย่างต่อเนื่องหลังจากได้เข้าร่วมโมเดลการพัฒนา และแสดงออกดังนี้

1. เลือกเทคนิคและแนวทางในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของครอบครัวของตนได้ในชีวิตจริง
2. บรรยายความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

สาระสำคัญ

การพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวประกอบด้วยการพัฒนา 3 องค์ประกอบได้แก่ การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข การทำหน้าที่ของครอบครัวและการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว ซึ่งเกิดขึ้นใน 10 ครั้งที่ผ่านมา ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เทคนิคและแนวทางต่างๆที่สามารถนำไปปรับใช้กับครอบครัวของตนเองได้อย่างมั่นใจ

การให้คำปรึกษาครอบครัวเพื่อพัฒนาเรื่องนี้อาศัยโมเดลและเทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัวและกระบวนการให้คำปรึกษาดังภาพและคำอธิบายถัดไปนี้

เทคนิคการให้คำปรึกษาครอบครัว

1. เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องหนึ่งๆและต่อความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจนครบวง เพื่อเข้าใจการรับรู้ของสมาชิกที่มีต่อเรื่องนั้นๆและที่มีต่อกัน

กระบวนการให้คำปรึกษา

1. ขั้นเริ่มต้น : ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ทบทวนครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญ ร่วมกำหนดเป้าหมาย ผู้วิจัยถาม “จากครั้งที่ผ่านๆมา มีสิ่งใหม่อะไรเกิดขึ้นกับครอบครัวบ้าง” และสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ครั้งก่อน อธิบายสาระสำคัญและกำหนดเป้าหมายร่วมกันในครั้งนี้
2. ขั้นดำเนินการ : ผู้วิจัยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาอย่างตรงวัตถุประสงค์ของการให้

คำปรึกษาดังขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในเอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 11 พอสรุปได้ดังนี้

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) ใน “การรักษาครอบครัวให้เข้มแข็งอยู่เสมอ” เพื่อช่วยให้สมาชิกเลือกเทคนิคและแนวทางในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของครอบครัวของตนได้ในชีวิตจริงและเปิดโอกาสให้สมาชิกบรรยายความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่ม

3. ขั้นสรุป : ผู้วิจัยสนับสนุนการประยุกต์ใช้ สร้างความมั่นใจ กล่าวสรุปและอำลา
- 3.1 ผู้วิจัยถาม “วันนี้ท่านได้เรียนรู้อะไรใหม่ที่นำไปปรับใช้ได้บ้าง” และเปิดโอกาสให้สมาชิกแลกเปลี่ยนกัน
- 3.2 ผู้วิจัยถาม “ท่านมีสิ่งใดที่จะซักถามเพิ่มเติมบ้าง” ให้เวลาซักถามและแลกเปลี่ยนต่อกันตามสมควร
- 3.3 ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ กล่าวอำลา กรอแบบประเมินผลและแบบสอบถาม

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาตามที่ระบุ
2. แบบประเมินการให้คำปรึกษา
3. แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว (ดูจากภาคผนวก)

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น
2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการระหว่งการให้คำปรึกษา
3. ประมวลผลจากแบบประเมินการให้คำปรึกษาและแบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว

เอกสารประกอบการให้คำปรึกษาครั้งที่ 11

การรักษาครอบครัวให้เข้มแข็งอยู่เสมอ

(กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการของกระบวนการให้คำปรึกษา)

วัตถุประสงค์

1. เลือกเทคนิคและแนวทางในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของครอบครัวของตนได้ในชีวิตจริง
2. บรรยายความรู้สึกและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้แต่ละครอบครัวเลือกอภิปรายหมวดละ 1 หัวข้อโดยใช้คำถามปลายเปิดว่า “ ณ วันนี้ ท่านและครอบครัว...”
 - 1.1 หมวดการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข
 - แสดงออกถึงความรัก ห่วงใยต่อกันในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - แสดงออกถึงการเห็นคุณค่า การให้เกียรติต่อกันในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - ใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - 1.2 หมวดการทำหน้าที่ของครอบครัว
 - ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - พุดคุยถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตต่อกันต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - แสดงความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบต่อกันอย่างเปิดเผยจริงใจต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - ดูแลเรื่องอาหารและการออกกำลังกายต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - รับรู้และประคับประคองอารมณ์ความรู้สึกของกันและกัน ต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - มีบรรยากาศเรียนรู้ร่วมกันในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - ถ่ายทอดคตินิยมและค่านิยมต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - อาสาช่วยเหลือสังคมและสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - 1.3 หมวดการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว
 - มีวิธีจัดการกับปัญหาการเงินเพื่อให้พอเพียงอยู่เสมอต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - มีวิธีรับมือกับความขัดแย้งและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในครอบครัวต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร
 - มีการรวมตัวกันในเครือญาติและตั้งใจอุทิศตัวเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูลต่างไปจากเดิมอย่างไร จะรักษาไว้ได้อย่างไร

2. ให้แต่ละครอบครัวนำเสนอสิ่งที่ได้จากการอภิปรายในครอบครัว

โดยผู้ให้คำปรึกษาใช้เทคนิคการถามรอบวง (Circular questioning) เพื่อให้ทุกกลุ่มครอบครัวได้พูดแสดงความคิดเห็นของตนและที่มีต่อกลุ่มครอบครัวอื่นจนครบวง

3. ให้แต่ละคนร่วมอภิปรายว่า

“ท่านรู้สึกอย่างไรกับการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ และตั้งใจจะทำอย่างไรต่อไปกับครอบครัวของตน”

- ตามด้วยผู้ให้คำปรึกษา กล่าวสรุปและอำลา

แบบประเมินการให้คำปรึกษาครั้งที่ 11

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการให้คำปรึกษาครั้งต่อไป

ที่	ประเด็น	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย
I	ด้านบรรยากาศทั่วไป				
1.	รูปแบบ วิธีการ สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
2.	วัน เวลา สำหรับการให้คำปรึกษามีความเหมาะสม				
3.	สถานที่ การอำนวยความสะดวกมีความเหมาะสม				
II	ด้านผู้ให้คำปรึกษา				
4.	บุคลิกภาพเป็นมิตร อ่อนน้อม น่าไว้วางใจ				
5.	การให้ความสนใจ เข้าใจ ผู้รับคำปรึกษา				
6.	การสื่อสารด้วยภาษาถ้อยคำ และภาษาท่าทางที่เข้าใจง่าย				
7.	การเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงความคิดเห็น ซักถามข้อสงสัยและแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก				
8.	ความสามารถในการสรุปความตามประเด็นสำคัญ				
III	ด้านผู้รับคำปรึกษา				
9.	สามารถเลือกเทคนิคและแนวทางในการพัฒนาและรักษา ความเข้มแข็งของครอบครัวตนได้				
10.	มีความมั่นใจในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของ ครอบครัวตน				
11.	โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพที่ได้รับทั้งหมดจากการ ประชุมกลุ่มเกิดประโยชน์ต่อครอบครัว				

ข้อเสนอแนะ

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ด

คะแนนองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว
ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

ตาราง 20 คะแนนองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัว ก่อนและหลังเข้าร่วมโมเดลการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

คนที่	ก่อน				หลัง			
	Functn	Stfctn	Stbty	Fstgh	Functn	Stfctn	Stbty	Fstgh
1.	90.00	52.00	60.00	201.00	102.00	64.00	70.00	236.00
2.	84.00	57.00	65.00	206.00	97.00	60.00	63.00	218.00
3.	82.00	48.00	59.00	189.00	100.00	62.00	69.00	231.00
4.	69.00	49.00	58.00	175.00	95.00	63.00	71.00	229.00
5.	58.00	38.00	36.00	129.00	98.00	56.00	70.00	224.00
6.	71.00	48.00	56.00	174.00	87.00	57.00	70.00	214.00
7.	86.00	49.00	64.00	199.00	93.00	58.00	57.00	207.00
8.	86.00	56.00	58.00	199.00	104.00	59.00	63.00	226.00
รวม	626.00	397.00	456.00	1472.00	776.00	479.00	533.00	1785.00
$\bar{X}$	78.25	49.63	57.00	184.00	97.00	59.88	66.63	223.13
SD	11.04	5.88	9.02	25.22	5.40	2.90	5.04	9.57

Functn	แทน องค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวหมวดการทำหน้าที่ของครอบครัว
Stfctn	แทนองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวหมวดการใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุข
Stbty	แทนองค์ประกอบความเข้มแข็งของครอบครัวหมวดการรักษาเสถียรภาพของครอบครัว
Fstgh	แทน ความเข้มแข็งของครอบครัวภาพรวม
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
SD	แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ภาคผนวก ต

ปัจจัยการบำบัด (Curative factors)

ปัจจัยการบำบัด (Curative factors)

ปัจจัยการบำบัดหมายถึงคุณสมบัติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้อาจมีปัจจัยการบำบัดเกิดขึ้นถึง 24 คุณสมบัติซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. **กลุ่มปัจจัยการบำบัดที่พบได้ทั่วไป (General Curative Factors)** พบได้ในทุกทฤษฎีของการให้คำปรึกษา ทุกรูปแบบของการให้คำปรึกษา ในที่นี้ได้แก่ แบบครอบครัวและรายกลุ่ม ประกอบด้วย 4 คุณสมบัติได้แก่ คุณลักษณะของผู้รับคำปรึกษา (Client Resources) สัมพันธภาพ (Relationship) ทักษะวิธี กลยุทธ์และเทคนิคการให้คำปรึกษา (Intervention strategies and tactics) การคาดหวัง/ความเชื่อ/ความหวัง/ (Expectancy/Faith/Hope) (Sperry, Len; Carlson, Jon; & Kjos, Diane. 2003: 15; citing Miller, Duncan, & Hubble. 1997)

2. **กลุ่มปัจจัยการบำบัดที่พบได้ในการให้คำปรึกษาแบบรายกลุ่ม (Curative Factors in Group Counseling)** โดยในการวิจัยครั้งนี้จะมีลักษณะการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มครอบครัว (Family group therapy) ซึ่งจะก่อให้เกิดปัจจัยการบำบัดอันประกอบด้วย 20 คุณสมบัติ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious) การยืดหยุ่นบทบาท (Role flexibility) การพบปัญหาได้ทั่วไป (Universality) การยินดีเสียสละ (Altruism) การแสดงบทบาทในครอบครัวเสมือนจริง (Family reenactment) การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Interpersonal learning) การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) การระบายสิ่งเก็บกด (Catharsis) การทดสอบเสมือนจริง (Reality Testing) ความหวัง (Hope) การเปิดเผยต่อกัน (Disclosure) การพัฒนาทักษะสังคม (Development of social skills) พฤติกรรมเลียนแบบ (Imitative behavior) การผูกพันต่อกันในกลุ่ม (Group cohesiveness) ความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง (Existential factors) และการแสดงตัวร่วม (Identification) (Thompson. 2003: 24-27)

ปัจจัยการบำบัดทั้ง 2 กลุ่มมีรายละเอียดดังตารางถัดไปนี้

ตาราง 21 ปัจจัยการบำบัดที่พบได้ทั่วไป

คุณสมบัติ	รายละเอียด
1. คุณลักษณะของผู้รับคำปรึกษา (Client Resources)	สมาชิกแต่ละคนและแต่ละครอบครัวมีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการบำบัด แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1. คุณลักษณะภายใน ได้แก่ ความยินดีพร้อมใจในการเปลี่ยนแปลง ทักษะการรับมือกับปัญหา ทักษะสังคม แรงจูงใจ ความรับผิดชอบ การ

	พร้อมยอมรับความจริง ความสามารถในการรู้จักคิด การประสบ ความสำเร็จ การมีสติรู้ตัว ความกล้าหาญ ประสบการณ์ที่ดีในอดีตของ การทำการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น 2. คุณลักษณะภายนอก ได้แก่ เครือข่ายการสนับสนุนช่วยเหลือทาง สังคม เศรษฐฐานะ สถานการณ์บังเอิญที่ส่งผลต่อสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ช่วยให้สมาชิกกลุ่มเกิดความพร้อมและการปรับตัวรับการ เปลี่ยนแปลงในกระบวนการบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สัมพันธภาพ (Relationship)	สมาชิกแต่ละคนจะได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในบรรยากาศของ กลุ่มที่เหมาะสมอันหมายถึงสภาวะจิตใจที่เชื่อมโยงกันระหว่างบุคคล ระหว่างครอบครัวและต่อผู้ให้คำปรึกษาในขณะที่ทำการบำบัด ได้แก่ การยอมรับ (Acceptance) ความจริงใจ (Genuineness) การเข้าใจร่วม รู้สึก (Empathy) การให้เกียรติ (Respect) การสอดคล้องกลมกลืน (Congruency) ความอบอุ่น (Warmth) การแสดงออกที่เป็นรูปธรรม (Concreteness) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกปลอดภัย มั่นใจ เปิดใจ รวมถึงการยินดีเข้าใจ พร้อมทั้งจะคิด รู้สึกและกระทำใน ทางบวก ทางที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. กลยุทธ์ ทักษะวิธี และเทคนิคการให้ คำปรึกษา (Strategies intervention and tactics)	การเปลี่ยนแปลงสมาชิกกลุ่มได้อย่างเหมาะสมต้องอาศัยการวาง แผนการบำบัด การเลือกและลำดับการใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาที่มี ในแต่ละทฤษฎีการให้คำปรึกษา อันเหมาะสมกับรูปแบบการให้คำปรึกษา แบบ รายกลุ่มและรายครอบครัวที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่ม เทคนิคที่ใช้ ใช้บ่อยบางอย่าง ได้แก่ การฟัง (Active Listening) การมองภาพใหม่ (Reframing) การปั้น (Sculpture) เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้ สมาชิกกลุ่มไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีทิศทางชัดเจน
4. การคาดหวัง/ความ เชื่อ/ความหวัง/ (Expectancy/Faith/ Hope)	สมาชิกกลุ่มจะเปลี่ยนแปลงตนเองได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความ เชื่อมั่นที่มีต่อความรู้ความสามารถของผู้ให้คำปรึกษา ต่อมาตรฐานของ กระบวนการบำบัดและต่อประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ในการให้ คำปรึกษาว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ในชีวิตจริง รวมถึงระดับการคาดหวังที่เจาะจงเกี่ยวกับเป้าหมาย วิธีการ กำหนดเวลาและกลไกของการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย สิ่งเหล่านี้ช่วย ส่งเสริมสมาชิกกลุ่มให้ร่วมมือและลงแรงในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ตนเองอย่างจริงจัง

(ที่มา: ดัดแปลงจาก Sperry, Len; Carlson, Jon; & Kjos, Diane.2003: 12)

ตาราง 22 ปัจจัยการบำบัดที่พบได้ในการให้คำปรึกษาแบบรายกลุ่ม

คุณสมบัติ	รายละเอียด
1. การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning)	สมาชิกเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสังเกตกระบวนการบำบัด พฤติกรรมของเพื่อนสมาชิกและผู้ให้คำปรึกษา
2. การยืดหยุ่นบทบาท (Role flexibility)	สมาชิกสามารถสลับบทบาทจากผู้ต้องการความช่วยเหลือ มาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในกระบวนการกลุ่มบำบัด ทำให้เพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง และเพิ่มการมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการบำบัด
3. ความรู้สึกว่าเป็นธรรมตา (Universality)	สมาชิกกลุ่มเกิดตระหนักว่าคนอื่น ๆ ก็เผชิญปัญหาคล้ายคลึงกับที่ตนเผชิญเช่นกัน อีกทั้งเหตุการณ์ที่ตนเผชิญอยู่นั้นมีบางคนเคยประสบมาก่อนแล้ว
4. การช่วยเหลือเสียสละ (Altruism)	สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้การเสียสละเพื่อส่วนรวม ทำให้รู้ว่าตนเองมีประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือสามารถช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกได้ ทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง
5. การแสดงบทบาทของครอบครัว ขึ้นใหม่ (Family reenactment)	สมาชิกสามารถมองเห็นและเข้าใจปัญหาปมขัดแย้งต่างๆ ของครอบครัวผ่านปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มที่แสดงบทบาทครอบครัว
6. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ต่อกัน (Interpersonal learning)	สมาชิกเรียนรู้วิธีที่จะติดต่อและสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก เรียนรู้ในการปรับพฤติกรรมและทัศนคติเพื่อการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิก สภาพกลุ่มเปรียบเหมือนสังคมจำลอง (Social microcosm) ที่ให้เวลากับสมาชิกในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น
7. การเข้าใจยังรู้ (Insight)	สมาชิกเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ในชั่วโมงบำบัด และสถานการณ์จริงของชีวิต
8. การระบายสิ่งเก็บกด (Catharsis)	สมาชิกกลุ่มได้พูดคุยถึงสิ่งที่เคยถูกเก็บกดไว้อย่างเปิดเผย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ความปวดร้าวถูกนำกลับเข้าสู่จิตสำนึก การเปิดเผยนี้ทำให้ไม่เพียงได้ระลึกถึงเหตุการณ์แต่ส่งผลเสมือนหนึ่งกำลังเผชิญกับเหตุการณ์นั้นอีกครั้ง (Relive) โดยมีอารมณ์ร่วมด้วย อันส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้เข้าใจตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์มากขึ้น

คุณสมบัติ	รายละเอียด
9. การทดสอบเสมือนจริง (Reality Testing)	สมาชิกสามารถฝึกฝนและปรับปรุงพฤติกรรมใหม่ได้อย่างเต็มที่ในกลุ่ม เพราะเพื่อนสมาชิกช่วยกันแนะนำแก้ไขด้วยใจจริงและชัดเจน
10. ความหวัง (Hope)	กลุ่มสร้างความหวังหรือแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกกลุ่มที่กำลังเสียขวัญและมองโลกในแง่ร้าย การเห็นสมาชิกคนอื่นดีขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่มีปัญหาเหมือนตนทำให้สมาชิกระลึกได้ว่าปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้ เกิดความหวังมากขึ้น
11. การเปิดเผยต่อกัน (Disclosure)	สมาชิกได้แสดงออกต่อกันถึงความรู้สึก ความคิดและเหตุการณ์ต่างๆที่เก็บไว้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงและเข้าใจกัน ทำให้เกิดการผูกพันในกลุ่ม และเกิดมุมมองด้านบวกต่อตนเองมากขึ้น
12. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction)	สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกภายในกลุ่มผ่านการสื่อสารและแสดงออกต่อกัน ทำให้เกิดการเปิดกว้างต่อกันมากขึ้น
13. การได้รับการยอมรับ (Acceptance)	สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่ม ทำให้ทนต่อความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันได้ ทำให้เพิ่มความมั่นใจในตนเอง
14. การแพร่กระจายติดต่อ (Contagion)	สมาชิกเห็นการแสดงอารมณ์ของเพื่อนสมาชิก สิ่งนี้กระตุ้นให้เกิดการรับรู้อารมณ์เดียวกันนั้น อันทำให้เกิดการเรียนรู้การแสดงอารมณ์จากการกระตุ้นทางอารมณ์ของอีกผู้หนึ่ง
15. การพัฒนาทักษะสังคม (Development of social skills)	สมาชิกฝึกทักษะสังคมบางอย่างเป็นการเฉพาะในบรรยากาศกลุ่มที่เอื้ออำนวย ทำให้ได้พัฒนาตนเองและเชื่อมั่นในการเข้าสังคมในชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น
16. การเลียนแบบ (Imitation)	สมาชิกมีการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนสมาชิกและผู้ให้คำปรึกษาผ่านการได้เห็นแบบแผนพฤติกรรมในกลุ่ม
17. การผูกพันแน่นเหนียวในกลุ่ม (Group cohesiveness)	สมาชิกกลุ่มรู้สึกว่าการก้าวไปสู่จุดหมายเดียวกัน เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (We-ness) สมาชิกรู้สึกผูกพันกับผู้ให้คำปรึกษา เพื่อนสมาชิกและผูกพันกับกลุ่ม รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

คุณสมบัติ	รายละเอียด
18. ความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเอง (Existential factors)	สมาชิกได้เผชิญกับประเด็นสำคัญของชีวิตอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองที่เหลืออยู่อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นคนช่วยหรือไม่ก็ตาม
19. การส่งผ่านข้อมูลความเห็น (Imparting information)	สมาชิกได้รับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์กับตนเองจากเพื่อนสมาชิกและผู้ให้คำปรึกษา
20. การยอมรับไว้เป็นของตน (Identification)	สมาชิกรับรู้แนวคิด ค่านิยม ระบบความเชื่อใหม่จากผู้ให้คำปรึกษา หรือจากกลุ่มและแทนที่ของเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งและคงทน

(ที่มา: ดัดแปลงจาก Kivlighan Jr., Denis M. & Holmes, E.Stacey. 2004:24; Thompson, Rosemary A. 2003: 24 – 27; ปราโมทย์ เชาวน์ศิลป์. 2542: 2- 5)

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างการสนทนาในการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว
(รายละเอียดการสนทนาและการวิเคราะห์ปัจจัยการบำบัด)

การสนทนาในการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัว

ขอยกตัวอย่างแผนการให้คำปรึกษากลุ่มครอบครัวเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวครั้งที่ 6 เรื่อง การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขด้านการให้เกียรติในช่วงที่ใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment)

รายละเอียดการสนทนา

หลังจากสมาชิกกลุ่มได้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครั้งก่อนและคาดหวังร่วมกันว่าอยากเห็นการแสดงการเคารพและเห็นคุณค่าเป็นอย่างไรในครอบครัวแล้ว ผู้ให้คำปรึกษาก็เริ่มต้น

- ผู้ให้คำปรึกษา “หากวันนี้เป็นวันแม่หรือวันพ่อ เราจะแสดงออกอย่างไรต่อท่าน” (ถามเปิด (Open-ended questioning) เพื่อเอื้อต่อการบอกเล่าความคิดและความรู้สึกอย่างกว้างขวาง)
- สมาชิกกลุ่ม “จะเข้าไปกราบพ่อแม่ค่ะ” “จะพูดขอบพระคุณและขอให้ท่านแข็งแรงครับ” “จะซื้อดอกมะลิให้ท่าน”
- ผู้ให้คำปรึกษา “สมมติท่านเป็นคุณแม่ผมนะครับ” ผู้ให้คำปรึกษาแสดงและพูดต่อแม่ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม “แม่ครับ ขอบคุณแม่ที่ช่วยเหลือเอาใจใส่ผมอย่างมาก ผมรักแม่ครับ” ผู้ให้คำปรึกษา เดินเข้าไปไหว้แม่ใกล้ๆ ขณะพูดจากใจพร้อมกับสบสายตาอย่างเห็นคุณค่า
- ผู้ให้คำปรึกษา “หากวันนี้เป็นวันแม่หรือวันพ่อ ผมอยากให้คุณแสดงออกถึงการให้เกียรติเห็นคุณค่าท่านอย่างที่ผมได้ทำให้คุณะครับ” “เชิญครับ”

สมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นลูกเดินเข้าไปกราบพ่อแม่และพูดจากใจขอบพระคุณ บางครอบครัวนำตาไหลด้วยความซาบซึ้งใจ บางครอบครัวกอดกันและกัน บางครอบครัวลูบหัวลูบหลัง ผู้ให้คำปรึกษา ให้เวลาแต่ละครอบครัวได้แสดงออกต่อกันสักระยะหนึ่ง เมื่อแต่ละครอบครัวหันมามองผู้ให้คำปรึกษา ทำให้เห็นว่าน่าจะดำเนินการต่อ ผู้ให้คำปรึกษาก็เริ่มถาม

- ผู้ให้คำปรึกษา “คุณพ่อคุณแม่รู้สึกอย่างไรครับ” (สะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) เพื่อให้เพิ่มการตระหนักรู้ทางอารมณ์และเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น)
- สมาชิกกลุ่ม “ดีค่ะ ซึ้งใจที่สุดค่ะ ไม่ต้องมีสิ่งของอะไรก็ดีใจมากแล้วค่ะ” “ค่ะมีความสุขค่ะ เห็นลูกมาไหว้มากอดค่ะ” “ดีครับ รู้สึกดีใจที่ลูกรู้จักให้ความเคารพพ่อแม่ครับ”
- ผู้ให้คำปรึกษา “ลูกๆละครับ รู้สึกอย่างไร” (สะท้อนความรู้สึก (Feeling reflection) เพื่อให้เพิ่มการตระหนักรู้ทางอารมณ์และเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น)
- สมาชิกกลุ่ม “ดีใจค่ะ” “อบอุ่นค่ะ” “ดีครับ”

- ผู้ให้คำปรึกษา “จะอย่างไรเพิ่มบ้างเพื่อแสดงออกถึงการให้ความเคารพนับถือต่อกันได้มากยิ่งขึ้น”
- สมาชิกกลุ่ม “ดิฉันคิดว่าหากเราให้ความสำคัญ เอาใจใส่ต่อกัน พูดชื่นชมขอบคุณกันและกันให้มากขึ้นก็จะดีนะคะ” “เคารพพ่อแม่ ใหว่และช่วยงานบ้านครับ” “ฟังและทำตามที่ทำนสั่งสอนแนะนำค่ะ”

การวิเคราะห์ปัจจัยการบำบัด

อะไรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ? จะเห็นได้ว่าการใช้เทคนิคการลงมือแสดง (Enactment) ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นมาจริง ๆ ในชั่วโมงบำบัดระหว่างสมาชิกกลุ่ม ทำให้สังเกตเห็นได้ว่าใครทำอะไรกับใคร ใครตอบสนองอย่างไร ช่วยทำให้เข้าใจได้ชัดเจนกว่าการพูดบอกออกมาเฉย ๆ นั้น นำมาซึ่งปัจจัยการบำบัด (Curative factor) บางประการ ได้แก่

ก) การเข้าใจหยั่งรู้ (Insight) หมายถึง สมาชิกกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นในแง่ความคิด อารมณ์ความรู้สึกและการแสดงออกในการให้ความเคารพและเห็นคุณค่าต่อกัน อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ในชั่วโมงบำบัดและสถานการณ์จริงของชีวิตได้ด้วย

ข) การเรียนรู้ผ่านการสังเกต (Vicarious learning) หมายถึง สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ผ่านการสังเกตเพื่อนสมาชิกในกลุ่มและผู้ให้คำปรึกษา แง่พฤติกรรม ความคิดและอารมณ์ ทำให้แสดงออกและให้เสนอคิดเห็นเพื่อเพิ่มการแสดงออกในการให้ความเคารพนับถือต่อกันในครอบครัวได้อย่างกว้างขวาง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นพ. ยุทธนา ภาระนันท์
วันเดือนปีเกิด	11 กรกฎาคม 2507
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	3/123 ม.11 ถ.ลาดพร้าววังหิน แขวง-เขต ลาดพร้าว กทมฯ 10230
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ประธานกรรมการบริหารบริษัท How Are You
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	17/164 ม.11 ถ.ลาดพร้าววังหิน ลาดพร้าว กทมฯ 10230
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	แพทยศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2544	แพทย์เฉพาะทางสาขาเวชศาสตร์ครอบครัว จากแพทยสภา
พ.ศ. 2546	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2550	กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ